

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ODVOLACÍ ŘÍZENÍ

LUCIE BĚLOHRADSKÁ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ODVOLACÍ ŘÍZENÍ

LUCIE BĚLOHRADSKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

STUDIJNÍ PROGRAM: M6805 PRÁVO A PRÁVNÍ VĚDA

STUDIJNÍ OBOR: PRÁVO

VEDOUCÍ PRÁCE: JUDR. JINDŘICH FASTNER, KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

PLZEŇ

2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Jindřichu Fastnerovi za pomoc při jejím zpracování a dále pak všem nejbližším, celé své rodině a především mému otci za odbornou pomoc, rady a trpělivost po celou dobu psaní diplomové práce.

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
2. HISTORICKÝ EXKURZ.....	3
3. DRUHY A CHARAKTERISTIKA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ (obecně).....	12
3.1 Stadia trestního řízení.....	12
3.2 Opravné řízení.....	14
3.3 Druhy opravných prostředků v trestním řízení.....	15
3.4 Řádné opravné prostředky.....	18
3.4.1 Odvolání.....	18
3.4.2 Stížnost.....	19
3.4.3 Odpor.....	25
3.5 Mimořádné opravné prostředky.....	26
3.5.1 Dovolání.....	26
3.5.2 Stížnost pro porušení zákona.....	29
3.5.3 Obnova řízení.....	32
3.6 Specifické principy opravného řízení.....	35
3.6.1 Princip revizní.....	36
3.6.2 Princip kasace.....	36
3.6.3 Princip apelace.....	37
3.6.4 Devolutivní účinek.....	37
3.6.5 Suspenzivní účinek.....	37
3.6.6 Princip beneficia cohaesionis.....	38
3.6.7 Zákaz reformationis in peius.....	38
4. ZÁKLADNÍ ZÁSADY V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ.....	39
4.1 Význam a výklad jednotlivých zásad.....	39
5. ŘÍZENÍ O ODVOLÁNÍ.....	46
5.1 Přípustnost a účinek.....	48
5.2 Oprávněné osoby.....	49
5.3 Lhůta a místo podání.....	52
5.4 Obsah odvolání.....	54
5.5 Vzdání se a zpětvzetí odvolání.....	55
6. ŘÍZENÍ U SOUDU 1.STUPNĚ.....	58
7. ŘÍZENÍ PŘED ODVOLACÍMSOUEM.....	60
7.1 Místní příslušnost odvolacích soudů.....	60
7.2 Formy odvolacího řízení.....	60
7.3 Principy a zásady rozhodování odvolacího soudu.....	63

7.4 Způsoby a důvody rozhodnutí odvolacího soudu.....	68
8. ŘÍZENÍ U SOUDU 1. STUPNĚ PO ZRUŠENÍ ROZSUDKU.....	75
9. SROVNÁNÍ SE SLOVENSKOU A RAKOUSKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU.....	77
10. NÁMĚTY DE LEGE FERENDA.....	84
11. ZÁVĚR.....	87
12. CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ.....	91
13. SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY.....	92

1. ÚVOD

Diplomová práce na téma *Odvolací řízení* se zabývá nejenom odvoláním a řízením o tomto řádném opravném prostředku, ale také jeho historickým vývojem, stadii trestního řízení včetně řízení opravného, dalšími řádnými a posléze i mimořádnými opravnými prostředky, základními zásadami a specifickými principy uplatňující se v opravném, resp. v odvolacím řízení. V závěru práce, kromě celkového shrnutí, i komparací opravných prostředků, resp. odvolání se Slovenskou a Rakouskou právní úpravou. Stěžejním cílem diplomové práce na téma *Odvolací řízení* je tedy především vymezení a charakteristika odvolání jako řádného opravného prostředku podávaného proti rozsudkům soudů prvního stupně a v návaznosti na to se pokusit co nejpřesněji a nejlépe popsat průběh a vůbec to, jakým způsobem a za jakých podmínek probíhá právě řízení o tomto opravném prostředku. Téma odvolací řízení spadající do oblasti trestního práva (procesního), jsem si vybrala hned ze dvou důvodů. Hlavním důvodem volby bylo, že bych se ráda v budoucnu věnovala právě oblasti trestního práva, tím druhým pak, že se domnívám, že opravné řízení patří k nejdůležitějším institutům dnešního platného práva a že právě odvolání (vedle stížnosti) je tím nejdůležitějším opravným prostředkem. Mezi mé dílčí cíle, které souvisí s předchozím, patří vymezení a charakteristika ostatních řádných opravných prostředků (stížnost a odpor), ale i opravných prostředků mimořádných (dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení). Vymezení ostatních opravných prostředků (řádnych i mimořádných) je neméně důležité a pro pochopení toho, jak jednotlivé opravné prostředky v opravném řízení fungují a co pro společnost představují, je pro tuto práci zcela nezbytné. Opravné prostředky patří k základním pilířům právního řádu v demokratické společnosti a představují klíčovou oblast trestního práva, neboť umožňují přezkoumat a případně napravit vadná rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení a tím zajistit právní jistotu.

Diplomová práce na téma *Odvolací řízení* je rozčleněna do celkem třinácti kapitol sestávajících se z úvodu, deseti hlavních kapitol, závěru, cizojazyčného resumé a seznamu použité literatury. V úvodní (první hlavní) kapitole se vydávám na menší historický exkurz opravných prostředků v čele s odvoláním. V této části se tedy snažím o nastínění historického vývoje opravných prostředků na našem území od počátků českého soudnictví přes důležité okamžiky 17., 18. a 19. století až do právní úpravy stále platného trestního řádu z roku 1961, který prošel do dnešního dne mnoha úpravami a novelizacemi s klíčovým rokem 2001, kdy proběhla tzv. velká novela trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. Druhá kapitola je poněkud obsáhlá, a proto se člení ještě na několik podkapitol, které pojednávají o stadiích trestního řízení včetně řízení opravného, o druzích opravných prostředků, které v návaznosti na to

rozdělují na řádné a mimořádné opravné prostředky s tím, jaké konkrétní řádné a mimořádné opravné prostředky naše platná právní úprava umožňuje použít v opravném řízení. Závěr druhé kapitoly je věnován podrobnému popisu jednotlivých specifických principů a zásad vyskytujících se právě v opravném řízení, tedy i v řízení odvolacím. V kapitole třetí se snažím o vymezení základních zásad uplatňujících se v odvolacím řízení včetně jejich významu a výkladu. Následující kapitoly (kapitola čtvrtá až sedmá) jsou věnovány meritům této diplomové práce, tedy v těchto kapitolách budu pojednávat o odvolání a o průběhu odvolacího řízení. To znamená, že kapitolu čtvrtou věnuji řízení o odvolání dále se rozdělující na pět částí pojednávajících o přípustnosti a účinku odvolání, o osobách, které jsou oprávněny podat odvolání, o lhůtě a místě podání předmětného odvolání, o obsahu odvolání a i o možnosti podané odvolání vzít zpět či se práva na jeho podání vzdát. Na tuto část diplomové práce navazuje kapitola, která se zabývá řízením u soudu 1. stupně po podání předmětného odvolání a po splnění zákonných podmínek pro toto podání. V kapitole šesté se již zabývám samotným řízením před odvolacím soudem. Tato kapitola je rovněž rozdělena na několik menších částí pojednávajících o místní příslušnosti odvolacích soudů a o formách odvolacího řízení, o principech a zásadách, které se uplatňují právě před odvolacím soudem a v neposlední řadě o způsobech a důvodech rozhodnutí odvolacího soudu. Poslední kapitolou zabývající se odvolacím řízením je kapitola sedmá, ve které se zaměřím na řízení u soudu 1. stupně po zrušení rozsudku soudem odvolacím. Úkolem kapitoly další, tedy osmé, je proniknout do platné právní úpravy opravných prostředků (s důrazem na odvolání) na Slovensku a v Rakousku a provést komparaci s úpravou na našem území. Kapitulu devátou pak tvoří náměty a úvahy *de lege ferenda*, ve kterých se snažím o vlastní názory a stanoviska na případné zlepšení a zkvalitnění platných právních předpisů a jejich aplikaci v souvislosti s opravnými prostředky a opravným řízením jako takovým. V závěru této diplomové práce je pak celkové shrnutí, menší ohlédnutí a zamyšlení nad tím, zda se mi podařilo splnit cíle, které jsem si vytyčila výše.

2. HISTORICKÝ EXKURZ

V této kapitole bych se ráda alespoň stručně pokusila nastínit historický vývoj českého soudnictví se zřetelem na opravné prostředky a především vývoj odvolání jako řádného opravného prostředku na našem území. Exkurz do historie je velmi důležitý pro pochopení všech historických událostí a jejich souvislostí, které pak ovlivňují právě vývoj a úpravu dnešní. Pokusit se o stručný exkurz do historie, ať už se to týká jakéhokoli tématu, je vždy obtížné a nejinak je tomu i v tomto případě. Proto si tuto kapitolu rozdělím na několik částí, aby byl náhled do historie přehledný a systematický.

1. Od počátků českého soudnictví do roku 1620

Obecně lze říct, že české soudy za sebou mají bohatou a dlouhou historii, kdy vystupovaly jako hlavní nositelé spravedlnosti, ale v počátcích vývoje českého státu byl samozřejmě hlavním nositelem nejvyšší soudní moci panovník. Původně se sporné záležitosti řešily svémocí, poté se začalo uplatňovat smluvní soudnictví. V raně feudálním období pak působily hradské soudy, kde jurisdikci vykonávali župani a posléze soudci a vladaři. V průběhu 13. a 14. století byla hradská správa nahrazena krajskou, kdy v čele těchto krajů byli poprávci (činili po právu), kteří měli za úkol stíhat zločince i tzv. psance, a to z moci úřední (ex offa). S tím, jak se postupně společnost formovala a se sílícími prvky stavovství dochází ke vzniku soudů nových (zemské soudy, městské soudy, horní soudy a další).¹

Zemský soud větší v Čechách:

Tento soud představoval nejdůležitější šlechtický český soud, který vznikl ve 13. století. Přešla na něj veškerá soudní agenda od starých dvorských sjezdů a svými nálezy spoluvytvářel právo. Soudci totiž mohli právo nalézat a rozhodovat podle svého uvážení, pokud neměli pro svoji rozhodovací činnost dostatečný podklad. Řízení před tímto soudem bylo poměrně složité a členilo se na tři stadia (půhon, líčení pře a exekuci). Líčením pře se řízení ukončilo a až do Bílé hory (1620) proti rozhodnutí Zemského soudu nebylo možné odvolání.

¹ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 9

Městský a Apelační soud:

Základním městským soudem byl hlavní (tzv. zahájený) soud, který zasedal několikrát do roka. Základním rysem městského práva byl partikularismus, jelikož se v českých zemích vytvořily dvě oblasti práva. Tyto dvě právní úpravy určovaly soud, jenž rozhodoval o podaném odvolání, ale v tomto případě nelze hovořit o odvolání, jak je pojmáno a upraveno dnes. Odvolání již tenkrát ale mělo odkladný účinek.² Poražená strana se totiž mohla odvolat k vrchnímu soudu a po roce 1548 i k soudu apelačnímu. „*Soudy to ovšem neviděly rády a spatřovaly v odvolání jakoby spor odvolávající se strany se soudci, v němž se bere v pochybnost jejich rozum nebo spravedlnost.*“³ Proto se také požadovalo, aby odvolávající se strana při pronášení žádosti strnule stála a ani se nepohnula, jinak jí městská rada odvolání nepovolila. U městských soudů byla od r. 1548 možná apelace, kterou zavedl Ferdinand I. svou lednovou instrukcí. V této instrukci se říká, že každý, kdo není spokojen s rozhodnutím městského soudu, se k tomuto apelačnímu soudu může odvolat. Apelační soud rozhodoval v civilních i v trestních záležitostech. Odvolání se k Apelačnímu soudu podávalo písemně. Tento soud měl rozhodnout do čtyř týdnů, a to bez účasti stran jen na základě spisu a rozsudek apelačního soudu vyhlášoval prvoinstanční soud. Poražená strana za určitých podmínek mohla žádat do deseti dnů o revizi procesu samotného krále, pokud byla stále nespokojená. Žádostí o revizi bylo z počátku velmi málo, což se ale záhy změnilo a Maxmilián II. musel dokonce nařídit trestání kverulantů vězením. Apelace i kasace byla v těchto dobách velmi nákladná a byla většinou dostupná jen pro bohaté měšťany.⁴

2. Historický vývoj od roku 1620 do roku 1783

V tomto období dochází k postupnému nastolení absolutismu a centralismu. Tzv. období po Bílé hoře narušilo tradici české právní kultury, oslabila se kompetence zemských sněmů a soudů, nastoupil písemný proces inkviziční a zásada oficiality. Klíčovou kodifikací se stalo Obnovené zřízení zemské z roku 1627, které zavedlo možnost revize (jako opravného prostředku) soudního procesu králem. Revizí se napadala neplatnost anebo zmatečnost soudního rozsudku.⁵

V 17. a 18. století stále zastává přední místo mezi soudy soud apelační, který působil již od roku 1548. Tento soud rozhodoval o závažnějších odvoláních, zvláště v trestních věcech a

² Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 19-21

³ Klabouch, K.: *Staré české soudnictví (jak se dříve soudovalo)*. Praha: Orbis Praha, 1967, s. 223

⁴ Klabouch, K.: *Staré české soudnictví (jak se dříve soudovalo)*. Praha: Orbis Praha, 1967, s. 229

⁵ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 49

rozhodoval též o zvláštním opravném prostředku, kterým byl rozklad. Roku 1644 bylo Ferdinandem III. stanoveno, že odvolání podávané apelačnímu soudu musí být podepsáno advokátem, jinak nebylo přijato.⁶ *„Apelační soud v Praze se stal prvním odvolacím soudem – čímž došlo k zavedení dvojinstančnosti soustavy. Jako druhý odvolací soud v českých zemích byl konstituován apelační soud v Brně, který působil od roku 1753.“*⁷

Trestní řízení a postup řízení sjednotil Josef I. v roce 1707 trestním zákoníkem *Constitutio Criminalis Josephina* a tímto hrdelním řádem byla připuštěna možnost apelace k apelačnímu soudu proti odsuzujícímu rozsudku. Podané odvolání mělo odkladný účinek a podávalo se písemně. Proti odvolacímu rozsudku již nebyl přípustný další opravný prostředek, ale bylo možné za určitých podmínek požádat o milost.⁸

3. Historický vývoj od reforem Josefa II. do března 1848

Období závěru 18. století a první poloviny 19. století lze prohlásit za období reformní, kdy se Josef II. především snažil o kodifikaci v oblasti občanského a trestního práva. Vláda Josefa II. výrazně zasáhla do vývoje trestního práva, a to Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech za ně z roku 1787, který ovšem pojednával jen o právu hmotném. Po jeho smrti se z tohoto zákoníku vyvinul tzv. Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích (Františkána) z roku 1803. Josefínské zákonodárství přineslo změny ale i v oblasti procesní, kterými došlo k rozdělení civilního a trestního soudnictví na základě Obecného soudního řádu z roku 1781 a Obecného soudního řádu kriminálního z roku 1788.⁹

Soudy v českých zemích byly v tomto období založeny na dvojinstančnosti, což se po změnilo na trojinstančnost s vrcholem justiční administrativy, kterým byl Nejvyšší justiční úřad, někdy označovaný jako Nejvyšší soudní dvůr se sídlem ve Vídni (orgán dohlízející na rozhodnutí apelačních soudů). Odvolacími soudy se staly soudy apelační jako nadřízené instance. Apelační soudy byly i dohlédacími soudy nad všemi soudy nižšími. Dvorský dekret z roku 1782 prohlásil apelační soud v Praze za všeobecný apelační soud pro Čechy a současně byl zřízen všeobecný apelační soud pro Moravu a Slezsko v Brně. Těmto soudům pak podle jejich příslušnosti bylo vyhrazeno rozhodování o odvolání z rozsudků všech soudů první

⁶ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 53

⁷ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 54

⁸ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 64

⁹ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 73-75

instance, vyřizování rekursů (stížností) na nálezy, přezkoumávání a rozhodování zmatečných stížností, rozhodování o delegaci apod.¹⁰

4. Historický vývoj v letech 1848 – 1918

Změny ve vnitřní organizaci státu i na úseku soudní organizace nastaly po reformě státního aparátu rakouského císařství po roce 1848. Vzniklo mnoho rakouských právních předpisů včetně trestního řádu z roku 1873 (tzv. Glaserův tr. řád). Tento řád upravoval opravné prostředky – odvolání a stížnost (stížnost směřovala proti rozsudkům o náhradě nákladů řízení). V této době byla soustava soudů v trestním řízení trojinstanční. Prvoinstančním soudem byl soud okresní, krajský nebo sborový soud 1. stolice. V trestních věcech zločinů a přečinů (kdy v prvním stupni rozhodoval sborový soud 1. stolice), rozhodoval o odvoláních proti rozsudkům a o stížnostech na jiná soudní opatření soud druhé instance, kterým byl vrchní zemský soud. Nejvyšší soud jako soud třetí a poslední instance jednal o „odvoláních“ proti rozsudkům (nálezhům) a o „stížnostech“ v trestních věcech zločinů, přečinů a některých přestupků, které rozhodovaly vrchní zemské soudy jako soudy druhé stolice.¹¹

5. Historický vývoj od roku 1918 do roku 1948

Základním předpisem se po vzniku Československa stala Ústava ČSR z roku 1920. Upravovala tedy i poměry v soudnictví. Struktura trestních soudů po vzniku Československa zůstala v podstatě stejná jako v období monarchie. Nicméně recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého došlo k tzv. právnímu trialismu, což znamenalo, že se právo rozdělilo mezi Čechy, Moravu a Slezsko (právo rakouské), Slovensko, Hlučínsko a Podkarpatskou Rus. V tomto období bylo provedeno několik novel trestního řádu, ale v zásadě se vychází z právní úpravy zákona č. 119/1873 ř.z.¹² Období před a po 2. sv. v. pochopitelně nepřineslo žádné změny v oblasti práva, takže právní úprava z roku 1873 platila na území Československa až do roku 1948, kdy byl vydán z. č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví a o dva roky později nový trestní řád, z. č. 87/1950 Sb.¹³

Opravné prostředky se v té době dělily na dvě skupiny - opravné prostředky formální a materiální a dále na opravné prostředky řádné a mimořádné. Řádné opravné prostředky

¹⁰ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 76-84

¹¹ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 85-93

¹² Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 107

¹³ Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 160

směřovaly proti usnesení nebo rozsudku. Řádnými opravnými prostředky proti usnesení bylo odvolání, stížnost, odpor nebo námitky a řádnými opravnými prostředky proti rozsudku bylo odvolání a zmateční stížnost. Mimořádnými opravnými prostředky byla obnova řízení a zmateční stížnost pro zachování zákona.¹⁴

Okresní, krajské a vrchní soudy:

Ve věcech trestních byly příslušné soudy okresní nebo krajské jako soudy prvoinstanční, krajské a vrchní soudy jako soudy druhé instance. Krajské soudy měly vedle svých prvoinstančních úkolů také kompetence instance druhé, jelikož rozhodovaly o stížnostech a odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů. Krajský soud mohl odvolání zamítnout z formálních důvodů, rozhodnout ve věci sám nebo nařídil opakování celého hlavního líčení před soudem první instance. Vrchní soudy byly soudy výhradně druhé instance a rozhodovaly o odvoláních proti rozsudkům krajských soudů a jim na roveň postavených soudů kmetských a porotních. V této době totiž byly založeny a fungovaly také soudy porotní (pro zločiny a přečiny), kmetské (pro zločin utrhání na cti) a soudy státní (pro závažné zločiny). Odvolání k vrchnímu soudu bylo možné podat pouze proti výroku o trestu. Vrchní soudy rozhodovaly také o stížnostech proti usnesením krajských soudů nebo o námitkách.¹⁵

Nejvyšší soud:

Vznikl v roce 1918 a od roku 1919 má sídlo v Brně. Rozhodoval o zmateční stížnosti, nebo když u soudu nižší instance bylo použito nesprávně trestního zákona. Mohl nařídít obnovu řízení nebo vynést osvobozující rozsudek. *„Šlo tedy o možnost kontroly skutkového stavu. Nejvyšší soud byl příslušný také pro rozhodování o opravném prostředku proti rozsudku státního soudu, dovolací stížnosti, která mohla být podána, například když byla porušena některá zásada trestního řízení.“*¹⁶

6. Historický vývoj v letech 1948 – 1961

Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 zůstal v platnosti rakouský (tzv. Glaserův) trestní řád, z. č. 119/1873 ř.z., který platil až do roku 1948, jelikož v období mezi 1. a 2. sv. v. pochopitelně žádné právní předpisy nevznikaly a k žádným úpravám tedy nedocházelo. Tento trestní řád z roku 1873 upravoval opravné řízení, které bylo dvojinstanční

14 Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s 16-17

¹⁵ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 117-124

¹⁶ Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 125

a opravnými prostředky bylo odvolání a zmateční stížnost. Nástup totality v roce 1948 se promítl do vývoje a úprav v oblasti práva, především do oblasti trestního práva, kdy prosazované instituty sloužily k upevnění moci a k odstranění odpůrců režimu. V tomto období postupně vznikly tři stěžejní zákony.

Zákon č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví:

V roce 1948 tedy došlo k přijetí zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví s účinností od 1. 1. 1949. Tento nový trestní řád sjednotil soudní organizaci, čímž vznikly okresní a krajské soudy, Nejvyšší soud a také soud Státní na úrovni krajského. Trestní řád upravoval opravné řízení, kde jediným opravným prostředkem proti rozsudkům okresních soudů bylo odvolání. Odvolání bylo možné podat z materiálních i z formálních důvodů, což znamenalo větší možnosti pro odvolatele. Zásadním faktorem bylo sjednocení na dvojinstanční řízení a posílení apelačního principu. Tento zákon se ale ukázal nakonec jen jako přechodný a k další úpravě trestního řádu došlo hned vzápětí po tzv. právníkové dvouletce v roce 1950.¹⁷

Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním:

Tento trestní řád, z. č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním tedy vznikl po tzv. právníkové dvouletce v roce 1950 a vycházel právě ze zmiňovaného trestního řádu z roku 1948. Podle této nové úpravy zůstalo odvolání jako jediný opravný prostředek proti rozsudkům prvního stupně. Tento trestní řád i nadále ovládala zásada dvojinstančnosti, z čehož vyplývá, že o odvolání proti rozsudku státního soudu rozhodoval soud Nejvyšší, a o odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhodoval nadřízený krajský soud (§ 178 tr. řádu z r. 1950). Odvoláním bylo možno vytýkat nesprávnost všech výroků napadeného rozsudku a navrhopat odstranění vad skutkových i právních. Odvolání se podávalo ve lhůtě tří dnů od oznámení rozsudku nebo od doručení stejnopisu (§ 175 tr. ř. z r. 1950). V odvolacím řízení se plně uplatňoval revizní princip a z hlediska vyřizování odvolání byl trestní řád postaven na apelačním principu s prvky kasace. Řádným opravným prostředkem proti usnesení státního a okresního prokurátora (dnešního státního zástupce) byla stížnost, o které rozhodoval nadřízený orgán. Mimořádnými opravnými prostředky (proti pravomocným rozhodnutím) byla obnova řízení a stížnost pro porušení zákona.¹⁸

¹⁷ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 18

¹⁸ Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 162-163

Zákon č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním:

Trestní řád z roku 1950 byl rekodifikován v roce 1956 zákonem č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). Zůstala zachována zásada dvojinstančnosti a soustavu soudů tvořily soudy okresní, krajské a soud Nejvyšší. Tento zákon dále rozšířil a upravil institut odvolání. Byla upravena a prodloužena lhůta k podání odvolání na 8 dnů od doručení opisu rozsudku (§ 264 tr. ř. z roku 1956), jak ji známe dnes. Uplatňovala se i zásada zákazu reformationis in peius. Trestní řád z roku 1956 také rozšířil revizní princip na všechny opravné prostředky, kromě obnovy řízení. Pro způsob vyřizování odvolání byl apelační princip nahrazen principem kasačním, který obsahoval apelační prvky. Odvolací soud tak byl ve většině případů povinen napadený rozsudek zrušit a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.¹⁹

7. Historický vývoj v letech 1961 – 2000

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním:

V roce 1961 byl přijat stěžejní právní předpis (v oblasti trestního práva procesního) 20. století, zákon č. 141/1961 Sb. (trestní řád), který samozřejmě s několika novelizacemi reagujícími na změny a události v průběhu let, je platným i dnes.

Tento zákon měl odpovídat zásadám tehdejší doby, resp. opravné řízení bylo vybudováno na socialistických zásadách. Tímto zákonem došlo k posílení prvků kasačních na úkor principu apelačního. Podle důvodové zprávy k tomuto zákonu mělo být těžištěm rozhodování před soudem prvního stupně a odvolací soud měl jen přezkoumat správnost a zákonnost rozsudku soudu prvního stupně. Dále se rozšířila možnost odvolacího soudu napadený rozsudek zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.²⁰

Zmiňovaný trestní řád zůstává tedy platným i dnes. Je ale jasné, že v průběhu let a v souvislosti s historickým vývojem událostí došlo k několika změnám a novelizacím. Ke stěžejním novelám došlo až po roce 1989, a to v letech 1993 - 2001 vzhledem k historickým událostem na našem území. Byly to novely: z. č. 178/1990 Sb., z. č. 294/1993 Sb. a tzv. velká novela z roku 2001, provedená z. č. 265/2001 Sb., o které budu pojednávat v následující podkapitole. Myslím, že je ale více než jasné, že s vývojem státu a práva tato novela tr. řádu z roku 2001 není tou poslední velkou novelou tr. řádu. K dnešnímu dni se totiž uskutečnilo

¹⁹ Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 163-164

²⁰ Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 164-165

několik desítek novelizací trestního řádu z roku 1961 a již několik let je v plánu celková rekodifikace tohoto zákona.

8. Historický vývoj po roce 2001

Vývoj opravných prostředků po roce 2001 je určen dlouho očekávanou novelou trestního řádu, která nastala přijetím zákona č. 265/2001 Sb. Tato novela přinesla mnoho změn v oblasti opravných prostředků. Velké změny zaznamenalo především odvolání a řízení o něm (např. dosavadní základní principy vyřizování odvolání a rozsah přezkoumávání napadených rozhodnutí soudů). V této podkapitole bych chtěla zmínit jen ty stěžejní věci, které se novelou změnily, jelikož o současné úpravě odvolání a řízení o něm budu pojednávat v dalších částech mé práce.

Od 1. 1. 2002 je odvolání (které stále zůstává jediným opravným prostředkem proti rozsudkům soudů 1. stupně) vybudováno na tzv. smíšeném systému, tedy na principu apelačním s prvky kasačními, apelační princip byl tedy posílen. Touto novelou také došlo k omezení revizního principu a zavedení principu vázanosti soudu podaným odvoláním. Nově bylo stanoveno, že odvolání musí být odůvodněno tak, aby z něho bylo patrné, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány.

Novinkou bylo i to, že státní zástupce byl již povinen v podaném odvolání uvést, zda odvolání podává ve prospěch či v neprospěch obviněného, jelikož u státního zástupce má vymezení obsahu odvolání zásadní význam pro aplikaci zásady *reformationis in peius*, která zůstala i nadále v platnosti a která byla novelizována již v roce 1990; v roce 1993 byl tento zákaz rozšířen u rozsudku na jakoukoli změnu, pokud bylo odvolání podáno ve prospěch obžalovaného.²¹

Nově se upravila možnost podané odvolání odmítnout (§ 253 odst. 3, 4 tr. řádu), pokud nesplňuje náležitosti obsahu odvolání. K odmítnutí může ale dojít jen za předpokladu, že bude splněna další zákonná podmínka, spočívající v tom, že oprávněná osoba byla o tomto řádně poučena dle ustanovení § 249 odst. 1 tr. řádu nebo ji byla poskytnuta pomoc při odstraňování vad odvolání (§ 251 odst. 2 tr. řádu).²²

Zásadní změna, kterou přinesla novela, spočívala v tom, že odvolací soud by měl postupovat tak, aby ve věci mohl meritorně rozhodnout a vrácení věci prvoinstančnímu soudu by mělo být rozhodnutím výjimečným. Oproti předchozí úpravě byl zvýrazněn i

²¹ Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 170

²² Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 167

další apelační prvek. Ten umožnil, aby bylo možné doplnit dokazování před odvolacím soudem tak, aby byl vytvořen náležitý podklad pro samotné rozhodnutí.²³

Od roku 2001 do dnešního dne došlo ještě k mnoha novelizacím trestního řádu, ale žádná z nich nezasáhla do právní úpravy procesního řízení tolik, jako výše zmiňovaná novela trestního řádu z roku 2001.

²³ Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 169

3. DRUHY A CHARAKTERISTIKA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ (obecně)

3.1 Stadia trestního řízení

Trestní řízení probíhá v několika časových stadiích (úsecích). Každému stadiu jsou přiřazeny určité úkoly a povinnosti, které musí být splněny, ať již orgány činnými v trestním řízení anebo osobami zúčastněnými na řízení. Splněním těchto úkolů by měl být naplněn účel, charakter a cíl trestního řízení, který vymezuje trestní řád a stanoví jejich pořadí. Trestní řád vymezuje a rozeznává tato stadia trestního řízení:

1. Přípravné řízení (§ 157 a násl. tr. řádu)
2. Předběžné projednání obžaloby (§ 185 a násl. tr. řádu)
3. Hlavní líčení (§ 196 a násl. tr. řádu)
4. Opravné řízení (§ 245 a násl. tr. řádu)
5. Vykonávací řízení (§ 315 a násl. tr. řádu)

1. Přípravné řízení neboli předsoudní stadium trestního procesu slouží k přípravě řízení před soudem a tudíž je velmi důležitou fází trestního řízení. „*Cílem přípravného řízení je zjistit, zda je důvodné podezření ze spáchání trestného činu konkrétní osobou a zda je na místě, aby byla podána obžaloba (návrh na potrestání) a věc odevzdána soudu.*“²⁴ Přípravné řízení probíhá neveřejně a je převážně písemné. Toto stadium slouží k získání a nashromáždění důkazů, které prokazují či vyvracejí důvodná podezření o vině či nevině podezřelého, i když hlavním těžištěm dokazování je hlavní líčení. Důležitou úlohu plní v přípravném řízení tzv. neodkladné či neopakovatelné úkony, které slouží k včasnému zajištění důkazů, u kterých hrozí nebezpečí ztráty či zničení, případně, že takovýto důkaz nebude možné v budoucnu již učinit. Subjekty, které zajišťují důkazy a činí další úkony v přípravném řízení, jsou orgány činné v trestním řízení. Těmito orgány jsou státní zástupce, soud (resp. soudce) a vyšetřovací orgány, především orgány policejní. Toto stadium končí buďto podáním obžaloby či návrhu na potrestání příslušnému soudu, anebo tak, že orgány činné v přípravném řízení trestním učiní některá rozhodnutí, kterým se probíhající trestní stíhání ukončí (např. zastavení trestního stíhání, schválení narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání apod.).

²⁴ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 409

2. Předběžné projednání obžaloby je fakultativním stadiem trestního řízení a slouží k tomu, aby se následně soud po nařízení hlavního líčení nemusel zabývat jinými otázkami než podanou obžalobou, která by měla být opodstatněná a odůvodněná. Proto soud při předběžném projednání obžaloby posuzuje, jestli nedošlo v přípravném řízení k pochybením ze strany policejního orgánu či státního zástupce a zda zjištěné skutkové okolnosti dávají dostatečný podklad k tomu, aby soud následně mohl v hlavním líčení rozhodnout. Podanou obžalobu předběžně přezkoumá předseda senátu (v řízení před samosoudcem se předběžné projednání obžaloby nekoná) a podle jejího obsahu posoudí, zda je nutné ji projednat v neveřejném zasedání anebo zda je již možné nařídit hlavní líčení. Vedle toho může být při předběžném projednání obžaloby rozhodnuto např. o postoupení věci jinému soudu či jinému státnímu orgánu, o zastavení trestního stíhání a zejména z pohledu výše uvedeného může dojít k vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

3. Hlavní líčení je nejdůležitějším stadiem trestního řízení a upravuje ho trestní řád v ustanovení § 196 a násl. Nejdůležitějším orgánem je soud, který meritorně rozhoduje o skutku obsaženém v žalobním návrhu obžaloby, kterou soudu podává státní zástupce. V hlavním líčení se uplatní většina základních zásad trestního řízení, mezi které patří např. zásada zajištění práva na obhajobu, zásada oficiality, zásada ústnosti, veřejnosti či zásada materiální pravdy. Hlavní líčení je těžištěm dokazování, které se provádí za součinnosti stran, ale pouze „soud odpovídá za správné a úplné zjištění skutkového stavu a zákonné rozhodnutí.“²⁵ Hlavní líčení končí buďto rozsudkem (odsuzujícím či zprošťujícím) nebo se vydá rozhodnutí, kterým se může např. zastavit trestní stíhání, postoupit věc jinému orgánu či schválit narovnání apod.

4. Opravné řízení slouží k nápravě nesprávných a nezákonných rozhodnutí s cílem přezkoumat předcházející řízení i rozhodnutí orgánu prvního stupně v jednotlivé trestní věci a toto řízení může být řádné anebo mimořádné. Mezi řádné opravné prostředky řadíme odvolání, stížnost a odpor, mezi mimořádné opravné prostředky dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení. Zcela zásadní rozdíl mezi řádnými a mimořádnými opravnými prostředky je ten, že řádné opravné prostředky se uplatňují v průběhu trestního řízení, resp. v opravném řízení za situace, kdy rozhodnutí ještě nenabylo právní moci, kdežto „Mimořádné opravné řízení je řízením o opravných prostředcích, které směřují proti rozhodnutím již pravomocným, tj. nezměnitelným (formální právní moc), závazným

²⁵ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 447

(materiální právní moc) a v zásadě a v závislosti na právní moci i vykonatelným.''²⁶ Dalším rozdílem mezi opravnými prostředky je jejich účinek, ať již suspenzivní nebo devolutivní. Opravným řízením se budu podrobněji věnovat v následující části této kapitoly.

5. Vykonávací řízení nastává v případě, kdy pravomocné rozhodnutí obsahuje vykonatelný výrok. Právní úprava vykonávacího řízení je obsažena v ustanovení § 315 a násl. tr. řádu, které v zásadě pojednávají o jednotlivých výkonech trestů (např. o výkonu trestu odnětí svobody, domácího vězení apod.) nebo o jejich promlčení.

V těchto stádiích obvykle probíhá trestní řízení, je to jeho pravidelný postup, což ovšem neznamená, že tomu tak musí být vždy. Trestní řízení nemusí projít úplně všemi stadii od začátku až do konce, může totiž skončit v kterékoli fázi trestního řízení, např. již v přípravném řízení. Ke zrychlení a tudíž i ke zjednodušení řízení mohou vést instituty zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem anebo se přistoupí k alternativnímu způsobu řešení trestních věcí.²⁷ Alternativním způsobem řešení trestní věci jsou tzv. odklony v trestním řízení (upravené tr. řádem), které znamenají, že se řešení věci vázané na specifické podmínky neděje standardním způsobem v hlavním líčení. K těmto odklonům patří např. narovnání (§ 309 - § 314 tr. řádu), trestní příkaz (§ 314e - § 314 tr. řádu; o něm více v další části) a novinkou v tr. řádu je dohoda o vině a trestu (§ 175a a 175b tr. řádu).

3.2 Opravné řízení

*„Každá lidská činnost, a tedy i trestní řízení, se potýká s jistou mírou chybovosti, neboť „errare humanum est“ (mýliti se je lidské).”*²⁸ K pochybení může dojít v každé lidské činnosti a stejně tak tomu je i při provádění úkonů v trestním řízení, kdy může dojít k omylům či chybám, což může mít nepříznivý vliv na správnost vydaného rozhodnutí. Podstatou opravného řízení je, aby bylo vše v souladu se zásadou zákonnosti. Opravné řízení je součástí trestního řízení, ale není stadiem obligatorním, protože je vyvoláno pouze na základě návrhu oprávněné osoby, který je dispozitivním úkonem, tedy na základě zásady dispoziční (nikdy není zahajováno z úřední povinnosti). Podstata opravného řízení tkví především v tom, že:

²⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 448

²⁷ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 449

²⁸ Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 311

„zpravidla orgán vyššího stupně, který k tomu má kvalifikační předpoklady (zkušenější a specializovanější osoby, více profesionálních soudců v senátě apod.), přezkoumá na podkladě podaného opravného prostředku zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí orgánu nižšího stupně činného v trestním řízení, jakož i správnost postupu řízení, které rozhodnutí předcházelo. Výsledkem tohoto přezkoumání pak je buď potvrzení napadeného rozhodnutí jako bezvadného, nebo v případě zjištěných vad jeho zrušení a nahrazení rozhodnutím novým či jiná modifikace, a to orgánem rozhodujícím o opravném prostředku nebo orgánem nižšího stupně poté, co je mu věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí.“²⁹ V trestním řízení se rozhoduje o trestných činech, za které se poté ukládají odpovídající trestní sankce, jimiž se výrazně zasahuje do základních lidských práv a svobod, a proto: „podle čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě a podle čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, které jsou součástí právního řádu České republiky, má každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, zásadně právo – až na výjimky – dát přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně.“³⁰

Teorie trestního práva procesního tradičně rozlišuje trojí účel opravného řízení:

1. **Bezprostřední účel** opravného řízení slouží k nápravě konkrétního rozhodnutí v zájmu konkrétních účastníků, a k tomu, aby byly co nejrychleji napraveny případné vady rozhodnutí.
2. **Širší účel** opravného řízení slouží k zajišťování správného a jednotného výkladu zákona a zlepšování práce orgánů činných v trestním řízení. Dále se projevuje v tom, že rozhodnutí soudů vyšších stupňů tvoří významnou součást tzv. judikatury.
3. **Všeobecný účel** opravného řízení je shodný s účelem celého trestního řízení, tj. naplnit zásadu materiální pravdy, tedy, aby byl zjištěn skutkový stav bez důvodných pochybností a tím pádem i ochránit občany před možným nesprávným rozhodnutím. Všeobecným účelem opravného řízení se tedy zajišťuje princip zákonnosti, právní jistoty a spravedlnosti v trestním řízení.³¹

3.3 Druhy opravných prostředků v trestním řízení

Opravný prostředek je dispozitivní procesní úkon osob oprávněných k podání opravného prostředku, kterým se domáhají přezkoumání určitého rozhodnutí soudu, státního zástupce

²⁹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 505

³⁰ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 506

³¹ Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 311

nebo policejního orgánu (tedy orgánů činných v trestním řízení) z důvodů uvedených v zákoně. České trestní právo procesní zná tyto opravné prostředky: odvolání, stížnost, odpor (řádne), dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení (mimořádné). Tyto opravné prostředky jsou upraveny trestním řádem a jejich výčet je taxativní (máme tedy uzavřený okruh opravných prostředků).³²

Opravné prostředky v českém trestním řízení lze rozlišit na několik druhů dle různých kritérií. Opravné prostředky je možno rozdělit takto:

1. Nejčastěji opravné prostředky rozlišujeme na **řádne a mimořádné** podle toho, zda opravný prostředek směřuje proti pravomocnému či ještě nepravomocnému rozhodnutí. Podstatná je tedy právní moc rozhodnutí (právní moc je procesní institut, vlastnost soudního rozhodnutí a představuje nezměnitelnost a závaznost rozhodnutí). „*Řádný opravný prostředek směřuje proti rozhodnutí, které dosud (do doby jeho podání) nenabýlo právní moci a do rozhodnutí o opravném prostředku ani nemůže nabýt právní moci.*“³³ Mezi řádné opravné prostředky řadíme odvolání, stížnost a odpor, které jsou zpravidla projednávány v řádném instančním postupu a o kterých budu více uvádět v následující části této kapitoly. „*Mimořádný opravný prostředek směřuje proti rozhodnutí, které je v době jeho podání již pravomocné, a to bez ohledu na skutečnost, zda už bylo vykonáno či nikoli. Mimořádné opravné prostředky jsou průlomem do právní moci rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení a rozhodnutím o nich lze za stanovených předpokladů dosáhnout zrušení vadného pravomocného a vykonatelného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení a následně učinit jeho případnou změnu.*“³⁴ Pouze podáním mimořádného opravného prostředku lze dodatečně zasáhnout do nezměnitelnosti, závaznosti a vykonatelnosti rozhodnutí, ale samozřejmě za splnění určitých podmínek. Tento průlom do právní moci rozhodnutí může nastat jen v případě, že toto rozhodnutí trpí zásadními a podstatnými vadami, pro které nemůže napadené rozhodnutí obstát, neboť by to znamenalo ohrožení zákonného a spravedlivého rozhodování. Výjimečnost dále můžeme spatřovat v omezeném okruhu osob, které jsou oprávněny podat tyto mimořádné opravné prostředky a také vymezení důvodů k jejich podání.

³² Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 313

³³ Císařová, D., Fenýk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 506

³⁴ Císařová, D., Fenýk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 517

2. Opravné prostředky také můžeme rozlišovat podle toho, zda je u nich uplatněn **revizní princip** či nikoli. Revizní princip může být úplný nebo omezený a u opravných prostředků se projevuje různě. Po novelizaci trestního řádu provedené v roce 2001 se revizní princip, který je ale omezen na osobu nebo věc, uplatní už jen u stížnosti. Jinak nadřízený orgán přezkoumává správnost všech výroků napadeného usnesení (uplatní se tedy princip vymezeného přezkoumání). U většiny z ostatních opravných prostředků (u odvolání, dovolání, stížnosti pro porušení zákona a obnovy řízení) se uplatní princip vázanosti orgánu rozhodujícího o opravném prostředku konkrétním zněním tohoto opravného prostředku, tedy rozsahem, v němž je rozhodnutí napadeno, a dále důvody či vadami zmíněnými v tomto opravném prostředku.³⁵

*„Pokud jde o odvolání a stížnost pro porušení zákona, až do 31.12.2001 zde platil revizní princip, ale citovaná novela posílila postavení stran a rozšířila prostor pro jejich aktivitu v trestním řízení. Tomu odpovídá i možnost ovlivnit rozsah přezkoumání rozhodnutí v řádném a mimořádném opravném řízení.“*³⁶ U obnovy řízení se nepřezkoumává správnost rozhodnutí v meritu věci, ale zaměřuje se pouze na to, jestli tu jsou nové skutečnosti nebo důkazy, které by mohly způsobit vydání nového rozhodnutí. U odporu proti trestnímu příkazu nepřichází v úvahu přezkoumání napadeného rozhodnutí a tedy ani stanovení rozsahu přezkumné povinnosti není na místě.

3. Opravné prostředky dále dělíme podle toho, jak o nich rozhoduje nadřízený orgán. Z tohoto hlediska mluvíme o opravných prostředcích **kasační nebo apelační povahy**. Rozlišení těchto principů spočívá v tom, zda orgán konající řízení o opravném prostředku a rozhodující o něm, když zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí, sám jeho vady napraví a vynese nové rozhodnutí (apelace) anebo napadené rozhodnutí zruší a vrátí věc k novému projednání a rozhodnutí orgánu, který původně ve věci rozhodl (kasace). České trestní řízení je vybudováno na systému smíšeném, kde se kombinuje princip kasační s prvky apelačními. Novelou trestního řádu z roku 2001 byly výrazně posíleny apelační prvky u odvolání.³⁷

4. Jiným hlediskem pro dělení opravných prostředků jsou účinky, které toto podání způsobí. Jedná se o **suspenzivní a devolutivní účinek**. Devolutivní účinek

³⁵ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 519

³⁶ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 519

³⁷ Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 312

shledáváme u většiny opravných prostředků a znamená to, že o opravném prostředku bude rozhodovat zásadně orgán vyššího stupně, ne tedy ten orgán, který napadené rozhodnutí vydal. Suspenzivní neboli odkladný účinek znamená, že podáním opravného prostředku se odkládá výkon rozhodnutí do té doby, než se o opravném prostředku rozhodne.³⁸

5. Při rozhodování o opravných prostředcích se uplatní ještě další zásady či principy charakteristické pro opravné řízení, jakými jsou princip **beneficia cohaesionis**, tedy dobrodiní záležející v souvislosti a také zásada zákazu **reformationis in peius** neboli zákaz změny k horšímu.³⁹
6. *V trestním řízení také platí princip, podle něhož může oprávněná osoba napadnout totéž rozhodnutí určitým opravným prostředkem pouze jednou, přestože trestní řád na rozdíl od občanského soudního řádu výslovně nevyjadřuje překážku litispendence (zahájeného řízení), nestanoví obecné účinky překážky rei iudicatae (překážky věci rozhodnuté) a zásada ne bis in idem (nikoli dvakrát v téže věci) je v trestním řízení explicitně omezena jen na zákaz opětovného stíhání za tentýž skutek.*⁴⁰

Více o jednotlivých opravných prostředcích, účincích a principech budu uvádět podrobněji v následujících jednotlivých podkapitolách.

3.4 Řádné opravné prostředky

Řádné opravné prostředky jsou ty, které směřují proti nepravomocnému rozhodnutí, které tedy dosud nenabýlo právní moci a do rozhodnutí o opravném prostředku ani nenabýde. Řádnými opravnými prostředky, které lze uplatnit v opravném řízení, jsou odvolání proti rozsudku, stížnost proti usnesení a odpor jako speciální opravný prostředek proti trestnímu příkazu.

3.4.1 Odvolání

Odvolání je řádným opravným prostředkem proti rozsudku, kterým lze napadnout každý rozsudek soudu prvního stupně.

³⁸ Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 313

³⁹ Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 312

⁴⁰ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 516

Detailní pojednání o odvolání a všeho, co se týká odvolání a odvolacího řízení, budu uvádět v dalších kapitolách, především v kapitole páté a následujících.

3.4.2 Stížnost

Stížnost je jediným řádným opravným prostředkem proti dosud nepravomocnému usnesení a lze ji podat proti jakémukoliv usnesení, které vydal orgán činný v trestním řízení (soud, státní zástupce či policejní orgán). Právní úpravu stížnosti a řízení o ní, nalezneme v hlavě sedmé trestního řádu v ustanoveních § 141 - § 150. „*Usnesením se řeší zpravidla otázky menší závažnosti a tomu odpovídá i zákonná úprava stížnosti (omezený okruh osob oprávněných k podání stížnosti, kratší lhůty a způsob rozhodování o ní) tak, aby řízení o ní bylo jednodušší, rychlejší a méně formalizované.*“⁴¹ Pokud o stížnosti rozhoduje soud, činí tak zásadně formou neveřejného zasedání a rozhodnutí o ní je vždy ve formě usnesení.

Předmět stížnosti:

Stížnost má odkladný účinek (tzn., že usnesení zatím nelze vykonat) jen tam, kde to zákon výslovně stanoví a zejména tam, kde jde o usnesení zásadnější povahy (např. o nákladech řízení či usnesení o zastavení trestního stíhání) a kde odklad jejich výkonu neohrozí jejich účel.⁴²

Stížností lze napadnout jen některá usnesení orgánů činných v trestním řízení a lze je rozdělit do dvou skupin podle toho, který orgán usnesením rozhodl a také podle toho, zda je proti nim stížnost přípustná vždy, či nikoli.⁴³

V první skupině jsou usnesení policejního orgánu a usnesení státního zástupce učiněné podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. c), e) tr. řádu. Každé usnesení vydané policejním orgánem lze napadnout stížností (§ 141 odst. 2 věta první tr. řádu) bez ohledu na to, které osoby se týká, na předmět řízení či rozhodnutí. Tato možnost stížnosti proti usnesení policejního orgánu má umožnit důsledné uplatnění dozoru státního zástupce nad zachováváním zákonnosti, spočívající v možnosti zúčastnit se provádění úkonů, osobně provádět jednotlivé úkony nebo vydat rozhodnutí v kterékoli věci (to vše v přípravném řízení) a zajistit případnou nápravu nedostatků. Státní zástupce dále může rušit nezákonná rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními. V případě, že státní zástupce nahradil rozhodnutí policejního orgánu vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako

⁴¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 609

⁴² Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 579

⁴³ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 579

proti rozhodnutí policejního orgánu [§ 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu], tím pádem státní zástupce nahrazuje policejní orgán, dostává se do jeho procesní pozice, a proto je přípustná stížnost proti každému usnesení státního zástupce, které vydal v uvedených případech.⁴⁴

Ve druhé skupině jsou usnesení státního zástupce a soudu, která lze napadnout jen v těch případech, kde to stanoví trestní řád a jestliže tyto orgány rozhodují ve věci v prvním stupni (§ 141 odst. 2 věta druhá tr. řádu). Z toho lze vyvodit, že stížnost není přípustná, pokud tyto orgány rozhodují jako orgány druhého stupně, např. při rozhodování o stížnosti. To vyplývá ze skutečnosti, že řízení o stížnosti je dvojinstanční a rozhodování v další (třetí) instanci není přípustné. Usnesením vydaným v prvním stupni je i usnesení soudu nebo státního zástupce učiněné po podání stížnosti v rámci tzv. autoremedury (samoopravy vlastního rozhodnutí). Proti usnesení Nejvyššího soudu ČR není stížnost přípustná vůbec. Jde tedy o omezení okruhu usnesení, proti kterým je stížnost přípustná z toho důvodu, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům v řízení.⁴⁵

Oprávněné osoby k podání stížnosti:

Okruh osob oprávněných k podání stížnosti je stejně jako u odvolání poměrně široký a obecně je vymezen tak, že zahrnuje osoby, které mají důvodný zájem na obsahu usnesení. Mají buďto vztah k věci nebo k osobě, která byla oprávněna stížnost podat. Okruh osob oprávněných k podání stížnosti je konkrétně vymezen dvojím způsobem. První skupinu tvoří ty osoby, které jsou vymezeny obecnou klauzulí uvedenou v ustanovení § 142 odst. 1 tr. řádu, podle níž může stížnost podat osoba, které se usnesení přímo dotýká anebo která k usnesení dala podnět svým návrhem. Proti usnesení soudu může podat stížnost též státní zástupce (i ve prospěch obviněného). Druhou skupinu pak tvoří oprávněné osoby k podání stížnosti, které zákon výslovně uvádí u některých konkrétních druhů usnesení.

Osobami oprávněnými k podání stížnosti tedy jsou:

- a) osoby, kterých se usnesení přímo dotýká v tom směru, že se rozhoduje o jejich právech nebo povinnostech (obviněný, poškozený apod.)
- b) osoby, které svým návrhem, k němuž je zákon opravňuje, dali podnět k usnesení
- c) státní zástupce, který je oprávněn k podání stížnosti proti každému usnesení soudu, vůči němuž je stížnost přípustná, a to bez rozdílu, jestli ji podává ve prospěch či v neprospěch obviněného

⁴⁴ Císařová, D., Fenýk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 579-580

⁴⁵ Císařová, D., Fenýk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 581-582

- d) osoby, které by mohly podat ve prospěch obviněného odvolání (usnesení o vazbě, o ochranném léčení)
- e) orgán sociálně-právní ochrany dětí v řízení proti mladistvým (i proti jeho vůli)
- f) příbuzní mladistvého v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh (pouze ve prospěch obviněného) ⁴⁶

Oprávněnou osobou naopak není osoba, které se usnesení dotýká jen nepřímo.

Za obviněného může podat stížnost obhájce a je-li obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je tato jeho způsobilost omezena, je k tomu oprávněn též zákonný zástupce nebo opatrovník obviněného. Za zúčastněnou osobu nebo poškozeného může stížnost podat též jejich zmocněnec nebo zákonný zástupce.

Vzdání se a zpětvzetí stížnosti:

Stejně jako u odvolání se oprávněná osoba může stížnosti výslovně vzdát (§ 144 odst. 1 tr.řádu) a taktéž se může rozhodnout, že podanou stížnost vezme zpět, dokud o ní nebylo rozhodnuto (§ 144 odst. 2 tr.řádu). Oba tyto úkony musí být učiněny výslovným prohlášením. Přitom prohlášení o vzdání se práva podat stížnost proti usnesení, se musí stát nejpozději do uplynutí stížnostní lhůty a prohlášení o zpětvzetí podané stížnosti do rozhodnutí o stížnosti. Orgán, kterému je svěřeno rozhodnutí o stížnosti vezme zpětvzetí stížnosti usnesením na vědomí.

Jestliže osoba, která není oprávněna k podání stížnosti, přesto stížnost podá, nemůže ji vzít účinně zpět ve smyslu § 144 odst. 2 tr.řádu. Takovou stížnost byť stěžovatel výslovně uvedl, že ji bere zpět, musí k tomu povoláný orgán zamítnout jako stížnost podanou osobou neoprávněnou. ⁴⁷

Řízení o stížnosti:

Dle ustanovení § 143 tr.řádu se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to **do tří dnů** od oznámení usnesení, tj. od jeho vyhlášení nebo od doručení. Pokud se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději. Pokud se jedná o řízení proti mladistvému, musí se oznámit usnesení i jeho zákonnému zástupci, a to do doby jeho zletilosti.

⁴⁶ Císařová, D., Fenyk J., Grívna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 584-585

⁴⁷ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 22/02 – II. , uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 685

Stížnost se podává v jakékoli formě podání (§ 59 odst. 1 tr. řádu) a lze ji podat písemně, ústně do protokolu, elektronicky, telegraficky, dálnopisem či telefaxem.

Stížností lze napadnout usnesení (tzv. stížnostní důvody, které upravuje ustanovení

§ 145 odst. 1 tr.řádu):

- a) pro nesprávnost některého jeho výroku
- b) pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení

Stížnost na rozdíl od odvolání nemusí obsahovat odůvodnění, postačí pouze tzv. blanketní stížnost. Stížnost ale nesmí směřovat jen proti odůvodnění výroku. Lze ji ale dle ustanovení § 145 odst. 2 tr.řádu opřít i o nové skutečnosti a důkazy (a to i skutečnosti a důkazy stěžovateli již dříve známé).

O stížnosti rozhoduje zásadně nadřízený orgán (kterým může být státní zástupce, nadřízený státní zástupce, nadřízený soud), protože podání stížnosti má zásadně devolutivní účinek. Výjimkou z tohoto principu může být ale tzv. institut autoremedury (samoopravy vlastního rozhodnutí), který umožňuje, aby o podané stížnosti rozhodl prvoinstanční orgán sám. Autoremedura je podle ustanovení § 146 odst. 1 tr. řádu možná v případě, že se změna původního usnesení nedotkne práv jiné strany trestního řízení a pokud jde o usnesení policejního orgánu, které bylo vydáno s předchozím souhlasem státního zástupce nebo na jeho pokyn, může policejní orgán sám stížnosti vyhovět jen s předchozím souhlasem státního zástupce. Institut autoremedury lze použít pouze za předpokladu, že stížnosti bude plně vyhověno, tedy, že bude provedena změna usnesení v souladu s návrhem oprávněné osoby nebo dokonce nad její návrh. Pokud orgán sám nerozhodne nebo k tomu nejsou vhodné podmínky, postoupí věc nadřízenému orgánu.⁴⁸

„I když to zákon výslovně nestanoví, analogicky lze dovodit, že použití autoremedury musí předcházet přezkoumání usnesení v rozsahu, jak by to činil nadřízený orgán (srov. § 147). Opačný závěr by pro stěžovatele vytvořil nerovnou procesní situaci podle toho, který orgán se jeho stížností zabývá.“⁴⁹

Proti usnesení, kterým orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje, rozhodl podle § 146 odst. 1 tr.řádu (tzv. autoremedurou), je přípustná stížnost, o které rozhodne nadřízený orgán

⁴⁸ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 587

⁴⁹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 588

uvedený v § 146 odst. 2 tr.řádu.⁵⁰ Je tomu tak proto, že jde o usnesení učiněné v prvním stupni.

Orgán, který rozhoduje o stížnosti, přezkoumá především dle ustanovení § 147 odst. 1 tr.řádu:

- a) správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a
- b) řízení předcházející napadenému usnesení

V ustanovení § 147 odst. 2 tr.řádu je řečeno, že: *„týká-li se stížnost jen některé z více osob nebo jen některé z více věcí, o nichž bylo rozhodnuto tímž usnesením, přezkoumá nadřízený orgán jen správnost výroků týkajících se této osoby nebo této věci a řízení předcházející přezkoumávané části usnesení.“* V tomto ustanovení je vyjádřen tzv. revizní princip, který platí v určité omezené podobě také pro odvolací řízení i pro stížnost pro porušení zákona. Revizní princip u stížnosti však není úplný, ale je omezen, a to ve třech směrech: osobou stěžovatele, osobou, již se stížnost týká a věcí, již se stížnost týká. Proto můžeme hovořit o tzv. omezeném revizním principu. *„Dosah revizního principu je limitován zákazem reformationis in peius, protože nadřízený orgán nesmí změnit usnesení v neprospěch osoby, která podala stížnost nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána (§ 150 odst. 1). Také u stížnosti platí beneficium cohaesionis, podle něhož platí, že změní-li nadřízený orgán usnesení ve prospěch obviněného z důvodu, který prospívá také některému spoluobviněnému, změní usnesení též ve prospěch spoluobviněného (§ 150 odst. 2). Zatímco zákaz reformationis in peius je širší než u odvolání, neboť se netýká pouze osoby obviněného, beneficium cohaesionis je naopak omezeno jen na osobu obviněného, resp. spoluobviněného.“*⁵¹ Pokud by ale došlo k podání dvou stížností a jedna by byla ve prospěch, druhá v neprospěch jedné a té samé osoby, zákaz změny k horšímu by se zde neuplatnil, kdyby došlo ke zrušení napadeného usnesení z podnětu obou stížností.

Soud II. stupně při rozhodování o stížnosti je povinen přezkoumat napadené usnesení ve smyslu § 147 odst. 1 tr.řádu v celé šíři a nemůže se omezit jenom na námitky uplatněné stěžovatelem.⁵²

⁵⁰ Soudní rozhodnutí sp. zn. 55/95 – II., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 686

⁵¹ Císařová, D., Fenyk J., Grívna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 589

⁵² Soudní rozhodnutí sp. zn./č.j. 13/65 – II., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 688

Rozhodnutí o stížnosti:

„ Na rozdíl od rozhodování o odvolání, stížnostní orgán rozhoduje o podané stížnosti výlučně ve formě usnesení (§ 134 a násl.). ”⁵³

1. Dle ustanovení § 148 odst. 1 tr. řádu nadřízený orgán zamítne stížnost:

- a) není-li přípustná
- b) byla-li podána opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se jí výslovně vzdala nebo která znovu podala stížnost, kterou již předtím výslovně vzala zpět, nebo
- c) není-li důvodná

U bodu a) a b) můžeme hovořit o důvodech formálních a u bodu c) hovoříme o důvodu věcném. Tyto důvody vedou k zamítnutí stížnosti.

Ustanovení § 148 odst. 2 tr. řádu říká, že: *„jako opožděná nemůže být zamítnuta stížnost, kterou oprávněná osoba podala opožděně jen proto, že se řídila nesprávným poučením, které jí bylo dáno při oznámení usnesení. ”*

Zamítnutí stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání státním zástupcem z důvodu opožděnosti, aniž by však pro tento postup byly splněny zákonné předpoklady, představuje porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁵⁴

2. Pokud nedojde k zamítnutí stížnosti, nadřízený orgán má několik možností, jak o podané stížnosti rozhodnout:

- a) rozhodne v dané věci sám (§ 149 odst. 1 tr. řádu)
- b) uloží orgánu, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje, aby o věci znovu jednal a rozhodl (§ 149 odst. 1 tr. řádu)
- c) soud rozhodující o stížnosti může, pokládá-li to za nutné, nařídit, aby věc byla znovu v prvním stupni projednána a bylo o ní rozhodnuto v jiném složení senátu anebo jiným soudem téhož druhu a téhož stupně v jeho obvodu (§ 149 odst. 5 tr. řádu) – zde se jedná o tzv. prolomení zásady na zákonného soudce
- d) věc lze též vrátit státnímu zástupci k došetření, pokud soud rozhoduje o stížnosti proti usnesení o zastavení trestního stíhání (§ 149 odst. 2 tr. řádu)
- e) je-li vadná jen část napadeného usnesení a lze-li ji oddělit od ostatních anebo týká-li se stížnost jen části usnesení (§ 147 odst. 2 tr. řádu), omezí nadřízený orgán své rozhodnutí jen na onu část (§ 149 odst. 3 tr. řádu)

⁵³ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 590

⁵⁴ Nález Ústavního soudu uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu: ÚS svazek 40, č. 24 Sb. n. a u.

- f) pokud v napadeném usnesení některý výrok chybí nebo je neúplný, může je nadřízený orgán sám doplnit (bez zrušení usnesení) anebo nařídit doplnění orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje

„Obdobně jako v případě odvolání je orgán, kterému byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, vázán právním názorem vysloveným stížnostním orgánem ve zrušovacím usnesení a je též povinen provést všechny v něm nařízené úkony (§ 149 odst. 6).“⁵⁵

3.4.3 Odpor

Opravným prostředkem proti trestnímu příkazu je odpor. Trestní příkaz je zvláštním druhem rozhodnutí, který může vydat pouze samosoudce bez projednání věci (pouze na základě spisu) v hlavním líčení za podmínky, že je spolehlivě prokázán skutkový stav věci, kterým je přesné zjištění a označení všech příčin daného skutku. Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku a lze ho vydat i ve zjednodušeném řízení po zkráceném přípravném řízení. Podrobnou úpravu řízení před samosoudcem a trestního příkazu můžeme nalézt v ustanoveních § 314a - § 314g trestního řádu. Konkrétně v ustanovení § 314g tr. řádu nalezneme úpravu odporu jako speciálního opravného prostředku proti trestnímu příkazu.

„Obviněnému, státnímu zástupci a osobám, které jsou oprávněny podat ve prospěch obviněného odvolání, umožňuje trestní řád, aby se domohli projednání věci v hlavním líčení. Tuto možnost jim dává oprávněním podat proti trestnímu příkazu zvláštní opravný prostředek, kterým je odpor.“⁵⁶ Odůvodněný odpor lze podat **do 8 dnů** od doručení trestního příkazu a podává se u soudu, který trestní příkaz vydal. Stejně jako u odvolání i u podání odporu platí institut navrácení lhůty dle § 61 tr.řádu, o kterém je příslušný rozhodnout samosoudce, který trestní příkaz vydal. Oprávněná osoba se může práva odporu výslovně vzdát u soudu, který jej vydal (po doručení trestního příkazu), ale podaný odpor již nelze vzít zpět. Pokud byl odpor podán oprávněnou osobou a včas, ruší se tímto podáním trestní příkaz ex lege, tedy ze zákona a samosoudce nařídí hlavní líčení. Ustanovení § 314g odst. 2 tr.řádu, které ukládá samosoudci povinnost nařídit hlavní líčení po podání odporu proti trestnímu příkazu, nevylučuje, aby samosoudce učinil meritorní rozhodnutí ve věci mimo hlavní líčení, a to i před jeho nařízením, vyvstanou-li v této době okolnosti předpokládané § 231 tr.řádu.⁵⁷

⁵⁵ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 591

⁵⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 700

⁵⁷ Soudní rozhodnutí sp. zn. / č.j. 5/99, uveřejněné v. Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 933

Ustanovení § 314g odst. 2 tr. řádu říká, že: „*při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu.*“ Toto ustanovení tedy říká, že se zde neuplatní zásada *reformationis in peius*, což může ovlivnit oprávněnou osobu v rozhodování, zda odpor podat, či nikoli. Pokud odpor podán nebyl nebo pokud podán byl, ale po uplynutí lhůty k jeho podání, stává se trestní příkaz pravomocným a tudíž i vykonatelným.

„*U trestných činů uvedených v § 163 tr.ř., jejichž stíhání je možné pouze se souhlasem poškozeného, má poškozený obecně právo udělený souhlas vzít zpět až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. I když zákon odkazuje na ustanovení § 163a tr.ř., z povahy věci je zřejmé, že se dovolává ustanovení § 163a tr.ř. Nesoulad byl způsoben legislativní nedůsledností zákonodárce.*“⁵⁸ To znamená, že se zde projevuje nerovné postavení mezi poškozeným a obviněným, které by se dalo vyřešit tím, že by bylo přiznáno právo odporu poškozenému, který řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody.⁵⁹

3.5 Mimořádné opravné prostředky

V trestním řízení nikdy nelze vyloučit, že nedojde k pochybení, které může znamenat ohrožení správného a spravedlivého rozhodnutí. Zákon proto v nezbytných případech (při zjištění zásadních a podstatných vad) připouští prolomení právní moci rozhodnutí, a to mimořádnými opravnými prostředky, kterými jsou dovolání (po provedení novely trestního řádu v roce 2001), stížnost pro porušení zákona a obnova řízení a o kterých výlučně rozhodují soudy. Mimořádné opravné prostředky sice představují velmi důležitý institut v trestním řízení, nicméně předmětem mé diplomové práce je odvolání a řízení o něm jako o řádném opravném prostředku a tudíž se mimořádnými opravnými prostředky budu zabývat pouze okrajově a pokusím se je tedy stručně, ale věcně vymežit.

3.5.1 Dovolání

„*Jednou z nejvýznamnějších změn, kterou tzv. velká novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. přinesla v systému opravných prostředků, bylo zavedení nového mimořádného opravného prostředku nazvaného „dovolání“ (obdobně jako v občanském soudním řádu). Zákonodárce tím vyslyšel některé v teorii i praxi vznášené požadavky na*

⁵⁸ Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 334

⁵⁹ Císařová, D., Fenýk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s.

úpravu systému opravných prostředků v trestním řízení zejména z hlediska rovného přístupu stran k Nejvyššímu soudu ČR.''⁶⁰

Dovolání je tedy jedním z mimořádných opravných prostředků, které směřuje již proti pravomocnému rozhodnutí soudu, které je meritorní a nelze je podat proti rozhodnutím vydaných jinými orgány činnými v trestním řízení. Dovolání zasahuje do vykonatelnosti a nezměnitelnosti rozhodnutí, čímž je v určitém směru narušena stabilita a právní jistota. Proto lze dovolání podat jen v taxativně vymezených případech rozhodnutí soudu druhého stupně (§ 265a tr. řádu) a jen z určitých důvodů (vymezení těchto důvodů je přitom obligatorní obsahovou náležitostí podaného dovolání), a to zřejmě proto, aby nedošlo k přehlčení a k přetížení Nejvyššího soudu ČR (§ 265b tr. řádu). Cílem dovolacího řízení je jednak náprava právních vad rozhodnutí a jednak sjednocování judikatury obecných soudů nižších stupňů. Dovolání může podat pouze úzký okruh osob k tomu oprávněných. Tyto osoby jsou vymezeny v ustanovení § 265d tr. řádu a jsou jimi nejvyšší státní zástupce (dovolání podává sám anebo na návrh krajského či vrchního státního zástupce) nebo obviněný, který dovolání podává prostřednictvím svého obhájce.

Obsahové náležitosti dovolání:

Co se týče náležitostí podání dovolání, tak ty jsou rovněž vymezeny zákonem, a to konkrétně v ustanovení § 265f odst. 1 tr. řádu, které říká, že kromě obecných náležitostí podání, musí být rovněž uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, který výrok, v jakém rozsahu i z jakých důvodů napadá a čeho se dovolatel domáhá, včetně konkrétního návrhu na rozhodnutí dovolacího soudu s odkazem na zákonné ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) až l) nebo § 265b odst. 2 tr. řádu, o které se dovolání opírá. „*Dovolání musí obsahovat také petit, tedy návrh na rozhodnutí dovolacího soudu, včetně odkazu na některý z dovolacích důvodů (srov. § 265f odst. 1 věta první i, f).*''⁶¹

Principy a zásady, které se uplatní v dovolacím řízení:

Pokud se zaměříme na otázku uplatnění principů a zásad, které se v řízení dovolacím objevují, můžeme hovořit především o principu centralizovaného devolutivního účinku, neboť o dovolání vždy rozhoduje Nejvyšší soud ČR; suspenzivní účinek se zde však neuplatní vůbec. Dále můžeme říci, že dovolací řízení je vybudováno na principu kasačním, který je z části doplněn prvky apelačními a taktéž se v tomto řízení vyskytuje zásada beneficium

⁶⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 953

⁶¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 965

cohaesionis a zásada zákazu reformationis in peius. Dovolání se podle ustanovení § 265e odst 1 tr. řádu podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, a to do **dvou měsíců** od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Tento soud pak zkoumá, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky a náležitosti nutné pro podání účinného dovolání. Pokud soud prvního stupně shledá vše v pořádku, věc předá Nejvyššímu soudu ČR, který o dovolání rozhodne ve veřejném nebo v neveřejném zasedání v senátu nebo v tzv. velkém senátu trestního kolegia.

Nejvyšší soud může o dovolání rozhodnout několika způsoby:

- a) usnesením dovolání odmítne (§ 265i odst. 1 tr. řádu)
- b) usnesením dovolání zamítne (§ 265j tr. řádu)
- c) zpravidla usnesením zruší napadené rozhodnutí nebo jeho část nebo vadné řízení mu předcházející a dalším krokem bude, že již neučiní žádné rozhodnutí, neboť vada byla napravena pouhým zrušením nebo přikáže zpravidla soudu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl
- d) sám ve věci rozhodne rozsudkem anebo užije přiměřeně ustanovení § 265 tr. řádu
- e) aniž rozhodnutí zruší, přikáže usnesením soudu, o jehož rozhodnutí jde, aby o chybějícím výroku rozhodl nebo neúplný výrok doplnil

Daný orgán, kterému byla věc přikázána k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem dovolacího soudu, tedy Nejvyššího soudu ČR a vychází ze skutkového a právního stavu, který tu je v době nového rozhodnutí (ex nunc).

Proti trestnímu příkazu není dovolání přípustné, jelikož se nejedná o rozhodnutí učiněné ve druhém stupni (srov. Nejvyšší soud 6 Tdo 789/2002).

Případné vady v postupu odvolacího soudu při rozhodování o odvolání (např. porušení zákazu reformationis in peius) nemohou být samy o sobě důvodem k dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, protože ten je založen na existenci vady hmotněprávní povahy.⁶²

Podání obviněného, jež není učiněno prostřednictvím obhájce, nelze považovat za dovolání, byť bylo takto označeno (§ 265d odst. 2 tr. řádu). Proto s ním není možné spojovat žádné účinky týkající se dovolání, tedy ani účinky z hlediska zachování lhůty k podání dovolání uvedené v § 265e tr. řádu. V případě, kdy obviněný učiní takovéto podání sice v zákonné dovolací lhůtě, avšak prostřednictvím obhájce podá dovolání až po

⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn./č.j. 5 Tdo 429/2002 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR – část trestní, ročník 2002

uplynutí této lhůty, jedná se o dovolání, jež bylo podáno opožděně, a je proto dovolacím soudem podle § 265j odst. 1 písm. c) tr. řádu odmítnuto.⁶³

3.5.2 Stížnost pro porušení zákona

Stížnost pro porušení zákona je mimořádným opravným prostředkem, který směřuje proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jimiž byl porušen zákon (je to tedy průlom do právní moci rozhodnutí, zároveň okruh těchto rozhodnutí je velmi široký a není v zákoně taxativně vymezen). Z toho vyplývá, že ji nelze podat proti pravomocnému rozhodnutí policejního orgánu. Stížnost pro porušení zákona je oprávněn podat pouze ministr spravedlnosti a slouží především k tomu, aby rozhodnutí, která zákon porušují, byla napravena, tak aby byla v souladu se zákonem. Vady těchto rozhodnutí mohou být buďto právní anebo spočívají ve vadném postupu řízení, které rozhodnutí předcházelo. Pod pojmem porušení zákona si můžeme představit především porušení zákonných ustanovení trestního zákoníku, trestního řádu, dalších trestněprávních norem (i dalších zákonů z jiných oblastí), jakož i porušení obecně závazných právních norem uveřejněných nebo oznámených ve Sbírce zákonů ČR (§ 266 tr. řádu).

Po novele trestního řádu z roku 2001 musí stížnost pro porušení zákona dle ustanovení § 267 odst. 1 tr. řádu obsahovat:

Obecné náležitosti podání, dále údaj, proti kterému rozhodnutí směřuje, který výrok, v jakém rozsahu i z jakých důvodů napadá a čeho se ministr spravedlnosti domáhá, včetně konkrétního návrhu na rozhodnutí Nejvyššího soudu. Musí obsahovat to, zda se stížnost pro porušení zákona podává ve prospěch či v neprospěch obviněného a tato stížnost musí být samozřejmě také odůvodněna (pokud tomu tak není ihned při jejím podání, ministr spravedlnosti je povinen ji do 14 dnů od podání dodatečně odůvodnit).

Ve smyslu ustanovení § 266 odst. 1 a § 267 odst. 1 tr. řádu je řízením, jež předcházelo pravomocnému rozhodnutí, které je napadeno stížností pro porušení zákona a které podléhá přezkumné povinnosti Nejvyššího soudu ČR, celé řízení předcházející tomuto rozhodnutí, tj. až do okamžiku právní moci napadeného rozhodnutí.⁶⁴

⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn./ č.j. 3 Tdo 101/2004 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR – část trestní, ročník 2004

⁶⁴ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 9/01, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 888

*„Stížnost pro porušení zákona je oprávněn podat pouze ministr spravedlnosti, což je odůvodněno snahou využívat tento mimořádný opravný prostředek jen v případech závažnějších vad, aby byla respektována právní moc a stabilita rozhodnutí jako základní předpoklady právní jistoty. Podání stížnosti pro porušení zákona je fakultativní, protože ministr spravedlnosti ji podat může, ale také nemusí.“*⁶⁵

Stížnost pro porušení zákona je prostřednictvím ministra spravedlnosti podávána jen k Nejvyššímu soudu ČR, tudíž se zde hovoří o tzv. centralizovaném devolutivním účinku (§ 266 odst. 1 tr. řádu), naopak suspenzivní účinek toto podání samo o sobě nemá, nicméně odklad nebo přerušení rozhodnutí nastat může.

*„Zákon v některých případech výslovně vylučuje podání stížnosti pro porušení zákona. Především nelze podat stížnost pro porušení zákona, nestanoví-li zákon jinak, proti rozhodnutím Nejvyššího soudu, tedy především proti rozhodnutím Nejvyššího soudu o dovolání a o stížnosti pro porušení zákona.“*⁶⁶

Co se týče lhůty k podání stížnosti pro porušení zákona, od 1.11.2004 (provedenou novelou trestního řádu, z. č. 539/2004 Sb.) není ministr spravedlnosti **žádnou lhůtou** vázán a toto podání může učinit kdykoli, „*což může v praxi činit potíže, zejména pokud by ministr spravedlnosti podal stížnost pro porušení zákona poté, co o dovolání oprávněné osoby již Nejvyšší soud rozhodl a např. částečně zrušil napadené rozhodnutí.*“

⁶⁷ To vyplývá z možnosti, že v téže věci lze zároveň podat jako mimořádný opravný prostředek stížnost pro porušení zákona i dovolání.

Principy a zásady, které se uplatní v řízení o tomto mimořádném opravném prostředku:

Objevuje se zde zásada zákazu změny k horšímu a její posílení po provedené novele z roku 2001 i princip beneficia cohaesionis; podobně jako v dovolacím řízení převažuje princip kasační s některými prvky apelačními. Po novele trestního řádu z roku 2001 se neuplatní princip revizní, ale princip vymezeného přezkoumávání. Toto přezkoumávání se děje ex tunc, tedy z doby, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí nebo konáno řízení předcházející rozhodnutí a děje se zásadně ve veřejném zasedání, přičemž je nutná účast státního zástupce, který je činný u Nejvyššího státního zastupitelství. Dle ustanovení § 274 a § 240 a násl. tr. řádu se může rozhodnout v neveřejném zasedání pouze za předpokladu, že dojde k zamítnutí stížnosti pro porušení zákona.

⁶⁵ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 632

⁶⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 980

⁶⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 981

K přezkoumání a posouzení správnosti napadeného rozhodnutí i správnosti předcházejícího řízení přistupuje Nejvyšší soud ČR při projednání stížnosti pro porušení zákona na základě skutkového a právního stavu, který tu byl v době vydání napadeného pravomocného rozhodnutí (ex tunc). Zákon v případě této části řízení o stížnosti pro porušení zákona tzv. nova nikde nepřipouští.⁶⁸

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o stížnosti pro porušení zákona:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu je vždy učiněno ve formě rozsudku a rozhoduje se ve veřejném nebo v neveřejném zasedání. Nejvyšší soud ČR může o podané stížnosti rozhodnout buďto dle ustanovení § 268 odst. 1 tr. řádu, kdy dojde k zamítnutí stížnosti pro porušení zákona z toho důvodu, že tato stížnost není přípustná, byla podána opožděně nebo není důvodná anebo dle ustanovení § 268 odst. 2 tr. řádu, kdy dojde k vyslovení, že zákon porušen byl a zároveň by mělo být uvedeno, zda toto porušení je ve prospěch či v neprospěch obviněného.

Pokud byl zákon porušen v neprospěch obviněného, musí Nejvyšší soud ČR vyslovit další výrok či výroky a soud může tedy rozhodnout některým z těchto způsobů:

- a) Nejvyšší soud ČR zároveň s výrokem uvedeným v ustanovení § 268 odst. 2 tr. řádu zruší výrok napadeného rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě řízení, které tomuto rozhodnutí předcházelo a:
 - omezí se jen na toto zrušení, pokud je tím vada napravena
 - přikáže orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl
 - sám ve věci rozhodne, pokud je rozhodnutí možné učinit na podkladě skutkového stavu
 - anebo poškozeného odkáže na řízení občanskoprávní nebo na řízení před jiným příslušným orgánem, zrušil-li napadený rozsudek toliko ve výroku o náhradě škody
- b) Nejvyšší soud ČR může, aniž napadené rozhodnutí zruší a pokud porušení zákona spočívá v tom, že v napadeném rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný, věc:
 - přikázat orgánu, aby rozhodl o tomto chybějícím výroku nebo aby ho doplnil

⁶⁸ Soudní rozhodnutí sp. zn./č.j. 2/96, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

- sám rozhodne o chybějícím výroku nebo ho doplní⁶⁹

Nové projednání a rozhodnutí ve věci:

Orgán, jemuž byla věc přikázána, je vázán právním názorem, který ve věci vyslovil Nejvyšší soud ČR a je povinen provést všechny procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud ČR nařídil (§ 270 odst. 4 tr. řádu). Daný orgán činný v trestním řízení, kterému byla věc přikázána, se v novém jednání a rozhodování řídí skutkovým a právním stavem, který tu je v době nového rozhodnutí, tedy ex nunc.

*„Institut stížnosti pro porušení zákona, jakkoli oprávněně zpochybnovaný právní teorií, zůstává i v současnosti jednou z možností, jak dát průchod trestní spravedlnosti a napravit i takové vady, jež nelze „reklamovat“ v jiném opravném řízení.“*⁷⁰

3.5.3 Obnova řízení

Obnova řízení je dalším mimořádným opravným prostředkem. Účelem obnovy řízení je odstranit nedostatky ve skutkovém zjištění určitých pravomocných rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Tyto nedostatky vznikly až po právní moci původního rozhodnutí a jejich příčinou je to, že se zde objevují nové skutečnosti či důkazy, které zároveň způsobují průlom do nezměnitelnosti a závaznosti rozhodnutí.

*„Obnovu ve prospěch obviněného lze povolit bez časového omezení, v jeho neprospěch je vyloučena v případech v zákoně uvedených (srov. § 279 tr. řádu). Novelou trestního řádu z roku 2001 byla nově zavedena lhůta, po jejímž uplynutí je již obnova řízení v neprospěch obviněného vyloučena. Tato lhůta je stanovena v závislosti na délce promlčecí doby trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání, a to polovinou této promlčecí doby.“*⁷¹

Obnova řízení není vybudována na revizním principu, ale na zkoumání důvodů návrhu na obnovu jen v rámci, který byl návrhem vymezen. Účelem řízení je tedy zjistit, zda nové důkazy či skutečnosti, které byly dříve neznámé, by mohly odůvodnit jiné než původní pravomocné rozhodnutí. Dle ustanovení § 277 věta první tr. řádu je nezbytným předpokladem obnovy řízení vždy okolnost, že původní řízení i řízení, které má být konáno po povolení obnovy, se týkají totožného skutku a téže osoby.

⁶⁹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 646

⁷⁰ Visinger, R.: *Vše, co advokát potřebuje vědět o stížnosti pro porušení zákona, ale nechce zeptat*. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 31

⁷¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 896

Obnovu řízení nelze povolit, vyšly-li najevo nové skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které se však netýkají skutku uvedeného v obžalobě.⁷²

Předmět a důvody obnovy řízení:

Obnova řízení je přípustná jen proti taxativně vymezeným pravomocným rozhodnutím, jejichž okruh stanoví zákon (§ 277 a § 278 tr. řádu). Obnova řízení je přípustná i proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o dovolání a v některých případech i v řízení o stížnosti pro porušení zákona.

*„Pokud jde o důvody pro obnovu řízení, lze je rozdělit do tří skupin, přičemž první dvě upravuje trestní řád, třetí pak zvláštní zákon.“*⁷³

Obnova může být povolena pouze z těchto důvodů:

1. pokud vyšly najevo nové skutečnosti či důkazy dříve neznámé a mohly by odůvodnit nové rozhodnutí
2. některý z orgánů činných v trestním řízení v původním řízení porušil své povinnosti jednáním zakládající trestný čin
3. pokud soud vydal v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, a to na základě právního předpisu, který Ústavní soud nálezem zcela či zčásti zrušil⁷⁴

Řízení o návrhu na povolení obnovy řízení:

*„V řízení o návrhu na povolení obnovy (tzv. řízení obnovovací, iudicium rescindens) soud řeší otázku, zda jsou splněny podmínky, aby ve věci bylo znovu rozhodováno, a to ať už zčásti nebo v celém rozsahu, tedy zda se obnova řízení povolí nebo zda se návrh na její povolení zamítne.“*⁷⁵

Obnova řízení je ovládána zásadou dispoziční, což znamená, že ji lze zahájit jen na návrh oprávněné osoby a návrh lze podat buďto ve prospěch nebo v neprospěch (jen státním zástupcem) obviněného (odsouzeného).

⁷² Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 17/68, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 896

⁷³ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 654

⁷⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 988-989

⁷⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 991

Oprávněnými osobami k podání návrhu na povolení obnovy řízení jsou dle ustanovení § 277 a § 278 tr. řádu:

- a) státní zástupce
- b) obviněný
- c) osoby, které by mohly podat ve prospěch obviněného odvolání
- d) obhájce obviněného v řízení proti uprchlému (§ 304)

V ustanovení § 281 tr. řádu je stanovena příslušnost soudů k rozhodnutí o obnově řízení. O obnově řízení rozhoduje soud, který by byl příslušný rozhodovat o obžalobě anebo soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni, zároveň se tu užije ustanovení § 16 a násl. tr. řádu o věcné a místní příslušnosti. O tomto návrhu rozhoduje soud zásadně ve veřejném zasedání, v neveřejném zasedání může jen návrh zamítnout z formálních důvodů. Těmito formálními důvody může být např. to, pokud byl návrh na obnovu řízení podán osobou neoprávněnou, je-li obnova vyloučena podle ustanovení § 279 tr. řádu (např. trestnost činu zanikla, obviněný zemřel) anebo neshledá-li soud důvody obnovy podle ustanovení § 278 tr. řádu.

Soud, který rozhoduje v obnovovacím řízení:

- a) návrh na povolení obnovy řízení zamítne
- b) obnovu řízení povolí

Pokud nastane případ druhý a soud obnovu řízení povolí, zruší napadené rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je návrh důvodný. Zároveň se zrušením rozhodnutí lze věc také vrátit státnímu zástupci k došetření (je-li to nutné k objasnění věci). Dle ustanovení § 286 odst. 3 tr. řádu o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje soud formou usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Jestliže soud povolí obnovu řízení ve prospěch obviněného z důvodů, které prospívají také některému spoluobviněnému nebo zúčastněné osobě, povolí zároveň obnovu též v jejich prospěch, což je stanoveno v ustanovení § 285 tr. řádu. Uplatní se zde tedy v určité míře princip *beneficia cohaesionis*.

Řízení po povolení obnovy řízení:

*„V řízení po pravomocné povolení obnovy (tzv. řízení obnovené, iudicium rescisorcium) se věc, a to buď v celém rozsahu, nebo zčásti, znovu projedná a rozhodne.“*⁷⁶

Je přitom rozhodný skutkový i právní stav v době nového rozhodování (*ex nunc*). Nové

⁷⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 995

rozhodnutí po povolení obnovy řízení může být stejné jako rozhodnutí předchozí, neboť v povolení obnovy soud pouze vyřešil otázku, zda tu jsou důvody pro to, aby se řízení obnovené konalo. Průběh řízení po povolení obnovy řízení se odvíjí od toho, v jakém stadiu řízení bylo původně rozhodnuto. Je možné pokračovat v přípravném řízení (§ 288 odst. 1 tr. řádu), pokračování v řízení na podkladě původní obžaloby, kde předtím řízení pravomocně skončilo (§ 288 odst. 2 tr. řádu), nové předběžné projednání obžaloby apod. Pokud byla povolena obnova jen ve prospěch obviněného, jsou s takovým rozhodnutím spojeny další důsledky podle § 289 trestního řádu.

„Pokud byl obviněný v obnoveném řízení zproštěn obžaloby nebo bylo trestní stíhání vedené proti němu zastaveno, anebo byl sice uznán vinným, ale odsouzen k mírnějšímu trestu než v původním rozsudku, má v určitých případech nárok na náhradu škody způsobené původním, méně příznivým rozhodnutím (viz zejména § 9 a násl. zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů).“⁷⁷

Řízení po povolení obnovy navazuje na řízení předcházející, jehož je pokračováním. Znamená to, že soud při zjišťování skutečného stavu musí provést též důkazy provedené v řízení před obnovou a hodnotit je s důkazy provedenými po povolení obnovy vcelku, a pokud si tyto důkazy vzájemně odporují (např. výpovědi obviněného nebo svědka), je soud povinen se v hlavním líčení s těmito rozpory vypořádat způsobem uvedeným v zákoně (§ 207 odst. 2, § 211 odst. 2 písm. b) tr. řádu) a v odůvodnění rozsudku vyložit, jakými úvahami se řídil při hodnocení takových vzájemně si odporujících výpovědí.⁷⁸

3.6 Specifické principy opravného řízení

Vedle obecných zásad uplatňujících se v opravném řízení (jakými jsou např. zásada oficiality, zásada zajištění práva na obhajobu, zásada presumpce nevinny, zásada ústnosti a bezprostřednosti apod. a kterými se podrobněji budu zabývat v následující kapitole) máme tzv. specifické principy a zásady, které se taktéž uplatňují v opravném řízení. Mezi tyto specifické principy a zásady patří princip revizní, princip kasace a apelace, devolutivní a suspenzivní účinek, zásada zákazu reformationis in peius či princip beneficium cohaesionis.

⁷⁷ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 670

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn./ č.j. 2/80 - 18 uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu ČR, část trestní

3.6.1 Princip revizní

Pod tímto pojmem si můžeme představit, v jakém rozsahu je přezkoumáváno původní rozhodnutí učiněné orgánem nižšího stupně. Uplatnění tohoto principu znamená, že orgán, který o opravném prostředku jedná, je povinen přezkoumat všechny jeho výroky a posoudit jejich správnost a dále přezkoumat řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí. Rozhodnutí je zde přezkoumáváno v celém rozsahu a ze všech hledisek, jedná se tedy o revizní princip úplný. Naopak omezený revizní princip znamená, že na podkladě opravného prostředku je přezkoumávána jen ta část rozhodnutí, která se týká té osoby, ohledně níž byl opravný prostředek podán. Může nastat i případ, kdy dojde k přezkoumání i bez revizního principu, tedy jen z důvodů uvedených v podaném opravném prostředku nebo které jsou výslovně stanoveny zákonem. Revizní princip slouží k tomu, aby zde byla větší záruka odstranění všech vad napadeného rozhodnutí, ale na druhou stranu více zatěžuje orgány činné v trestním řízení, které přezkum provádějí, a oslabuje aktivitu stran, které spoléhají na to, že budou chráněni orgánem vyššího stupně.

V současné době je v původním rozsahu zachován revizní princip jen u stížnosti (§147).⁷⁹ To vyplývá z novely trestního řádu z roku 2001, která revizní princip omezila „*U odvolání, dovolání, stížnosti pro porušení zákona a obnovy řízení je v současné úpravě uplatněn princip vázanosti orgánu rozhodujícího o opravném prostředku podaným opravným prostředkem, resp. vytykanými vadami (důvody uvedenými v opravném prostředku).*“⁸⁰

3.6.2 Princip kasace

Princip kasace tkví v tom, že orgán, který jedná o opravném prostředku, když zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí, tak jej zruší a věc vrátí k novému projednání a rozhodnutí orgánu nižší instance. „*Uplatnění kasačního principu znamená zdůraznění zásady, že těžiště trestního procesu je v řízení před orgánem prvního stupně, kde se v nejširší míře uplatňují základní zásady trestního řízení a jsou zde nejlepší předpoklady pro zjištění náležitého skutkového podkladu k rozhodnutí a pro dosažení výchovného a preventivního účinku trestního řízení.*“⁸¹ Pro kasaci je charakteristické, že skutkový stav zjištěný orgánem prvního stupně je závazný pro nadřízený orgán.

⁷⁹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 511-512

⁸⁰ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 560

⁸¹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 513

3.6.3 Princip apelace

Princip apelační neboli reformativní se odvíjí od způsobu vyřizování opravného prostředku orgánem vyššího stupně. Orgán, který provádí přezkumné řízení, poté, co zjistí, vady napadeného rozhodnutí či vady řízení, jež mu předcházelo, rozhodnutí zruší a sám odstraní jeho vady tím, že učiní nové rozhodnutí, které již žádné vady neobsahuje. Výhodou apelačního principu je rychlost a hospodárnost daného řízení, neboť nedochází ke zbytečnému vracení věci orgánu nižšího stupně. Nevýhodou naopak může být možnost dokazování a tudíž i změna skutkového stavu s možností odchylek a ty již nebude možné přezkoumat řádným opravným prostředkem.⁸² Po provedené novele trestního řádu z roku 2001 byl zakotven princip apelační a doplněn prvky principu kasace.

3.6.4 Devolutivní účinek

Devolutivní účinek nastává v zásadě vždy po podání opravného prostředku, ale jsou i případy, kdy tento účinek nenastane. Rozlišení těchto případů tkví v tom, jestli se rozhodnutí o opravném prostředku „odvaluje“ na nadřízený orgán, anebo zda o opravném prostředku bude rozhodovat stejný orgán, který napadené rozhodnutí vydal.

„Má-li opravný prostředek devolutivní účinek, rozlišuje se dále ještě devolutivní účinek centralizovaný a decentralizovaný podle toho, zda o opravném prostředku rozhoduje jediný orgán vyššího stupně, či nikoli. Centralizovaný devolutivní účinek mají některé mimořádné opravné prostředky (dovolání, stížnost pro porušení zákona).“⁸³

Výjimkou z devolutivního účinku je tzv. institut autoremedury. Autoremedura (neboli samooprava vlastního rozhodnutí) představuje zvláštní způsob vyřízení opravného prostředku. Příslušný orgán sám přezkoumá napadené rozhodnutí (nikoliv však rozsudek) a napraví jeho vady, přičemž podmínkou pro uplatnění tohoto institutu je, že vyhoví v plném rozsahu podanému opravnému prostředku. Proti tomuto rozhodnutí je přípustný opravný prostředek, jelikož se jedná o rozhodnutí učiněné v prvním stupni.

3.6.5 Suspenzivní účinek

Suspensivní neboli odkladný účinek způsobuje, že po podání opravného prostředku dochází k odkladu výkonu napadeného rozhodnutí do doby, než se o něm meritorně rozhodne. Suspensivní účinek nastane v případě, jestliže by výkonem napadeného rozhodnutí byl

⁸² Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 512

⁸³ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 513

zmařen účel opravného prostředku nebo by jeho nepřiznání znamenalo neodčinitelnou újmu. V případě, že opravný prostředek odkladný účinek nemá, lze napadené rozhodnutí vykonat, i když ještě nemusí být v právní moci (tzv. předčasně vykonatelné rozhodnutí).⁸⁴

3.6.6 Princip *beneficia cohaesionis*

Tento princip je také někdy označován jako dobrodiní záležející v souvislosti a lze ho vysvětlit tak, že pokud oprávněná osoba podala účinný opravný prostředek a posléze rozhodnutí o něm prospívá i jiné osobě ze stejného důvodu (i když opravný prostředek nepodala), lze rozhodnutí změnit i ve prospěch této osoby. To znamená, že tento princip je jakýmsi zásahem do nezměnitelnosti rozhodnutí. Pro uplatnění tohoto principu musí být splněny určité podmínky. Mezi ně patří např. tzv. společný důvod, že v opravném řízení bylo vyhověno alespoň jedné z osob a dále, že rozhodnutím orgánu vyššího stupně se rozhoduje zároveň o všech osobách, kterých se týká uvedený společný důvod. Pokud jsou všechny tyto podmínky splněny, je nutné zmíněný princip v dané věci uplatnit. „*Bez možnosti beneficia cohaesionis by tedy nebyla dostatečně zajištěna ochrana zákonných práv a zájmů osob, ohledně kterých se v trestním řízení rozhoduje, byl by zde i nepříznivý výchovný účinek takových rozhodnutí a utrpěla by i jejich autorita. To vše by pak zbytečně rozšiřovalo nutnost uplatnění mimořádných opravných prostředků a zatěžovalo orgány, které o nich rozhodují.*“⁸⁵

3.6.7 Zákaz *reformationis in peius*

Zásada zákazu *reformationis in peius* (zákaz změny k horšímu) znamená, že pokud byl podán opravný prostředek výlučně ve prospěch určité osoby, nelze novým rozhodnutím postavení takovéto osoby zhoršit. Tento zákaz se ale neuplatní tam, kde byl vedle opravného prostředku podaného ve prospěch této osoby podán ještě jiný opravný prostředek v její neprospěch. „*Totéž platí, je-li určitý opravný prostředek podán (např. státním zástupcem) zároveň ve prospěch i v neprospěch určité osoby.*“⁸⁶ Smyslem tohoto principu je, aby se osoby oprávněné k podání opravného prostředku nebály rizika zhoršení jejich situace po podání opravného prostředku a vydání nového rozhodnutí. Zákaz *reformationis in peius* ale neplatí v případě vydaného trestního příkazu a podání odporu jako opravného prostředku proti němu. To znamená, že soudu nic nebrání v tom, aby po zrušení trestního příkazu uznal obžalovaného vinným těžším trestným činem a uložil mu případně i přísnější trest.

⁸⁴ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 514

⁸⁵ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 515

⁸⁶ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 515

4. ZÁKLADNÍ ZÁSADY V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ

Pokud chceme hovořit o základních zásadách uplatňujících se v odvolacím řízení, musíme se primárně zaměřit obecně na základní zásady, které se vyskytují v celém trestním řízení a které se uplatňují v jednotlivých fázích trestního řízení (tedy i v odvolacím řízení).

Základní zásady trestního řízení jsou uvedeny v ustanovení § 2 trestního řádu a kromě těchto zásad nalezneme ještě další zásady upravené v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. v ustanovení § 3 či v Mezinárodněprávních dokumentech.

*„Základní zásady trestního řízení jsou pravidelně charakterizovány jako vůdčí právní ideje, které jsou v důsledku své povahy základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Tím je dán i jejich význam, neboť na nich spočívá celé trestní právo procesní.“*⁸⁷

4.1 Význam a výklad jednotlivých zásad

Význam základních zásad tkví v tom, aby tyto zásady naplňovaly smysl ustanovení § 1 trestního řádu, sloužily orgánům činným v trestním řízení při řešení sporných otázek, dále mají svůj nezastupitelný význam pro právní vědomí občanů a taktéž tyto zásady přispívají k poznání podstaty, účelu a významu trestního řízení. Základní zásady v trestním řízení mají splňovat určité funkce. Funkcí mají hned několik a patří mezi ně funkce interpretační, aplikační, poznávací a legislativní.⁸⁸

S ohledem na to, co je předmětem mé diplomové práce, v charakterizování jednotlivých zásad se omezím na ty zásady, které se vyskytují právě v odvolacím řízení.

1. Zásada řádného zákonného procesu

Tato asi nejdůležitější zásada je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 1 tr. řádu tak, že: *„nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon“* a která se uplatní v celém trestním řízení, tudíž i v řízení odvolacím. Čl. 8 odst. 2 LPS hovoří o této zásadě tak, že: *„nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak, než z důvodů uvedených v zákoně a způsobem, který stanoví zákon.“* Opravné řízení obecně slouží ke kontrole a stává se tak zárukou řádného zákonného procesu. Přezkumné řízení slouží též

⁸⁷ Šámal, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání, Praha: CODEX Bohemia, 1999, s. 44

⁸⁸ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 109

k tomu, aby bylo přezkoumáno, zda byly v napadeném rozhodnutí a v předcházejícím řízení dodrženy procesní předpisy. Konkrétně v odvolacím řízení lze uvést ustanovení § 258 tr. řádu, kdy důvodem pro zrušení rozsudku může být celá škála důvodů (např. podstatné vady řízení, porušení práva na obhajobu, porušení ustanovení trestních předpisů, nepřiměřenost trestu apod.).

Právo na spravedlivý proces je též zakotveno v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech jako právo na spravedlivé řízení a je vyjádřeno tak: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“*

Porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod samo o sobě nezakládá nepřípustnost trestního stíhání, a to ani s ohledem na požadavek účinných prostředků nápravy podle čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.⁸⁹

Dále je v tomto čl. 6 promítnuta zásada presumpce neviny, stanoveno, že rozsudek musí být vyhlášen veřejně a každý kdo je obviněn z trestného činu má např. právo na obhajobu a přiměřený čas k přípravě obhajoby či na pomoc tlumočníka.

Právo na spravedlivý proces je zakotveno i v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, konkrétně v čl. 14.

2. Zásada zajištění práva na obhajobu

Tato zásada je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 13 tr. řádu následovně: *„Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce, všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.“* Kromě toho, že je tato zásada jednou z těch nejdůležitějších a základních, je zároveň zásadou ústavní (čl. 40 odst. 3 LPS). Právo na obhajobu je důležitým faktorem zejména pro vydání zákonného a spravedlivého rozhodnutí, a to i v opravném řízení. Zásada práva na obhajobu byla posílena po novele tr. řádu z roku 2001, jelikož podle ní je nutné podané odvolání náležitě odůvodnit.

„Pokud je opravný prostředek podán, je přezkumný orgán povinen přezkoumat, zda důkazy provedené v předcházejícím řízení nebyly důkazy, které by svědčily jen proti obžalovanému, ale zda byly provedeny i důkazy svědčící v jeho prospěch. Toto je možné uskutečnit v odvolacím řízení, například výsledkem svědků, znalců, provedením věcných či

⁸⁹ Nález Ústavního soudu uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu: ÚS svazek 31, usnesení č. 26 Sb. n. a u.

listinných důkazů. Pouze takto je možné zajistit, aby žádná nevinná osoba nebyla odsouzena a aby pachatel byl odsouzen jen za takový trestný čin (skutek), který spáchal, a byl mu uložen spravedlivý trest. ''⁹⁰

3. Zásady oficiality a zásada legality

Tyto zásady spolu úzce souvisí, což vyplývá z toho, že zásada legality je speciálním projevem zásady oficiality.

Zásada oficiality:

Opravné řízení není obligatorním stadiem trestního řízení, ale je stadiem fakultativním, z čehož vyplývá, že jeho konání je závislé na podání opravného prostředku oprávněnou osobou. Při jeho podání se tak uplatňuje zásada dispoziční, nicméně v dalším průběhu opravného řízení se již uplatní zásada oficiality (*ex officio*). To znamená, že orgán činný v trestním řízení musí z vlastní iniciativy (z moci úřední) učinit vše pro naplnění účelu tohoto opravného řízení. Tato zásada je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 4 ve větě první trestního řádu a po novele trestního řádu z roku 2001 se stala omezenější, neboť v řízení o odvolání se již neuplatňuje revizní princip, ale tento princip byl nahrazen principem vymezeného přezkoumání ze strany podatele opravného prostředku. Projevem zásady oficiality je pak tzv. princip *beneficium cohaesionis*; naopak zákaz změny k horšímu omezuje uplatnění této zásady.⁹¹

Zásada legality:

Zásada legality znamená povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Projev této zásady v opravném řízení spočívá v tom, že státní zástupce má právo podat opravný prostředek i v neprospěch obžalovaného a povinnost podat opravný prostředek i proti nezákonnému rozhodnutí.

⁹⁰ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 23-24

⁹¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 897-898

4. Zásada obžalovací

Z ustanovení § 2 odst. 8 tr. řádu vyplývá, že : „*Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.*” Je tím vyjádřena podstata zásady, kdy jde o rozdělení procesních funkcí mezi obžalobu, obhajobu a soud. Státní zástupce má nadále postavení strany a zastupuje obžalobu. Jeho právo je omezeno ale na to, že stejně jako v hlavním líčení, nemá právo rozšířit obžalobu o nový skutek. Obžalovací zásada se v odvolacím řízení projevuje mimo jiné i tak, že účast státního zástupce při veřejném zasedání je povinná (§ 263 odst. 2 tr. řádu), na rozdíl od zasedání neveřejného.

5. Zásada veřejnosti

Projevuje se tím, že s výjimkou rozhodování o stížnosti, probíhá opravné řízení zásadně ve veřejném zasedání. V neveřejném zasedání se konkrétně v odvolacím řízení může rozhodnout o odmítnutí odvolání, které nesplňuje náležitosti obsahu nebo o zamítnutí odvolání z důvodu podání neoprávněnou osobou či opožděně (tedy z tzv. formálních důvodů) anebo v případech tzv. absolutních důvodů zrušení rozsudků (např. při zastavení trestního stíhání nebo přerušování trestního stíhání). Odvolací soud může v neveřejném zasedání rozhodnout také tehdy, když podle ustanovení § 258 odst. 1 tr. řádu zrušuje rozsudek a je zřejmé, že vadu nelze odstranit v zasedání veřejném. Zde se jedná o uplatnění kasačního principu a přihlíží se k hospodárnosti a rychlosti řízení.

6. Zásada rychlosti řízení

Tato zásada slouží k tomu, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům v řízení před orgány činnými v trestním řízení, a je zakotvena nejenom v trestním řádu, ale i v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech v čl. 9, 10 a 14.

Uplatní se samozřejmě i v odvolacím řízení, zejména po provedené novele trestního řádu z roku 2001, v rámci níž byly posíleny prvky apelační. Tedy, je-li po zrušení napadeného rozsudku nebo některé jeho části nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, může odvolací soud věc vrátit soudu prvního stupně, jestliže nelze vadu odstranit ve veřejném zasedání, protože jsou skutková zjištění nedostatečná (§ 259 odst. 1 tr. řádu). Jinak je povinen soud dokazování doplnit a rozhodnout ve věci sám rozsudkem. Pokud vadu nelze odstranit ve veřejném

zasedání, je předseda senátu povinen nařídít neveřejné zasedání ve smyslu ustanovení § 263 odst. 1 písm. b). tr. řádu.

Zabránit průtahům mají i další ustanovení trestního řádu a další zásady (např. zásada hospodárnosti).

7. Zásada presumpce nevinny

„Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“ (§ 2 odst. 2 tr. řádu). Tato zásada je rovněž zakotvena v Evropské úmluvě o lidských právech, konkrétně v čl. 6.

Obecně podání opravného prostředku vyjadřuje určité pochybnosti o správnosti rozhodnutí, proti němuž je opravný prostředek podán. V odvolacím řízení po podání odvolání vždy nastává odkladný (suspenzivní) účinek. Podání odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, pokud se vztahuje k otázce viny, má za následek trvání domněnky nevinny a toto trvání je ukončeno až právní mocí rozsudku. Soud musí neustále myslet na to, že odsuzující rozsudek má být vyneseno, až když byly odstraněny všechny důvodné pochybnosti o vině obžalovaného.⁹²

8. Zásada materiální pravdy

Jinými slovy by se dalo mluvit o náležitém zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností. V trestním řízení se totiž zjišťuje skutek, který je předmětem řízení, a to orgány činnými v trestním řízení v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí bez důvodných pochybností. V opravném řízení a v jeho jednotlivých formách se tato zásada projevuje a uplatní jiným způsobem.

*„Odvolací řízení je založeno na apelačním principu s prvky kasace, a proto, pokud se soud druhého stupně neztotožní se skutkovými zjištěními rozsudku soudu prvního stupně, je zásadně povinen doplnit dokazování k odstranění zjištěných vad, nejde-li o takové vady, které vyžadují opakování hlavního líčení nebo provádění rozsáhlého a obtížně proveditelného doplnění dokazování (srov. § 259 odst. 1, 3 a § 263 odst. 6, 7).“*⁹³

⁹² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 901-902

⁹³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 909

9. Zásada ústnosti a bezprostřednosti

Obě zásady se uplatňují především v řízení před soudem, vzájemně spolu souvisí a hrají důležitou roli v procesu dokazování.

Zásada ústnosti:

Je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 11 tr. řádu tak, že: „*jednání před soudem je ústní, důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají.*“ Tato zásada se projevuje v odvolacím řízení v rámci dokazování před odvolacím soudem. Odvolací soud je povinen doplnit dokazování k odstranění zjištěných vad. Projevuje se především ve veřejném zasedání. K omezení může dojít tehdy, když se provádění důkazů děje prostřednictvím čtení protokolu o výpovědi svědka nebo čtením znaleckého posudku.

Zásada bezprostřednosti:

Je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 10 tr. řádu následovně: „*trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně.*“ Tato zásada se taktéž uplatní při dokazování v odvolacím řízení, které je ovládáno principem apelačním. Odvolací soud má rozhodovat na základě důkazů, které před ním byly provedeny, o kterých si sám mohl vytvořit určitou představu a na jejichž podkladě bude schopen rozhodnout o opravném prostředku.

10. Zásada vyhledávací

„*Zásada vyhledávací konkretizuje zásadu oficiality, pokud jde o důkazní řízení (srov. § 2 odst. 5). Tato zásada byla ve stadiu řízení před soudem významně modifikovaná novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., která výslovně v § 2 odst. 5 stanovila povinnost státního zástupce dokazovat vinu obžalovaného, přičemž posílila v souladu s kontradiktorní povahou řízení před soudem i postavení stran, když výslovně stanovila, že mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy.*“⁹⁴

U odvolání je možné provádět dokazování v širokém rozsahu (§ 263 odst. 3 tr. řádu). Odvolací soud přihlíží jen k důkazům, které byly provedeny před soudem prvního stupně a před soudem odvolacím.

⁹⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 902

V přezkumném řízení se tato zásada vyskytuje jen v těch případech, kdy se buď uplatní apelační princip, anebo se prvky tohoto principu připouštějí. Z toho vyplývá, že se tato zásada uplatní i v odvolacím řízení.

11. Zásada volného hodnocení důkazů

I v opravném řízení dochází k hodnocení důkazů a orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu (§ 2 odst. 6 tr. řádu).

Tato zásada je v odvolacím řízení většinou omezena, a to proto, že důkazy se k orgánu, který o opravném prostředku rozhoduje, dostaly zprostředkovaně. Jinak je tomu v takovém odvolacím řízení (po provedení novely trestního řádu z roku 2001), kdy se odvolací soud rozhodne provést vlastní dokazování, neboť se neztotožní se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně. Pak je povinen dokazování doplnit a případně odstranit vady, pokud nejde o takové vady, které vyžadují opakování hlavního líčení nebo provedení doplnění dokazování, které může být ale obtížné. Pokud je věc vrácena soudu prvního stupně, není odvolací soud oprávněn sám vytvářet závěry o jiném skutkovém stavu věci, jen může v odůvodnění uvést, proč jsou taková skutková zjištění soudu prvního stupně vadná. Tato zásada je dále vyjádřena i v jiných ustanoveních tr. řádu, a to konkrétně v ustanovení § 258 tr. řádu a především v ustanovení § 263 odst. 7 tr. řádu, kdy odvolací soud může změnit nebo doplnit skutkovou podstatu, pokud provede důkazy ve veřejném zasedání. Pokud tak neučiní, je vázán hodnocením důkazů soudem prvního stupně.⁹⁵

V odvolacím řízení se projevují a uplatňují také tzv. specifické principy a zásady, o kterých jsem již ale pojednávala v předchozí kapitole a v průběhu práce se o nich zmíním ještě mnohokrát. Mezi tyto principy a zásady patří princip revize, apelační, kasační, devolutivní a suspenzivní účinek, princip *beneficium cohaesionis* či zásada zákazu *reformationis in peius*.

⁹⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 906-907

5. ŘÍZENÍ O ODVOLÁNÍ

ODVOLÁNÍ JAKO ŘÁDNÝ OPRAVNÝ PROSTŘEDEK:

Odvolání je jedním z řádných opravných prostředků a je jediným, který lze podat proti dosud nepravomocnému rozsudku soudu prvního stupně. Odvolání má povahu dispozitivního procesního úkonu (stejně jako jiné opravné prostředky) učiněného osobou k tomu oprávněnou trestním řádem a jeho podáním se zahajuje odvolací řízení. Význam odvolání se odvíjí od skutečnosti, že rozsudkem soudu prvního stupně, proti němuž odvolání směřuje, se zpravidla rozhodují nejdůležitější otázky trestního řízení, zejména otázka viny a trestu. Jedná se tedy o nejvýznamnější opravný prostředek, jelikož umožňuje přezkoumat meritorní rozhodnutí soudu, kterým se zjišťuje vina či nevína obžalovaného, ukládá se trest a další opatření, případně se upouští od potrestání a rozhoduje se o náhradě škody.

Odvolání vede k přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku i řízení mu předcházejícího. Tím se stává velmi důležitým garantem práv a svobod osob, jichž se týká trestní řízení, a taktéž významným prostředkem k dodržování zákonnosti v postupu trestního řízení.

Předmět odvolání:

„Předmětem odvolání mohou být všechny rozsudky soudů prvního stupně (srov. § 12 odst. 3), tj. rozsudky okresního soudu, jakož i krajského soudu jako soudu prvního stupně. Skutečnost, v jakém složení soud rozhodl, zda rozsudek vydal senát nebo samosoudce, není rozhodná.“⁹⁶

Předmětem odvolání mohou být:

- a) všechny výroky rozsudku (zejména výrok, kterým se uznává vinným nebo se obžaloby zprošťuje)
- b) okolnost, že takový výrok nebyl učiněn (§ 246 odst. 2 tr. řádu),
- c) řízení předcházející rozsudku, pokud porušení ustanovení o tomto řízení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí (§246 odst. 2 tr. řádu).

Není však přípustné podat odvolání pouze proti samotnému odůvodnění rozsudku. Odůvodnění může být předmětem výhrad, ale pouze ve spojení s určitým napadeným

⁹⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 571

výrokem rozsudku, jehož nesprávnost, neúplnost či to, že výrok chybí, je daným odvoláním vytýkáno. Předmětem výhrad je odůvodnění tedy pouze nepřímé.

Důvody odvolání:

Trestní řád vymezuje rozsah, v němž jednotlivé osoby mohou napadat rozsudek odvoláním, ale důvody odvolání nejsou nijak omezeny ani přesně stanoveny. Neomezené odvolací právo hraje ve prospěch osob oprávněných k podání odvolání, na druhou stranu se toto právo v praxi projevuje k tíži odvolacích soudů, které jsou pak podanými odvoláními přehlcneny.

V ustanovení § 246 tr. řádu je vymezen pouze obecný rámec, podle něhož je možno rozsudek napadat:

1. Pro nesprávnost výroku rozsudku (§ 246 odst.1 tr. řádu) – *error in iudicando* – která může vyplývat z vad skutkových nebo právních.
 - a) Vady skutkové („*error in facto*“): Předpokladem k vydání spravedlivého rozsudku je zjištění všech okolností skutku důležitých pro rozhodnutí. O vadné skutkové zjištění jde tehdy, je-li takové zjištění nesprávné, neúplné, nejasné nebo jsou-li skutková zjištění v rozporu sama se sebou apod.
 - b) Vady právní („*error in iure*“) lze rozlišit na vady hmotněprávní a procesní.

Vady hmotněprávní spočívají v nesprávnosti výroku rozsudku, které spočívá v porušení nebo v nesprávném použití trestního zákona, či jiných zákonů nebo právních předpisů. Vady procesněprávní spočívají v nesprávnosti výroku, která jsou způsobena porušením procesních ustanovení o rozsudku (§ 120 až § 125 tr. řádu) tím, že výrok je neúplný, nejasný nebo nesrozumitelný.

2. Proto, že výrok nebyl učiněn (§ 26 odst. 2 tr. řádu), ačkoli v rozsudku být měl.
3. Pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku – *error in procedendo* – pokud toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí (§ 246 odst. 2 tr. řádu). Stačí jen, aby tu byla možnost, že vada řízení měla vliv na výrok a tím mohla způsobit jeho nesprávnost, nemusí tu být skutečný vliv. Vadami řízení ve smyslu ustanovení § 246 odst. 2 tr. řádu se rozumějí nejen vady řízení vzniklé v hlavním líčení, ale i vady, ke kterým došlo ve stadiích předchozích, tj. zejména při předběžném projednání obžaloby a v přípravném řízení.⁹⁷

⁹⁷ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 574-575

Důvody odvolání musí být v odvolání uvedeny (§249 odst. 1 tr. řádu), jsou totiž podstatnou a zákonnou náležitostí odvolání a tvoří jeho obsah. Důvodem odvolání mohou být i nové skutečnosti a důkazy.

Odvolání a řízení o něm je upraveno v ustanoveních § 245 – 265 trestního řádu.

5.1 Přípustnost a účinek

1. Přípustnost odvolání:

Ustanovení § 245 odst. 1 tr. řádu říká, že opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je **odvolání**.

*„Novela trestního řádu z roku 2001 přinesla novou konstrukci odvolacího řízení s cílem posílit prvky apelace. Odvolací soud zásadně řízení doplní důkazy potřebnými k tomu, aby mohl o odvolání rozhodnout, vyjma případy, kdy půjde o rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování, které by znamenalo nežádoucí nahrazování činnosti soudu prvního stupně.“*⁹⁸

Kasace by měla přicházet v úvahu jen tehdy, když důkazy provedené před soudem nebudou vůbec dávat dostatečný obraz o skutkovém stavu věci nebo nové důkazy navrhované stranami by mohly zcela změnit zjištěný skutkový stav věci. Odvolací soud pak bude muset vždy zvážit účelnost takového postupu zejména s ohledem na rozsah nezbytného doplnění dokazování.⁹⁹

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje (§ 248 odst. 1 tr. řádu). Forma odvolání není nikde předepsána, a to ani v zákoně. Vychází se tedy pouze z obecného ustanovení § 59 odst. 1 tr. řádu o podání. Z toho vyplývá, že odvolání lze podat písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Z odvolání musí být ale patrné, které rozhodnutí napadá. Odvolání se posuzuje vždy podle svého obsahu, je tedy nerozhodné, pokud se stane, že je nesprávně označeno. Přihlíží se k němu i tehdy, pokud nesplňuje zákonné požadavky.¹⁰⁰

Lhůta k podání odvolání je **osmidenní** a počátek lhůty se určuje od doručení opisu rozsudku (§ 60, § 248 odst. 1 tr. řádu). Tím je zajištěno, aby osoby, které jsou oprávněny podat odvolání, měly pro své rozhodnutí a pro odůvodnění náležitý podklad.

⁹⁸ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 808-809

⁹⁹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 809

¹⁰⁰ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 576

Jak vyplývá z ustanovení § 245 odst. 1 tr. řádu, proti rozhodnutí soudu druhého stupně není již řádný opravný prostředek přípustný.

2. Účinek odvolání:

*„Odvolání podané oprávněnou osobou, řádně a včas má především ten účinek, že se jím zahajuje odvolací řízení jako fakultativní součást trestního stíhání (srov. § 12 odst. 10), které probíhá dle u soudu prvního stupně (§ 251) a z převážné části u odvolacího soudu (§ 255 a násl.). Podané odvolání má vždy devolutivní a suspenzivní účinek.“*¹⁰¹ Odkladný (suspenzivní) účinek odvolání podle ustanovení § 245 odst. 2 tr. řádu je omezen v případech uvedených v ustanovení § 139 odst. 2 tr. řádu. Pokud odvolání podal jen poškozený nebo zúčastněná osoba, nebrání to vykonatelnosti ostatních částí rozsudku mimo napadený výrok o náhradě škody nebo o zabrání věci. V případě odvolání podaného jen jedním z více obžalovaných, lze rozsudek vykonat u ostatních obžalovaných, a to bez ohledu na možnost uplatnění tzv. principu *beneficia cohaesionis*.¹⁰²

*„Zákon nezná případ, že by rozsudek nebo jeho část byly vykonatelné dříve, než nabyly právní moci; naproti tomu odvolání, podané proti rozsudku včas a osobou k tomu oprávněnou, má odkladný účinek, který minimálně do rozhodnutí odvolacího soudu zamezuje jeho vykonatelnosti.“*¹⁰³ Rozsudek ale může nabýt právní moci i částečně a rozsah odkladného účinku je potom závislý na rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu (§ 254 tr.řádu).

5.2 Oprávněné osoby

Okruh osob, které jsou oprávněny podat odvolání je poměrně široký a je stanoven taxativním výčtem uvedeným v ustanovení §246 a § 247 tr. řádu. Tyto osoby lze rozlišit podle toho, o jaký rozsudek se jedná a kterých osob se přímo týká. *„Obecně je k podání odvolání oprávněn státní zástupce, obžalovaný, osoby se samostatným odvolacím právem, poškozený a zúčastněná osoba.“*¹⁰⁴

¹⁰¹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 538

¹⁰² Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 538

¹⁰³ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 809

¹⁰⁴ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 532-533

Trestní řád konkrétně ve svém ustanovení § 246 odst. 1 uvádí, že rozsudek může odvoláním napadnout:

- a) státní zástupce pro nesprávnost kteréhokoli výroku
- b) obžalovaný pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká
- c) zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabrání věci
- d) poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, pro nesprávnost výroku o náhradě škody

Státní zástupce může napadnout odvoláním odsuzující i zprošťující rozsudek a může směřovat proti kterémukoliv výroku. Podané odvolání může být podáno buďto ve prospěch (i proti vůli obžalovaného) nebo i v neprospěch osoby, které se bezprostředně dotýká. Jestli je odvolání podáno ve prospěch či v neprospěch obžalovaného musí být ale vždy státním zástupcem uvedeno (toto bylo zakotveno do trestního řádu jeho novelou v roce 2001).¹⁰⁵

Obžalovaný může podat odvolání jen ve svůj prospěch a může ho zaměřit jen proti výrokům, které se ho přímo dotýkají. Pokud se obžalovaný domáhá příznivějšího důvodu zproštění, může podat odvolání i proti zprošťujícímu rozsudku. Odvolat se může proti rozsudku i obžalovaný, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo pokud byla tato jeho způsobilost omezena a není vázán na souhlas svého zákonného zástupce (ten ovšem může proti rozsudku podat odvolání i proti vůli obžalovaného).¹⁰⁶

Zúčastněná osoba je (dle ustanovení § 42 tr.řádu) ta „osoba, které byla věc nebo jiná majetková hodnota zabrána nebo podle návrhu, má být zabrána.“ Zúčastněná osoba je stranou v trestním řízení a může podat odvolání jen pro nesprávnost výroku o zabrání věci. Pokud je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je tato způsobilost omezena, může za zúčastněnou osobu podat opravný prostředek její zákonný zástupce.

Poškozený je (dle ustanovení § 43 tr.řádu) „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda.“ Při splnění zákonných podmínek, které jsou vymezeny tr. řádem (např. škoda a vzniklá újma musí být v příčinné souvislosti s trestným činem pachatele), může poškozený napadnout odvoláním i výrok, jímž byl podle ustanovení § 229 odst. 1 tr.řádu s celým uplatněným nárokem na náhradu škody nebo podle

¹⁰⁵ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 810

¹⁰⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 810

ustanovení § 229 odst. 2 tr.řádu s jeho zbytkem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, před správním orgánem apod.

Poškozený se může odvolat i tehdy, nebyl-li do rozsudku pojat výrok, že se odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních nebo na řízení před jiným orgánem.¹⁰⁷

Odvolací právo ve smyslu ustanovení § 246 odst. 1 písm. d) tr.řádu má pouze ten poškozený, který uplatnil v trestním řízení nárok na náhradu škody řádně a včas (nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování a z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok uplatňuje). Nejsou-li tyto zákonné podmínky splněny, odvolací soud odvolání takového poškozeného zamítne podle ustanovení § 253 odst. 1 tr.řádu jako podané osobou neoprávněnou.¹⁰⁸

Oprávněná osoba může napadat rozsudek i proto, že některý výrok nebyl učiněn a také pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí (§ 246 odst. 2 tr. řádu).

Odvolání podané ve prospěch či v neprospěch obžalovaného:

Trestní řád v ustanovení § 247 odst. 1 říká, že v neprospěch obžalovaného může rozsudek napadnout odvoláním jen státní zástupce. Výjimku tvoří poškozený, který pokud řádně a včas uplatnil svůj nárok na náhradu škody, má toto právo také.

Naopak ve prospěch obžalovaného (§ 247 odst. 2 tr.řádu) mohou rozsudek odvoláním napadnout kromě obžalovaného a státního zástupce i osoby se samostatným odvolacím právem, kterými jsou příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner nebo druh.

Osoby se samostatným odvolacím právem:

Tyto osoby podávají odvolání svým jménem, a mohou ho podat i tehdy, podal-li odvolání i sám obžalovaný, nemohou však odvolání podat proti jeho vůli.

Samostatné odvolací právo mají také zákonní zástupci mladistvého obžalovaného, kteří mohou v jeho prospěch toto právo uplatnit i proti jeho vůli (§ 43 ZSM). Ve prospěch mladistvého obžalovaného může též podat odvolání i orgán sociálně-právní ochrany dětí. Tento orgán může dokonce podat odvolání ve prospěch mladistvého i proti jeho vůli.

¹⁰⁷ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. II/62, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 811

¹⁰⁸ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 32/03, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 811

Samostatnost jejich odvolacího práva se projevuje tím, že odvolání mohou podat nezávisle na odvolání obžalovaného a zároveň může samostatně existovat vedle odvolání obžalovaného nebo i bez něj. Obžalovaný nemůže jimi podané odvolání vzít zpět, jelikož to není jeho vlastní odvolání. Samostatnost odvolacího práva osob uvedených v ustanovení § 247 odst. 2 věta první tr. řádu (s výjimkou státního zástupce) je oslabena ve prospěch obžalovaného. Tyto osoby nemají právo podat odvolání proti vůli obžalovaného (§ 247 odst. 2 tr. řádu). Odvolání podané proti vůli obžalovaného je takovým odvoláním za situace, kdy obžalovaný výslovně projeví nesouhlas s podáním odvolání a některá z oprávněných osob ho i přesto podá. Dále se oslabení samostatnosti odvolacího práva těchto osob projevuje tím, že mohou vzít své odvolání zpět jen s výslovným souhlasem obžalovaného (§ 250 odst. 3 tr. řádu) a že jim končí lhůta k podání odvolání tímž dnem jako obžalovanému (§ 248 odst. 3 tr. řádu).¹⁰⁹

Obhájce podává odvolání vždy v zastoupení obviněného jako úkon obhajoby, nikoliv vlastním jménem, neboť není osobou se samostatným odvolacím právem.¹¹⁰

5.3 Lhůta a místo podání

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku toto odvolání směřuje (§ 248 odst. 1 tr. řádu). Forma odvolání není nijak zákonem předepsaná, proto ho lze podat v jakékoli formě stanovené obecně pro podání podle ustanovení § 59 odst. 1 tr. řádu, tj. písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem. Většinou se však odvolání podává písemnou formou anebo ústně do protokolu (po vyhlášení rozsudku v hlavním líčení). Nicméně z podaného odvolání musí být patrné, které rozhodnutí napadá. Lhůta k podání odvolání je lhůtou procesní a je **osmidenní**, běh lhůty počíná běžet od doručení opisu rozsudku. Pro běh lhůty je podstatné, komu je daný rozsudek doručován. Opis rozsudku se doručuje obžalovanému, státnímu zástupci, zúčastněné osobě či poškozenému a případně obhájci, zákonnému zástupci, zmocněnci a v řízení proti mladistvému ještě orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jestliže se rozsudek doručuje jak obžalovanému, tak jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději. Osobám se samostatným odvolacím právem

¹⁰⁹ Císařová, D., Fenyk J., Grivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 534

¹¹⁰ Soudní rozhodnutí sp. zn./č.j. 28/03, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 813

uvedených v ustanovení § 247 odst. 2 tr. řádu, s výjimkou státního zástupce, končí lhůta k podání odvolání týmž dnem jako obžalovanému, ale opis rozsudku se jim nedoručuje.¹¹¹

I když byl obžalovaný po vyhlášení rozsudku poučen o právu podat odvolání do osmi dnů od doručení opisu písemného vyhotovení rozsudku, ale v písemném vyhotovení bylo uvedeno, že proti rozsudku je možno podat odvolání do patnácti dnů od doručení opisu písemného vyhotovení rozsudku, nelze jeho odvolání zamítnout jako opožděné jen proto, že se řídil nesprávným poučením soudu v písemném vyhotovení rozsudku.¹¹²

Lhůta a místo podání odvolání je upravena v ustanovení § 248 trestního řádu.

Počítání lhůt v odvolacím řízení se řídí obecným ustanovením pro počítání lhůt dle ustanovení § 60 tr. řádu.

Počítání lhůt dle ustanovení § 60 tr.řádu :

Do lhůty určené podle dní se nezapočítává den, kdy se stala událost určující počátek lhůty. Lhůta stanovená podle týdnů, měsíců nebo let končí uplynutím toho dne, který svým jménem nebo číselným označením odpovídá dni, kdy se stala událost určující počátek lhůty. Chybí-li tento den v posledním měsíci lhůty, končí lhůta uplynutím posledního dne tohoto měsíce. Případně-li konec lhůty na den pracovního klidu nebo pracovního volna, pokládá se za poslední den lhůty nejbližší příští pracovní den. Lhůta je zachována též tehdy, jestliže podání bylo ve lhůtě – podáno jako poštovní zásilka adresovaná soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, u něhož má být podáno nebo který má ve věci rozhodnout, učiněno u soudu nebo státního zástupce, který má ve věci rozhodnout nebo učiněno ústně do protokolu u kteréhokoli okresního soudu nebo okresního státního zástupce.

Pokud je zmeškána lhůta pro podání odvolání, lze požádat o tzv. navrácení lhůty dle ustanovení § 61 odst. 1, 2 tr. řádu.

Navrácení lhůty dle ustanovení § 61 odst. 1, 2 tr.řádu :

„Zmešká-li obviněný nebo jeho obhájce z důležitých důvodů lhůtu k podání opravného prostředku, povolí mu, nestanoví-li zákon jinak, orgán, jemuž přísluší o opravném prostředku rozhodovat, navrácení lhůty. O navrácení lhůty je třeba požádat do tří dnů od pominutí překážky. Nebyl-li opravný prostředek ještě podán, je třeba jej se žádostí spojit. Jde-li o odvolání proti rozsudku, je možno odvolání odůvodnit ještě ve lhůtě osmi dnů od doručení

¹¹¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 576

¹¹² Soudní rozhodnutí sp. zn. / č.j. 19/88, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 813

usnesení o povolení navrácení lhůty. Byl-li opravný prostředek už zamítnut jako opožděný, zruší orgán při povolení navrácení lhůty zároveň i svoje rozhodnutí o zamítnutí opravného prostředku. "

Zákon také určuje lhůty k odstranění vad v podaném odvolání v případě, že toto odvolání nesplňuje náležitosti obsahu podle ustanovení § 249 odst. tr. řádu. Tyto lhůty jsou stanoveny předsedou senátu při řízení o odvolání před soudem prvního stupně. V těchto lhůtách má být podané odvolání dodatečně náležitě odůvodněno a tím má splnit předepsané náležitosti jeho obsahu. Lhůty mohou být pětidenní (pro státního zástupce, obhájce, zmocněnce a pro obžalovaného, který má obhájce) nebo osmidenní pro obžalovaného, který obhájce nemá.¹¹³

Jednou z náležitostí obsahu odvolání je i jeho odůvodnění ve lhůtách podle § 248, resp. § 251 tr. řádu. Je-li odvolání odůvodněno po uplynutí lhůty pěti dnů uvedené v § 251 tr. řádu, popř. není-li odůvodněno vůbec, odvolací soud je podle § 253 odst. 3 tr. řádu odmítne. Lhůtu k odstranění vad odvolání podle § 251 odst. 1 tr. řádu nelze prodloužit, neboť jde o lhůtu zákonnou a trestní řád na možnost jejího prodloužení nepamatuje.¹¹⁴

Odlisný právní názor (k rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR č. 59/02) zaujal Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. 8. 2005: V ústavním nálezu, konkrétně v právní větě je řečeno, že: *„propadný charakter procesní lhůty není obvyklý a je-li procesní lhůta zákonodárcem zamýšlena jako lhůta propadná, pak se tato zákonodárcova intence projevuje ve výslovném ustanovení zákona, které stanoví, že navrácení lhůty není přípustné. Pokud by zákonodárce skutečně konstruoval propadný charakter lhůty u opravného prostředku jakým je odvolání, tj. u prostředku, jehož existence je chráněna základním právem (základní právo garantující fair proces, právo na soudní a jinou právní ochranu, právo na osobní svobodu jednotlivce) vyvolávala by taková konstrukce ústavněprávní pochybnosti o příliš restriktivním formálním omezení těchto základních práv.“*¹¹⁵

5.4 Obsah odvolání

„Pokud jde o obsah odvolání, vychází se rovněž z obecných obsahových požadavků kladených na každé podání podle § 59 odst. 4. Z odvolání by tedy mělo být patrné, kterému

¹¹³ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 50-51

¹¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn./ č.j. 59/02 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní, ročník 2002

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 276/04 ze dne 3.8.2005, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu

soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.''¹¹⁶

Odvolání musí být ve lhůtě uvedené v ustanovení § 248 tr. řádu nebo v další lhůtě k tomu stanovené předsedou senátu soudu prvního stupně podle ustanovení § 251 tr. řádu také řádně odůvodněno. Z tohoto odůvodnění by mělo být patrné, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo. O tom musí být oprávněné osoby náležitě poučeny (§ 249 odst. 1 tr. řádu). Odůvodnění odvolání musí být uvedeno vždy a má sloužit odvolacímu soudu k lepší přípravě odvolacího řízení.

Pokud odvolání neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti (a to i přes řádné poučení a poskytnutí součinnosti), je to důvodem k odmítnutí odvolání bez jeho věcného projednání (§ 253 odst. 3 tr. řádu). Odvolání lze opřít i o nové skutečnosti a důkazy (§ 249 odst. 3 tr. řádu).

Trestní řád, který v roce 2001 prošel novelizací, hovoří o tom, že státní zástupce je v souladu s ústavou veřejný žalobce a má tedy chránit a hájit zájmy. Státnímu zástupci se v souladu s uvedenou novelou nově ukládá povinnost uvést, zda podává odvolání (byť i jen zčásti) ve prospěch nebo v neprospěch obžalovaného (§ 249 odst. 2 tr. řádu), což má zásadní význam a dopad na uplatnění zásady *reformationis in peius* v novém rozhodnutí.

Trestní řád u odvolání nevyklučuje dodatečnou změnu jeho obsahu i po uplynutí odvolací lhůty.

Poučení oprávněné osoby o obsahových náležitostech odvolání nestačí poskytnout pouze obhájci obžalovaného, ale musí být dáno i samotnému obžalovanému.¹¹⁷

5.5 Vzdržení se a zpětvzetí odvolání

„Charakteru odvolání jako dispozitivního procesního úkonu, v němž se projevuje svoboda odvolacího práva, odpovídá možnost disponovat tímto právem. Proto se oprávněné osoby mohou vzdát odvolání nebo již podané odvolání vzít zpět.''¹¹⁸

K tomu, aby tato situace mohla nastat, je nutné, aby osoba k tomuto procesnímu úkonu oprávněná, učinila výslovné prohlášení, kterým se vzdává práva odvolání anebo již podané odvolání bere zpět.

¹¹⁶ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 537

¹¹⁷ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 1/05, uveřejněné v: Jelinek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 815

¹¹⁸ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 538

1. Vzdání se odvolání:

Vzdát se práva odvolání může kterákoli oprávněná osoba, ale může tak učinit až po vyhlášení rozsudku a jen výslovným prohlášením (§ 250 odst. 1 tr. řádu), nejpozději však do uplynutí lhůty osmi dnů, resp. lhůty pro podání odvolání. Pokud by tento úkon byl učiněn předčasně, např. při závěrečné řeči, byl by právně neúčinný a nezakládal by žádné právní následky. Nelze se vzdát odvolání částečně (např. jen proti výroku o vině) nebo podmíněně (např. s podmínkou, že odvolání nepodá ani protistrana).

Obžalovaný ovšem může svým výslovným prohlášením projevit vůli, že si nepřeje, aby v jeho prospěch podaly odvolání osoby, které jsou k tomu oprávněné podle ustanovení § 247 odst. 2 věty první tr. řádu (mimo státního zástupce), na druhou stranu nemůže vyloučit osoby, které jsou oprávněné podat odvolání i proti jeho vůli (např. zákonného zástupce).¹¹⁹

Vzdání se odvolání učiněné státním zástupcem nebo obžalovaným po vyhlášení rozsudku či ve stanovené lhůtě, poté umožňuje v řízení před samosoudcem vydat zjednodušený písemný rozsudek, který neobsahuje odůvodnění (§ 314d odst. 3 tr. řádu). Vydání zjednodušeného písemného rozsudku bez odůvodnění může zároveň způsobit, že se tím výrazně může zkrátit doba, kdy rozsudek nabyde právní moci.

2. Zpětvzetí odvolání:

Výslovným prohlášením může vzít kterákoli oprávněná osoba odvolání zpět. Může tak učinit kdykoli po podání odvolání, nejpozději však do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě (§ 250 odst. 1, 2 tr. řádu). Oprávněná osoba jednoznačně a bez výhrad tedy projeví vůli, aby se její odvolání neprojednávalo a aby se o něm nerozhodovalo. Prohlášení o zpětvzetí odvolání je neodvolatelné. Nemůže být částečné a ani ho nelze vázat na žádné podmínky, stejně jako u vzdání se práva na odvolání. Zpětvzetí odvolání nelze učinit u jiné osoby, lze vzít zpět jen své odvolání; odvolání státního zástupce však může vzít zpět i nadřízený státní zástupce (§ 250 odst. 2 tr. řádu). Proto ani obžalovaný nemůže účinně vzít zpět odvolání podané v jeho prospěch jinou oprávněnou osobou se samostatným odvolacím právem (uvedenou v § 247 odst. 2 tr. řádu).¹²⁰

Odvolání podané ve prospěch obžalovaného jinou oprávněnou osobou, obhájcem či zákonným zástupcem (za obžalovaného) může být vzato zpět jen s výslovným souhlasem obžalovaného. Státní zástupce ho může vzít zpět i bez souhlasu obžalovaného (v tom případě

¹¹⁹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 538-539

¹²⁰ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 539-540

běží obžalovanému nová lhůta k podání odvolání od vyznění o zpětvzetí odvolání státním zástupcem) [§ 250 odst. 3 tr. řádu].

Zpětvzetí odvolání vezme na vědomí, není-li překážek, usnesením předseda senátu odvolacího soudu, a nebyla-li věc dosud tomuto soudu předložena, předseda senátu soudu prvního stupně (§ 250 odst. 4 tr. řádu). *„Usnesení podle § 250 odst. 4 má pouze deklaratorní povahu, rozhodující skutečností pro nabytí právní moci rozsudku je okamžik, kdy dojde soudu prohlášení o zpětvzetí odvolání, a to soudu prvního stupně nebo odvolacímu soudu bez ohledu na skutečnost, u kterého z nich se nachází spis a který z nich má tedy rozhodnout o vzetí zpětvzetí na vědomí.“*¹²¹

Je-li včas podané odvolání vzato zpět, nabývá napadený rozsudek právní moci dne, kdy podání obsahující prohlášení o zpětvzetí odvolání došlo soudu (nikoliv tedy dnem rozhodnutí o tomto zpětvzetí).¹²²

Odvolání proti rozsudku tvoří zásadně jeden celek, který je ohledně každého obžalovaného, jehož se odvolání týká, vymezen všemi výroky napadeného rozsudku, proti nimž mohl odvolatel podat odvolání. Jedině v takovém rozsahu je také možné účinně vzít podané odvolání zpět.¹²³

¹²¹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 540

¹²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn./ č.j. 3/71 – 30 uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu ČR, trestní část

¹²³ Soudní rozhodnutí sp. zn. / č.j.14/91, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 817

6. ŘÍZENÍ U SOUDU 1. STUPNĚ

„Z důvodu vhodnosti je část řízení o podaném odvolání vyhrazena soudu prvního stupně. Úkolem soudu prvního stupně není jakkoli rozhodnout o odvolání (autoremedura není přípustná). Soud prvního stupně nemůže zamítnout odvolání podané neoprávněnou osobou nebo podané opožděně ani je odmítnout jako odvolání, které nesplňuje náležitosti obsahu odvolání. Jeho posláním je především odstranit nedostatky náležitostí obsahu odvolání uvedených v ustanovení § 249 odst. 1 a poskytnout stranám možnost vyjádřit se k podanému odvolání (audiatur et altera pars). V souvislosti se zavedením principu vázanosti soudu podaným odvoláním, resp. vytýkanými nedostatky a na něj navazující zákonné povinnosti odvolání kvalifikovaným způsobem odůvodní (dispoziční povinnost), jejíž nesplnění je sankcionováno odmítnutím odvolání odvolacím soudem, byl do českého trestního procesu zaveden institut odstraňování nedostatků obsahu odvolání. Jeho účelem je zajistit, aby odvolatel mohl plně využít možností, které mu oprávnění a současně povinnost disponovat s odvoláním (aby byly přezkoumány jen ty části napadeného rozsudku, se kterými nesouhlasí, a z těch důvodů, které pokládá za rozhodující), aniž by přitom pouhé opomenutí, popř. u obžalovaného nebo poškozeného a zúčastněné osoby neschopnost náležitě své námitky vyjádřit, znamenala neúspěch. ‘‘¹²⁴

Úpravu řízení u soudu prvního stupně po podání odvolání nalezneme v ustanovení § 251 trestního řádu.

Ustanovení § 251 odst. 1 tr. řádu hovoří o tom, že pokud odvolání, které podala oprávněná osoba (v tomto případě státní zástupce, obhájce nebo zmocněnec za poškozeného či zúčastněnou osobu), nesplňuje náležitosti obsahu odvolání podle ustanovení § 249 odst. 1 tr. řádu, předseda senátu je vyzve, aby tyto vady odstranili v zákonné procesní lhůtě pěti dnů. Pokud ve lhůtě pěti dnů nedoručí k odstranění vad, odvolání je zamítnuto podle ustanovení § 253 odst. 3 tr. řádu. Stejně postupuje, pokud takové odvolání podal obžalovaný (který má obhájce), poškozený nebo zúčastněná osoba (kteří mají zmocněnce).

Z ustanovení § 251 odst. 1 tr. řádu vyplývá, že předseda senátu ve výzvě k odstranění vad podaného odvolání uvede nejen zákonnou lhůtu pěti dnů, v níž je nutno zjištěné vady odstranit, ale současně též určí konkrétní událost (okamžik), která je pro počátek běhu této lhůty relevantní (např. může za takovou událost stanovit den doručení takové výzvy). Splnění obou těchto předpokladů je nezbytné pro závěr, že lhůta pěti dnů byla v souladu se zákonem

¹²⁴ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 580-581

stanovena a jen za splnění těchto podmínek lze rozhodnout o odmítnutí odvolání podle ustanovení § 253 odst. 3 tr.řádu.¹²⁵

Obsahem výzvy podle ustanovení § 251 odst. 1 tr.řádu musí být upozornění na zjištěné nedostatky náležitostí obsahu odvolání, jež podle názoru předsedy senátu soudu prvního stupně představují takové vady odvolání, pro které odvolací soud odvolání odmítne. I když ve srovnání s požadavky vyplývajícími z ustanovení § 251 odst. 2 tr.řádu není nutné, aby soud takovou výzvou (např. určenou obžalovanému zastoupenému obhájcem) současně poskytoval i potřebné poučení o postupu, který vede k odstranění vytýkaných vad, je specifikace vad podaného odvolání předpokladem, že za splnění dalších podmínek mohou být vůči odvolateli vyvozeny z nesplnění výzvy důsledky uvedené v ustanovení § 253 odst. 3 tr.řádu.¹²⁶

Ustanovení § 251 odst. 2 říká, že pokud obžalovaný nemá obhájce a podá odvolání, které nesplňuje obsahové náležitosti podle ustanovení § 249 odst. 1 tr. řádu, lhůta k odstranění vad je osmidenní a k tomu mu je poskytnuto potřebné poučení. Nevedlo-li to k nápravě nebo vyžaduje-li to povaha věci a obžalovaný si sám obhájce nezvolil, je mu za účelem odůvodnění odvolání anebo i obhajování ustanoven. U poškozeného a zúčastněné osoby, kteří nemají zmocněnce, postupuje předseda senátu přiměřeně (§ 251 odst. 2 tr. řádu).

Ustanovení § 251 odst. 3 tr.řádu ještě dodává, že: „*jakmile uplynuly lhůty k podání odvolání a lhůty k odstranění vad odvolání u všech oprávněných osob, předseda senátu doručí stejnopis odvolání a jejich odůvodnění ostatním stranám a nevyčkává jejich vyjádření předloží spisy odvolacímu soudu*” (§ 251 odst. 3 tr. řádu). Soud první instance má tedy připravit náležitý podklad (v podobě spisu) pro odvolací soud a tím tomuto soudu umožnit, aby o podaném odvolání mohl správně a spravedlivě rozhodnout v řízení před odvolacím soudem.

Novela trestního řádu z roku 2001 výrazně omezila revizní princip a upřednostnila princip vázanosti soudu podaným odvoláním, resp. výslovně vytýkanými nedostatky.¹²⁷

¹²⁵ Soudní rozhodnutí sp. zn./č.j. 23/05, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 819

¹²⁶ Soudní rozhodnutí sp. zn. / č.j.60/05 – I., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 819

¹²⁷ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 818

7. ŘÍZENÍ PŘED ODVOLACÍM SOUDEM

Podání odvolání má vždy devolutivní účinek, což znamená, že o odvolání bude vždy rozhodovat nadřízený soud (krajský, městský nebo vrchní), a to i tehdy, pokud přichází v úvahu zamítnutí či odmítnutí odvolání. Za výjimku lze označit situaci, kdy dojde ke zpětvzetí odvolání ještě předtím, než byla věc předložena odvolacímu soudu.

7.1 Místní příslušnost odvolacích soudů

Odvolacím soudem je tedy vždy nadřízený soud vyššího stupně, do jehož obvodu patří soud prvního stupně, který vydal napadený rozsudek. To znamená, že o odvoláních proti rozsudku okresního soudu (resp. obvodního soudu v Praze a městského soudu v Brně) rozhoduje příslušný nadřízený krajský soud (resp. městský soud v Praze) a o odvoláních proti rozsudku krajského soudu (resp. městského soudu v Praze) jako soudu prvního stupně rozhoduje příslušný nadřízený vrchní soud (§ 252 tr. řádu).

„Příslušnost odvolacích soudů se tedy odvíjí od věcné a místní příslušnosti soudů prvního stupně, jejichž rozsudek je přezkoumáván v odvolacím řízení. Místní příslušnost odvolacího soudu může být z důležitých důvodů výjimečně změněna, a to rozhodnutím nejbližše společně nadřízeného soudu (podle povahy věci vrchního nebo Nejvyššího soudu) o odnětí a přikázání věci (§ 25).“¹²⁸

Odvolací soud rozhoduje vždy v senátech. Tyto senáty se skládají ze soudců z povolání, tedy z předsedy senátu a dvou soudců.¹²⁹

7.2 Formy odvolacího řízení

Odvolací soud podané odvolání projedná a rozhodne o něm ve veřejném nebo v neveřejném zasedání (§ 263 tr. řádu), což závisí na způsobu, jakým o podaném odvolání nadřízený soud míní rozhodnout. Častější formou odvolacího řízení je veřejné zasedání. Je tu

¹²⁸ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 544

¹²⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 922

však i možnost vyřídit odvolání částečně ve veřejném a částečně v neveřejném zasedání. Dříve, než ale dojde k nařízení jakéhokoli zasedání předsedou senátu, je předseda senátu povinen přezkoumat spisový materiál z formálních (splnění podmínek podání) i z materiálních důvodů (zda bude nařízeno veřejné či neveřejné zasedání).¹³⁰

1. Veřejné zasedání

Řízení před odvolacím soudem se zpravidla koná ve veřejném zasedání, v němž mohou být učiněna prakticky všechna rozhodnutí odvolacího soudu o podaném odvolání. O konání veřejného zasedání platí ustanovení trestního řádu obsažené v hlavě čtrnácté a přiměřeně se použijí i ustanovení o hlavním líčení či o veřejnosti řízení dle tr. řádu.

*„Tuto formu projednání zvolil zákonodárce, aby odlišil toto stádium trestního řízení od hlavního líčení před soudem prvního stupně, ve kterém leží těžiště projednání věci, a zároveň zdůraznil, že úkolem odvolacího soudu je především přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku a řízení, které mu předcházelo.“*¹³¹

Z pojmu veřejné zasedání jasně vyplývá, že se tohoto zasedání nebude účastnit pouze senát bez přítomnosti dalších osob, ba naopak přítomnost některých osob je přímo žádoucí. Takovou osobou je státní zástupce, jehož účast je povinná vždy (§ 263 odst. 2 tr. řádu). Obhájce musí být při veřejném zasedání přítomen v těch případech jako při povinné účasti v hlavním líčení (§ 263 odst. 3 tr. řádu). Ve většině případů by měl být přítomen i obžalovaný, a je-li obžalovaný osobou mladistvou, je jeho přítomnost vždy nutná (§ 64 odst. 1 ZSVM). Pokud je obžalovaný na svobodě, je možné konat veřejné zasedání bez jeho přítomnosti, jestliže byl řádně předvolán, ale nedostavil se (§ 233 odst. 3 tr. řádu), na druhou stranu, pokud je obžalovaný ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě, lze veřejné zasedání bez jeho přítomnosti konat jen s jeho výslovným prohlášením, že se své účasti při tomto zasedání vzdává.¹³²

Prohlášení obviněného, že se účasti při veřejném zasedání vzdává, nezbujuje soud povinnosti včas vyrozumět obviněného o termínu veřejného zasedání podle § 233 tr. řádu.¹³³

¹³⁰ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 544

¹³¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 923

¹³² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 923

¹³³ Soudní rozhodnutí sp. zn./č.j. 19/77, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 845

Průběh veřejného zasedání:

Po zahájení veřejného zasedání a po zkontrolování formálních náležitostí (přítomnost osob, zachování lhůt) přednese předseda senátu (anebo jím pověřený člen senátu) napadený rozsudek a podá zprávu o stavu věci (to neznamená doslovné přečtení odvolání, jen seznámení s podstatným obsahem podaného odvolání). Poté odvolatel (je-li přítomen) přednese své odvolání a náležitě ho odůvodní. Pokud odvolatel není přítomen veřejnému zasedání, přečte předmětné odvolání předseda senátu nebo jím pověřený člen senátu. Každá z přítomných osob je oprávněna se vyjádřit a případně navrhnout provedení důkazů. S tím souvisí i to, zda bude dokazování nějak doplňováno, případně v jakých směrech, v jakém rozsahu a jakými důkazními prostředky, protože v odvolacím řízení je provádění důkazů fakultativní (na rozdíl od hlavního líčení ve kterém je obligatorní). Odvolací soud v zásadě provádí jen ty důkazy, které mu mohou pomoci k tomu, aby o podaném odvolání spolehlivě rozhodl. Provádění důkazů před odvolacím soudem se upravilo a změnilo s přijatou novelou trestního řádu v roce 2001, kdy se odvolací řízení stalo řízením apelačním s posílením kasačních prvků. Důkazní aktivita by se měla projevit obzvláště u odvolatele, neboť je to v jeho zájmu a také u státního zástupce, který je povinen aktivně prokazovat vinu obžalovaného.¹³⁴

Dokazování v neveřejném zasedání slouží k tomu, aby byly výsledky původního dokazování buď potvrzeny jako správné, anebo aby toto původní dokazování bylo zpochybněno a tím se umožnila náprava vad napadeného rozsudku. Dokazování před odvolacím soudem má především sloužit k tomu, aby se o odvolání spolehlivě rozhodlo.¹³⁵ Obecně se na provádění důkazů před odvolacím soudem použijí ustanovení, kterými se upravuje dokazování v hlavním líčení (§ 207 až § 215 tr. řádu).

2. Neveřejné zasedání

„Konání neveřejného zasedání odvolacího soudu je fakultativní.“¹³⁶

Odvolací soud může nařídít neveřejné zasedání pouze v omezeném rozsahu, tedy v případech, kdy není nutné nařídít veřejné zasedání anebo, kdy není třeba provádět dokazování. Výsledkem neveřejného zasedání mohou být jen některá rozhodnutí, která jsou taxativně vypočtena v ustanovení § 263 odst. 1 tr. řádu.¹³⁷

¹³⁴ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 546-547

¹³⁵ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 548

¹³⁶ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 548

¹³⁷ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 548

Podle ustanovení § 263 odst. 1 tr. řádu může odvolací soud v neveřejném zasedání učinit některá z těchto rozhodnutí:

- a) odvolací soud může podané odvolání odmítnout pro nesplnění obsahových náležitostí (§ 253 odst. 3 tr. řádu) nebo zamítnout z formálních důvodů (§ 253 odst. 1 tr. řádu)
- b) odvolací soud může přerušit trestní stíhání podle ustanovení § 255 odst. 1 tr. řádu
- c) odvolací soud může trestní stíhání přerušit podle ustanovení § 255 odst. 2 tr. řádu a předložit věc Ústavnímu soudu (zda nenastal rozpor s ústavním pořádkem při rozhodování o vině a trestu soudem prvního stupně)
- d) odvolací soud může zrušit napadený rozsudek a přikázat věc příslušnému soudu
- e) odvolací soud může bez zrušení rozsudku zastavit trestní stíhání
- f) odvolací soud může rozhodnout podle ustanovení § 258 odst. 1 tr. řádu, tedy může zrušit napadený rozsudek, protože je zřejmé, že jeho vadu nelze odstranit ve veřejném zasedání, a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí (§ 259 odst. 1 tr. řádu) nebo státnímu zástupci k došetření (§ 260 tr. řádu).

V neveřejném zasedání se důkazy provádějí jen v omezeném rozsahu (přečtením protokolů a písemností) a skutkový stav zjištěný soudem 1. stupně nelze měnit (§ 259 odst. 3 tr. řádu). Odvolací soud, který jedná o podaném odvolání v neveřejném zasedání, vždy rozhoduje usnesením.¹³⁸

7.3 Principy a zásady rozhodování odvolacího soudu

Principy a zásady ovládají celý průběh trestního řízení a nejinak je tomu i v opravném řízení, konkrétně v tomto případě v řízení před odvolacím soudem. Jelikož jsem již v předchozích kapitolách o těchto principech a zásadách mnohé napsala (kromě principu vymezeného přezkoumání, který popíšu z hlediska odvolacího řízení podrobněji a zásady zrušení pouze vadné části rozsudku), v následujícím textu se budu zabývat už jen některými z nich a tím, co tyto principy a zásady především představují v odvolacím řízení a jakým způsobem se v tomto řízení uplatňují.

¹³⁸ Čiřarová, D., Fenek J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 549

V řízení před odvolacím soudem se především uplatní princip vymezeného přezkoumání, zásada zákazu reformationis in peius, princip beneficium cohaesionis, devolutivní a suspenzivní účinek, apelační princip s prvky kasace a zásada zrušení pouze vadné části rozsudku.

1. Princip vymezeného přezkoumání

Princip vymezeného přezkoumání, který určuje rozsah přezkoumání napadeného rozsudku i řízení mu předcházejícího (ze strany podatele opravného prostředku) v odvolacím řízení spočívá v tom, že odvolací soud je vázán vymezením důvodů uvedených v odvolání.

Tento princip se v odvolacím řízení uplatní v zásadě ve třech směrech:

1. Přezkoumává se zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, a správnost postupu řízení, které jim předcházelo (§ 254 odst. 1 tr. řádu). „Z toho vyplývá (*arg. a contrario*), že neoddělitelné výroky rozsudku musí být přezkoumány všechny, byť odvolatel napadl jen jeden z nich.“¹³⁹ Jiné výroky (pokud nejsou splněny podmínky pro možné výjimky) není odvolací soud oprávněn přezkoumat. Oddělitelným výrokem je takový výrok, který lze samostatně přezkoumat a případně i zrušit (např. výrok o trestu), naproti tomu oddělitelným výrokem není např. výrok o právním posouzení skutku. Může ale nastat situace, kdy oprávněná osoba namítá, že určitý výrok v rozsudku učiněn nebyl, a proto v tomto případě odvolací soud přezkoumá napadený rozsudek v rozsahu chybějícího výroku, včetně řízení, jež mu předcházelo.¹⁴⁰

Rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu je omezen a vázán osobou odvolatele. Pokud totiž byla odvoláním napadena pouze část rozsudku týkající se jen některé z více osob, o nichž bylo rozhodnuto tímž rozsudkem, přezkoumá odvolací soud jen tu část rozsudku a předcházejícího řízení, které se této osoby týká (§ 254 odst. 4 tr. řádu). „Zákonné omezení přezkumu rozsudku jen na napadené výroky, příp. týkající se jen některé z více osob, o nichž bylo rozhodnuto tímž rozsudkem, však není bezvýjimečné, neboť z ustanovení § 254 odst. 2, 3 a § 261 vyplývají dále uvedené rozšiřující výjimky, které naopak přezkumnou povinnost odvolacího soudu rozšiřují.“¹⁴¹

¹³⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 927

¹⁴⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 927

¹⁴¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 928

a) mají-li vytýkané vady svůj původ v jiném výroku, než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání (§ 254 odst. 2 tr. řádu)

b) jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výrokům podáno odvolání (§ 254 odst. 3 tr. řádu) anebo

c) prospívá-li důvod, z něhož rozhodl odvolací soud ve prospěch některého obžalovaného, také dalšímu spoluobžalovanému nebo zúčastněné osobě, rozhodne odvolací soud vždy též v její prospěch; stejně rozhodne ve prospěch obžalovaného, kterému prospívá důvod, z něhož rozhodl ve prospěch zúčastněné osoby dle ustanovení § 261 tr. řádu (v tomto ustanovení je uplatněn princip *beneficium cohaesionis*, o kterém budu pojednávat níže)

2. Dle ustanovení § 254 odst. 1 trestního řádu je odvolací soud oprávněn přezkoumat správnost každého jednotlivého oddělitelného výroku, proti jemuž odvolatel podal odvolání, a to zásadně jen z hlediska vytýkaných vad. *„Toto omezení však zákonodárce výrazně oslabil, neboť ve větě druhé § 254 odst. 1 stanovil podstatnou výjimku z tohoto pravidla, podle které k vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání.“*¹⁴² Tím pádem zákonodárce rozšiřuje přezkumnou povinnost odvolacího soudu.

3. *„Přezkoumání správnosti postupu řízení předcházejícího napadeným oddělitelným výrokům rozsudku, jakož i dalším výrokům přezkoumávaným podle § 254 odst. 1, 2, 3, je možné jen tehdy, jestliže porušení tohoto postupu mohlo způsobit, že takový výrok je nesprávný nebo že chybí (§ 246 odst. 2).“*¹⁴³

¹⁴² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 929

¹⁴³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 930

2. Princip beneficium cohaesionis

Tento princip beneficium cohaesionis (neboli dobrodiní záležející v souvislosti) je zakotven v ustanovení § 261 tr. řádu a je jakýmsi doplňkem a prolomením do principu vymezeného přezkoumání. Znamená obligatorní povinnost odvolacího soudu rozhodnout ještě ve prospěch další osoby (která sama ale odvolání nepodala), za podmínky, že jim prospívá důvod, z něhož odvolací soud rozhodl ve prospěch obžalovaného. Touto osobou může být spoluobžalovaný či zúčastněná osoba. Tento princip se ale uplatní jen za předpokladu, že se vůči takovým osobám vede společné řízení, bylo o nich rozhodnuto týměž rozsudkem a odvolací soud shledal tzv. společný důvod (nesmí jít tedy o důvod, který je potřeba zkoumat individuálně).¹⁴⁴

3. Zásada zákazu reformationis in peius

Zásada zákazu reformationis in peius (neboli zákaz změny k horšímu) vychází z ustanovení § 259 odst. 4 a § 264 odst. 2 tr. řádu. Současná právní úprava připouští prolomení tohoto principu za splnění určité podmínky, která je uvedena níže pod bodem a).

Obecně se při uplatnění tohoto principu vychází z těchto zásad:

Odvolací soud může změnit rozhodnutí v neprospěch obžalovaného a tím zhoršit jeho postavení jen za předpokladu, že odvolání podává státní zástupce nebo poškozený, a toto odvolání musí být podané v neprospěch obžalovaného. Jinak odvolací soud nemůže svým vlastním rozhodnutím změnit prvoinstanční rozsudek v neprospěch obžalovaného (v žádném výroku a ani v části).¹⁴⁵ Pokud odvolací soud zrušil napadený rozsudek v důsledku odvolání, které bylo podáno oprávněnou osobou ve prospěch obžalovaného, nemůže před soudem 1. stupně (dle ustanovení § 264 odst. 2 tr. řádu) dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch. „Na rozdíl od dřívější úpravy před novelou provedenou zákonem č. 292/1993 Sb. nespočívá zákaz reformationis in peius nyní jen v zákazu zpřísnění trestu, ale týká se všech výroků rozsudku, které se obžalovaného přímo dotýkají. Dále je nutno zdůraznit, že zákaz reformationis in peius v odvolacím řízení se vztahuje jen k osobě obžalovaného.“¹⁴⁶

¹⁴⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 930-931

¹⁴⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 931

¹⁴⁶ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 9321

4. Princip apelační s prvky kasačními

„Novela trestního řádu z roku 2001 přinesla novou konstrukci odvolacího řízení s cílem posílit prvky apelace. Odvolací soud zásadně řízení doplní důkazy potřebnými k tomu, aby mohl o odvolání rozhodnout, vyjma případy, kdy půjde o rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování, které by znamenalo nežádoucí nahrazování činnosti soudu prvního stupně.“¹⁴⁷

Kasace by měla přicházet v úvahu jen tehdy, když důkazy provedené před soudem nebudou vůbec dávat dostatečný obraz o skutkovém stavu věci nebo nové důkazy navrhané stranami by mohly zcela změnit zjištěný skutkový stav věci. Odvolací soud pak bude muset vždy zvážit účelnost takového postupu zejména s ohledem na rozsah nezbytného doplnění dokazování.¹⁴⁸

Tento princip se projevuje zejména tím, že dle ustanovení § 259 odst. 1 tr. řádu může odvolací soud věc vrátit soudu prvního stupně (pokud je po zrušení rozsudku nutné učinit rozhodnutí nové), jen jestliže nelze vadu odstranit ve veřejném zasedání (skutková zjištění jsou nedostatečná a je proto nutné opakovat hlavní líčení anebo je nutné provádět rozsáhlé a obtížné dokazování). Pokud nejde o rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování, které by nahrazovalo činnost soudu 1. stupně, provede odvolací soud potřebné důkazy pro své rozhodnutí v řízení o odvolání (§ 263 odst. 6, 7 tr. řádu).

Odvolací soud může rozhodnout ve věci sám rozsudkem, pokud byl skutkový stav náležitě zjištěn před soudem 1. stupně, případně doplněn či změněn provedenými důkazy před odvolacím soudem (§ 259 odst. 3 tr. řádu). Odvolací soud se také může odchýlit od skutkového zjištění soudu 1. stupně, pokud v odvolacím řízení provedl znovu některé podstatné důkazy (provedené již v hlavním líčení) anebo provedl ty důkazy, které v tomto hlavním líčení provedeny nebyly.¹⁴⁹

Odvolací soud musí po zrušení napadeného rozsudku věc vrátit soudu 1. stupně k novému projednání a rozhodnutí, protože nemůže sám uznat obžalovaného vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně (§ 225 odst. 2 tr. řádu) a také sám nemůže uznat obžalovaného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn.¹⁵⁰

Při kasaci může dojít k použité zcela výjimečného institutu dle ustanovení § 262 tr. řádu, při kterém dojde k zásadnímu prolomení zásady práva na zákonného soudce. V tomto

¹⁴⁷ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 808-809

¹⁴⁸ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 809

¹⁴⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 932

¹⁵⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 932

ustanovení se hovoří o tom, že: „*Rozhodne-li odvolací soud, že se věc vrací k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, může zároveň nařídit, aby byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu. Z důležitého důvodu může také nařídit, aby ji projednal a rozhodl jiný soud téhož druhu a téhož stupně v jeho obvodě.*“ Rozhodnutí ve smyslu § 262 tr. řádu je součástí rozhodnutí odvolacího soudu.

5. Zrušení pouze vadné části rozsudku

Tato zásada vyjadřuje především to, že odvolací soud je výrazně omezen v možném rozsahu zrušení napadeného rozsudku. Odvolací soud se má v zájmu rychlosti a hospodárnosti řízení omezit jen na zrušení vadné části rozsudku, pokud ji lze oddělit (§ 258 odst. 2 tr. řádu). Může ale nastat situace, kdy odvolací soud zruší (byť i jen zčásti) výrok o vině, což zapříčiní, že je tento soud povinen zrušit i celý výrok o trestu a s tím související výroky, které mají ve výroku o vině svůj poklad.¹⁵¹

7.4 Způsoby a důvody rozhodnutí odvolacího soudu

*„Způsoby, kterými odvolací soud v neveřejném i ve veřejném zasedání rozhoduje, jsou v trestním řádu vymezeny taxativně, a proto odvolací soud nemůže učinit žádné jiné než některé z těchto rozhodnutí.“*¹⁵²

1. Usnesení o zamítnutí odvolání podle ustanovení § 253 odst. 1 tr. řádu

Odvolací soud zamítne odvolání, pokud toto odvolání bylo podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala anebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět. V těchto případech odvolací soud podané odvolání zamítne z tzv. formálních důvodů; tyto formální požadavky předseda senátu odvolacího soudu přezkoumává ihned po nápadu věci, přičemž ustanovení § 253 tr. řádu se vztahuje na případy zamítnutí odvolání bez věcného přezkoumání.

Jako opožděné nemůže být zamítnuto odvolání, které oprávněná osoba podala opožděně jen proto, že se řídila nesprávným poučením soudu (§ 253 odst. 2 tr. řádu). Nesprávným poučením podle ustanovení § 253 odst. 2 není absence poučení vůbec, nebo vadné poučení o

¹⁵¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 933

¹⁵² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 933

nepřípustnosti opravného prostředku, může být však důvodem pro navrácení lhůty k odvolání za podmínek ustanovení § 61 tr. řádu.¹⁵³

Sama skutečnost, že se obviněný po vyhlášení rozhodnutí a po poučení o možnosti podat opravný prostředek nevyjádřil, neznamená, že opravný prostředek, který podal za něho jeho obhájce, je podán proti vůli obviněného. Nelze proto zamítnout takovýto opravný prostředek z důvodu, že byl podán neoprávněnou osobou.¹⁵⁴

2. Usnesení o odmítnutí odvolání podle ustanovení § 253 odst. 3 tr. řádu

Odvolací soud odmítne odvolání, které nesplňuje náležitosti obsahu odvolání (§ 249 odst. 1, 2 tr. řádu). O odmítnutí rozhodne odvolací soud usnesením.

*„Instit ut odmítnutí odvolání byl zaveden novelou trestního řádu provedenou zák. č. 265/2001 Sb. v návaznosti na nahrazení revizního principu principem vymezeného odvolání, podle něhož je odvolací soud vázán vymezením rozsahu napadených výroků rozhodnutí a vytýkanými vadami, resp. důvody uvedenými v opravném prostředku.“*¹⁵⁵ Z toho vyplývá, že odvolací soud přezkoumá formální požadavky z hlediska obsahu odvolání a nesplňuje-li je, odvolací soud toto odvolání odmítne, aniž by napadený rozsudek přezkoumal podle ustanovení § 254 tr. řádu. Odmítnout odvolání podle ustanovení § 253 odst. 3 tr. řádu ale nelze, pokud nebyla oprávněná osoba řádně poučena (§ 249 odst. 1 tr. řádu) nebo nebyla oprávněné osobě, která nemá obhájce nebo zmocněnce, poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání (§ 251 odst. 2 tr. řádu).

Poučení oprávněné osoby o obsahových náležitostech odvolání (§ 249 odst. 1 tr. řádu) nestačí poskytnout pouze obhájci obžalovaného, ale musí být dáno i samotnému obžalovanému.¹⁵⁶

3. Usnesení o přerušení trestního stíhání podle ustanovení § 255 tr. řádu

Přerušení trestního stíhání je rozhodnutí prozatímní, což znamená, že po opadnutí překážky odvolací soud analogicky usnesením rozhodne, že se pokračuje v přerušeném

¹⁵³ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 821

¹⁵⁴ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 62/72, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 821

¹⁵⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 934

¹⁵⁶ Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. 1/05, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 823

odvolacím řízení; o tomto přerušení může odvolací soud rozhodnout ve veřejném i v neveřejném zasedání (§ 263 odst. 1 tr. řádu) a rozhoduje o něm usnesením, proti němuž není přípustná stížnost. Tento postup ale nelze použít v řízení proti uprchlému.

Odvolací soud může přerušit trestní stíhání podle ustanovení § 255 odst. 1 tr. řádu z několika důvodů:

- a) vyjde-li za odvolacího řízení najevo, že po vyhlášení napadeného rozsudku nastala některá z okolností uvedených v ustanovení § 173 odst. 1 písm. b) až d) tr. řádu (touto okolností může být např. to, že obviněného nelze pro těžkou chorobu postavit před soud)
- b) nelze-li obžalovanému doručit předvolání k veřejnému zasedání odvolacího soudu a zároveň nejsou splněny podmínky uvedené v ustanovení § 263 odst. 1 tr. řádu pro konání zasedání neveřejného
- c) nastane-li důvod uvedený v ustanovení § 9a tr. řádu (tímto důvodem je, že odvolací soud podává žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru zřízenému předpisy Evropských společenství)

Odvolací soud přeruší trestní stíhání dle ustanovení § 255 odst. 2 tr. řádu také tehdy:
„má-li za to, že zákon, jehož užil v dané trestní věci soud prvního stupně při rozhodování o vině a trestu, je v rozporu s ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou, která má přednost před zákonem; v tomto případě věc předloží Ústavnímu soudu.“

4. Usnesení o zrušení napadeného rozsudku podle ustanovení § 257 odst. 1 tr. řádu

Odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část zruší a v rozsahu zrušení:

- a) rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je společně nadřízený soudu prvního stupně a soudu, jenž je podle něj příslušný, měl-li tak už učinit soud prvního stupně (§ 222 odst. 1 tr. řádu); je-li tímto společně nadřízeným soudem odvolací soud, rozhodne hned sám o přikázání příslušnému soudu
- b) rozhodne o postoupení věci jinému orgánu, měl-li tak učinit již soud prvního stupně (§ 222 odst. 2 tr. řádu)
- c) trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1, 2 tr. řádu)

- d) trestní stíhání přeruší, měl-li tak učinit již soud prvního stupně (§ 224 odst. 1, 2 a 5 tr. řádu)

*„V těchto případech vesměs nebyly pro vydání napadeného rozsudku důvody, poněvadž takto měl správně postupovat již soud prvního stupně. Odvolací soud zde v podstatě nahrazuje rozhodnutí prvoinstančního soudu.“*¹⁵⁷

5. Usnesení o zastavení trestního stíhání podle ustanovení § 257 odst. 2 tr. řádu

Shledá-li odvolací soud, že tu je některá z okolností uvedených v § 11 odst. 1 písm. a), b), i) tr. řádu, která nastala až po vyhlášení napadeného rozsudku, rozhodne, aniž by napadený rozsudek zrušil, o zastavení trestního stíhání. Touto okolností je udělení milosti či amnestie prezidentem republiky, promlčení trestního stíhání a nedání nebo odepření souhlasu poškozeného či jeho zpětvzetí ve smyslu ustanovení § 163 a § 163a tr. řádu.

V odvolacím řízení podle ustanovení § 257 odst. 2 tr. řádu se ale pokračuje, pokud obžalovaný prohlásí do tří dnů, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá. O tom je třeba obžalovaného poučit (§ 257 odst. 3 tr. řádu). V tomto případě odvolací soud vydá usnesení o pokračování v trestním stíhání a v odvolacím řízení se pak pokračuje.

6. Usnesení s příkazem soudu prvního stupně, aby rozhodl o chybějícím výroku nebo o doplnění neúplného výroku podle ustanovení § 259 odst. 2 tr. řádu

I bez zrušení napadeného rozsudku nebo jeho části může odvolací soud v případě, že některý výrok chybí nebo je neúplný, vrátit věc soudu prvního stupně, aby byl tento výrok doplněn nebo aby rozhodl o výroku chybějícím.

Chybějícím výrokem je ten výrok, který nebyl učiněn, přestože tomu tak být mělo na základě dostatečných podkladů, např. výrok o ochranném opatření nebo výrok o náhradě škody. Chybějícím výrokem však není např. další druh trestu (peněžitý trest, zákaz činnosti apod.), který neuložil soud prvního stupně vedle trestu odnětí svobody.

Neúplným výrokem je např. výrok o nepodmíněném trestu odnětí svobody bez rozhodnutí o tom, jakým způsobem se bude tento trest vykonávat.

¹⁵⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 936

„Soud prvního stupně rozhodne o chybějícím nebo neúplném výroku v hlavním líčení rozsudkem, proti kterému je opět přípustné odvolání.“¹⁵⁸

7. Rozsudek o doplnění napadeného rozsudku o chybějící výrok nebo o doplnění neúplného výroku podle ustanovení § 259 odst. 2 tr. řádu a simili

Odvolací soud může zjednat nápravu situace, která spočívá v chybějícím nebo v neúplném výroku i tak, že sám o tomto chybějícím výroku rozhodne nebo neúplný výrok doplní (při splnění podmínek uvedených v ustanovení § 259 odst. 3, 4, 5 tr. řádu), aniž by napadený rozsudek (byť i zčásti) zrušil.¹⁵⁹

8. Usnesení nebo rozsudek, kterým odvolací soud zruší napadený rozsudek podle ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) až f) tr. řádu

Do tohoto ustanovení tr. řádu se promítlo omezení revizního principu a zakotvení principu vázanosti soudu podaným odvoláním na základě novely trestního řádu z roku 2001.¹⁶⁰

Odvolací soud zruší napadený rozsudek:

- a) pro podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, zejména proto, že v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku [§ 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu]
- b) pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost jeho skutkových zjištění týkajících se přezkoumávané části rozsudku, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí [§ 258 odst. 1 písm. b) tr. řádu]
- c) vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění ohledně přezkoumávané části rozsudku, k objasnění věci je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně [§ 258 odst. 1 písm. c) tr. řádu]

¹⁵⁸ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 937

¹⁵⁹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 835

¹⁶⁰ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 829

- d) bylo-li v přezkoumávané části rozsudku porušeno ustanovení trestního zákona, bez ohledu na to, zda se týká výroku o vině, o trestu či o ochranném opatření [§ 258 odst. 1 písm. d) tr. řádu]
- e) je-li uložený trest v přezkoumávané části rozsudku nepřiměřený [§ 258 odst. 1 písm. e) tr. řádu]
- f) je-li rozhodnutí o uplatněném nároku poškozeného v přezkoumávané části rozsudku nesprávné [§ 258 odst. 1 písm. f) tr. řádu]

Jestliže je vadná jen část napadeného rozsudku a lze ji oddělit od ostatních, zruší odvolací soud rozsudek jen v této části; zruší-li však, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad (§ 258 odst. 2 tr. řádu). Zda jde o oddělitelnou část, musí odvolací soud posoudit podle konkrétních okolností případu.

Odvolací soud učiní zrušující rozhodnutí usnesením; rozsudkem rozhodne o zrušení napadeného rozsudku (jeho části) v případě, že odvolací soud současně sám meritorně rozhoduje za podmínek podle ustanovení § 259 odst. 3 tr. řádu.¹⁶¹

Po zrušení napadeného rozsudku (jeho části) na základě důvodů uvedených v ustanovení § 258 odst. 1 tr. řádu odvolací soud:

- a) „*usnesením se omezí jen na výrok, jímž se napadený rozsudek zrušuje (§ 259 odst. 1 a contrario), jestliže ve věci není třeba učinit žádné nové rozhodnutí, neboť zrušením vadné části rozsudku již byla jeho nesprávnost odstraněna*“¹⁶²
- b) usnesením vrátí věc soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 259 odst. 1 tr. řádu), protože rozsudek vykazuje závažné vady
- c) usnesením vrátí věc státnímu zástupci k došetření (§ 260 tr. řádu), např. proto, že pro neodstranitelné procesní vady nelze pokračovat v řízení před soudem a tudíž je nutné přípravné řízení doplnit nebo dokonce opakovat
- d) usnesením odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popř. na řízení před jiným příslušným orgánem (§ 265 tr. řádu)

¹⁶¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 938

¹⁶² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 938

- e) rozsudkem rozhodne odvolací soud sám ve věci, pokud je možné rozhodnutí učinit na podkladě správného skutkového stavu nebo na podkladě skutkového stavu, který byl důkazy provedenými před odvolacím soudem doplněn nebo změněn (§ 259 odst. 3 a § 263 odst. 6, 7 tr. řádu)

Z toho, o čem jsem výše pojednávala, je patrné, že novelou trestního řádu z roku 2001 zákonodárce značně posílil apelační princip na úkor principu kasačního. Nicméně je stále zachována zásada, že těžiště dokazování zůstává před soudem prvního stupně, neboť povinností odvolacího soudu není nahrazovat činnost soudu prvního stupně a provádět rozsáhlé a těžko proveditelné dokazování.

9. Usnesení o zamítnutí odvolání podle ustanovení § 256 tr. řádu

Odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné. Jde o zamítnutí odvolání z tzv. věcných důvodů. Zamítnout podané odvolání jako nedůvodné podle ustanovení § 256 tr. řádu, může odvolací soud až na podkladě výsledků veřejného zasedání (konaného o tomto odvolání), a to zpravidla usnesením.

Toto usnesení o zamítnutí odvolání se liší od možnosti zamítnout odvolání z tzv. formálních důvodů podle ustanovení § 253 odst. 1 tr. řádu, protože v tomto případě je napadený rozsudek přezkoumáván na základě principu vymezeného přezkoumání se závěrem, že ve všech výrocích je správný a zákonný a nebyly shledány ani procesní vady řízení.¹⁶³

Obecně lze konstatovat, že právě rozhodování odvolacích soudů ve smyslu ustanovení § 256 tr. řádu tvořilo značnou část z jejich rozhodovací praxe před výše zmíněnou novelou trestního řádu. Po novele se však situace mnoho nezměnila.

¹⁶³ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 940

8. ŘÍZENÍ U SOUDU 1. STUPNĚ PO ZRUŠENÍ ROZSUDKU

„Řízení u soudu prvního stupně přichází v úvahu jen tehdy, bylo-li rozhodnuto o podaném odvolání tak, že buď odvolací soud zrušil napadený rozsudek (zcela nebo ve vadné oddělitelné části) a věc vrátil soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 259 odst. 1), nebo odvolací soud bez zrušení rozsudku věc vrátil soudu prvního stupně, aby rozhodl o chybějícím výroku či odstranil neúplnost některého výroku (§ 259 odst. 2).“¹⁶⁴ Opětovné řízení u soudu prvního stupně tedy přichází v úvahu ve dvou případech. V této kapitole se zabývám podrobněji řízením u soudu 1. stupně po zrušení rozsudku z důvodů ustanovení § 259 odst. 1 tr. řádu a o druhém možném případě, který předpokládá opětovné řízení u soudu prvního stupně se zmíním jen okrajově.

Pokud tedy nastanou důvody dle ustanovení § 259 odst. 1 tr. řádu, je třeba věc znovu projednat a nařídit nové hlavní líčení, přitom rozsah nového projednání a rozhodnutí je dán především rozsahem a důvody zrušení původního rozsudku. To ovlivní, jestli bude nutné provádět celé hlavní líčení znovu a které důkazy či jiné úkony mají být v řízení provedeny.

Po novele trestního řádu z roku 2001 dochází k tomu, že je většinou nutné opakovat celé hlavní líčení nebo provádět obtížné a rozsáhlé dokazování a z toho vyplývá, že konání hlavního líčení jen v omezeném a potřebném rozsahu bude spíše výjimkou (v případě, že výsledky předchozího řízení postačí k potřebnému podkladu pro další řízení).¹⁶⁵

Úpravu řízení u soudu 1. stupně po zrušení rozsudku nalezneme v ustanovení § 264 trestního řádu. Konkrétně v ustanovení § 264 odst. 1 tr. řádu se hovoří o tom, že: „soud, jemuž věc byla vrácena k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí odvolací soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení odvolací soud nařídil.“ Soud prvního stupně ale samozřejmě musí provést i další důkazy, které mu nařídil (dle rozhodnutí) odvolací soud a které jsou potřeba k novému rozhodnutí a dále se musí vypořádat s novými důkazními návrhy stran. Právním názorem se zde rozumí stanovisko odvolacího soudu o otázkách hmotného i procesního práva, jehož použití je rozhodné v dané věci (např. právní názor k výkladu a užití právních předpisů). Vázanost právním názorem znamená povinnost soudu 1. stupně respektovat uvedený právní názor. Soud 1. stupně ale nemusí být tímto právním názorem vázán vždy, může totiž nastat situace, kdy tento právní názor ztratí skutkový základ v dalším řízení.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 572

¹⁶⁵ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 573

¹⁶⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 846

I v případě, že soud prvního stupně, jemuž byla odvolacím soudem věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, o této rozhoduje v novém složení senátu, je vázán právním názorem, který odvolací soud vyslovil ve svém rozhodnutí (§ 264 odst. 1 tr. řádu).¹⁶⁷

Koncepce trestního soudnictví v České republice vychází z principu dvojinstančnosti, přičemž odvolací soud je oprávněn vyslovit vůči soudu prvního stupně závazný právní názor a je oprávněn rovněž tomuto soudu nařídit provést úkony a doplnění, které je soud prvního stupně povinen provést (§ 264 odst. 1 tr. řádu). Nerespektování právního názoru nebo nařízených pokynů odvolacího soudu znamená porušení zmíněného principu dvojinstančnosti soudního rozhodování a ve svých důsledcích zatěžuje vydaná rozhodnutí vadou dosahující ústavněprávní intenzity.¹⁶⁸

„*Při novém projednávání a rozhodování věci soudem prvního stupně se uplatní zákaz reformationis in peius, byl-li napadený rozsudek zrušen jen v důsledku odvolání podaného výlučně ve prospěch obžalovaného (§ 264 odst. 2).*“¹⁶⁹ Z tohoto ustanovení vyplývá, že v novém řízení a rozhodnutí nemůže dojít ke změně původního rozsudku v neprospěch obžalovaného. Každopádně dřívější právní úprava trestního řádu (až do své novely z roku 1990) připouštěla možnost průlomu do tohoto zákazu a bylo možné uznat obžalovaného v novém rozhodnutí vinným těžším trestným činem a uložit mu i přísnější trest.¹⁷⁰ Zákaz reformationis in peius ale neplatí, pokud byl původní rozsudek zrušen i na podkladě odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obžalovaného (a ne jen na podkladě odvolání v jeho prospěch). „*Soud, který rozhoduje znovu ve věci, v níž dřívější rozsudek byl na podkladě odvolání zrušen jen částečně (§ 258 odst. 2) a věc mu byla vrácena k novému projednání a rozhodnutí (§259 odst. 1), pojme do nového rozsudku pouze ty výroky stran, v nichž věc znovu rozhoduje.*“¹⁷¹ Na tyto výroky pak v novém rozhodnutí soud 1. stupně poukáže. Obdobná situace by nastala v případě vrácení věci k novému projednání, ale bez zrušení napadeného rozsudku (§ 259 odst. 2 tr. řádu).

Odvolací soud může nařídit soudu 1. stupně, aby znovu věc projednal a rozhodl o ní (z důležitých důvodů – např. z důvodu podjatosti) v novém složení senátu (§ 262 tr. řádu). Toto ustanovení může prolomit zásadu práva na zákonného soudce.

Na závěr této kapitoly je důležité zmínit, že proti tomuto novému rozhodnutí soudu 1. stupně jsou opět přípustné řádné opravné prostředky (odvolání nebo stížnost).

¹⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn./ č.j. 34/01, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR, část trestní, ročník 2001

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu: ÚS svazek 25, č. 35/2002 Sb. n. a u.

¹⁶⁹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 575

¹⁷⁰ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 846

¹⁷¹ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 576

9. SROVNÁNÍ SE SLOVENSKOU A RAKOUSKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Myslím, že je vždy zajímavé určité srovnání s cizí právní úpravou. Nejen, že si člověk udělá určitou představu o tom, jak se zákonodárci v jiné zemi vypořádali s právní úpravou a s tím souvisejícími problémy, ale jde i o rozšíření znalostí a třeba i o zamyšlení nad tím, jak je to v naší zemi a co by se dalo změnit či vylepšit. Možná i proto jsem si vybrala srovnání s našimi nejbližšími sousedy - Slovenskem a Rakouskem. Se Slovenskem jsme ještě donedávna sdíleli stejnou právní úpravu ve všech oblastech práva. Je tedy zajímavé provést určitý exkurz do aktuální právní úpravy a zjistit, v čem se od rozdělení Československa změnila. Rakouská úprava je neméně zajímavá a hlavně důležitá, jelikož z historického hlediska se dá říci, že vše, co je obsaženo v našem aktuálním trestním řádu, v jistém smyslu vychází právě z dřívější právní úpravy rakousko - uherské.

1. Srovnání se Slovenskou právní úpravou

Právní úprava České republiky (ČR) a Slovenska si je velmi blízká z toho důvodu, že oba státy prošly stejným historickým a právním vývojem od r. 1918, kdy došlo ke vzniku Československa až do r. 1993, kdy došlo k jeho rozdělení. Tyto státy tedy vychází ze společné právní úpravy, kterou je zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Po roce 1993 došlo pochopitelně ke snahám o rekonstrukci procesního řízení na území obou států. V ČR nebyl prozatím schválen nový trestní řád, tr. řád z roku 1961 byl pouze mnohokrát novelizován. Jinak tomu bylo na Slovensku, kde došlo k mnoha novelizacím trestního řádu z roku 1961 a v roce 2005 to vyústilo ke schválení nového trestního řádu, tedy z. č. 301/2005 Z.z. (trestný poriadok) s účinností od 1. 1 2006.

Právní úprava opravných prostředků na Slovensku:

Tímto výše zmíněným zákonem došlo k mnoha změnám, které se samozřejmě týkaly i opravných prostředků. Důležitou změnou bylo zavedení mimořádných opravných prostředků a jejich včlenění do slovenského trestního řádu, do té doby byl pojem mimořádný opravný prostředek pouze pojmem teoretickým. Jinak Slovenský trestní řád (tr. poriadok) obsahuje a umožňuje použití stejných opravných prostředků jako je tomu v ČR.¹⁷²

¹⁷² Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 72-73

Odvolání jako řádný opravný prostředek proti rozsudku soudu prvního stupně je ve slovenském trestním řádu upraven v hlavě šesté v ustanoveních § 306 – 329 tr. poriadku. Stejně jako české, tak i slovenské odvolání je vybudováno na podobných zásadách a principech. To znamená, že se zde také uplatní zásada zákazu reformationis in peius, princip beneficium cohaesionis či devolutivního a suspenzivního účinku apod. Rozdílné je ale to, že odvolání na Slovensku je vybudováno na kasačním principu s prvky apelace, kdežto v ČR je tomu obráceně.

Odvolání a řízení o něm na Slovensku dle zákona č. 301/2005 Z.z., komparace s Českou právní úpravou:

Na Slovensku je stejně jako v ČR odvolání jediným opravným prostředkem proti rozsudkům soudu prvního stupně a má taktéž odkladný účinek (§ 306 tr. poriadku). Okruh osob oprávněných k podání odvolání je široký a v podstatě stejný jako v ČR. Těmito osobami jsou prokurátor (zde je rozdíl pouze v označení x státní zástupce v ČR a stejně jako v ČR může odvolání podat ve prospěch i v neprospěch obžalovaného), obžalovaný, poškozený a zúčastněná osoba (§ 307, § 308 tr. poriadku). Lhůta k podání odvolání u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, je **patnáct dní** od oznámení rozsudku (§ 309 tr. poriadku), čímž se liší od české právní úpravy, kde je lhůta pouze **osm dní** (dříve tomu tak bylo i na Slovensku, resp. do přijetí tr. řádu v roce 2005). V odvolání musí být také uvedeno, proti kterým výrokům směřuje, musí být odůvodněno a prokurátor musí uvést, zda ho podává ve prospěch či v neprospěch obžalovaného (§ 311 tr. poriadku). Stejně jako u nás je možné podané odvolání vzít zpět (do závěrečné porady soudu) a také se odvolání výslovným prohlášením vzdát (§ 312 tr. poriadku). V ustanovení § 314 tr. poriadku je upraveno řízení u soudu prvního stupně po podání odvolání. Podání odvolání má devolutivní účinek, což znamená, že o odvolání bude rozhodovat nadřízený soud, resp. o odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje krajský soud a o odvolání proti rozsudku Speciálního soudu (který u nás není) rozhoduje soud Nejvyšší (§ 315 tr. poriadku). Rozhodnutí odvolacího soudu je upraveno v ustanoveních § 316 - § 325 tr. poriadku. Odvolací soud na Slovensku stejně jako odvolací soud český má mnoho možností, jak s podaným odvoláním naložit a jak o něm rozhodnout, může např. odvolání zamítnout, přerušit trestní stíhání, napadený rozsudek zrušit (a věc postoupit, trestní stíhání zastavit, přerušit či podmíněně zastavit), vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, rozhodnout sám rozsudkem, vrátit věc prokurátorovi do přípravného řízení apod. Ustanovení § 324 tr. poriadku se také zmiňuje o principu beneficium cohaesionis (dobrodiní záležející v podobnosti). Stejně jako v ČR probíhá řízení u odvolacího soudu ve

veřejném nebo v neveřejném zasedání, kdy účast prokurátora při veřejném zasedání je povinná. Lze také doplnit dokazování (§ 326 tr. poriadku). Řízení u soudu prvního stupně po zrušení rozsudku je upraveno v ustanovení § 327 a § 328 tr. poriadku a soud, jemuž byla věc vrácena, je vázán právním názorem odvolacího soudu a je zde vyslovena zásada zákazu reformationis in peius.

Dalo by se tedy shrnout po komparaci České a Slovenské právní úpravy odvolání a řízení o něm, že i přes rozdělení těchto dvou států (po stránce územní i právní) a po všech změnách a novelizacích trestních řádů od roku 1993, jsou tyto právní úpravy v podstatě shodné, samozřejmě až na pár výjimek, které jsem uvedla výše.

2. Srovnání s Rakouskou právní úpravou

Česká a Rakouská právní úprava si není tak podobná jako právní úprava Česká a Slovenská, i když z historického hlediska by tomu mohlo být i naopak. Trestní právo procesní české a rakouské se začalo formovat už v dobách Rakouska – Uherska. Rakouské trestní právo stejně jako české trestní právo má svůj základ v inkvizičním procesu římsko – kanonickém. K prvním velkým kodifikacím procesního práva došlo v roce 1768 tzv. Tereziánou Marie Terezie, v roce 1788 Všeobecným řádem kriminálním Josefa II. nebo trestním zákonem ze září roku 1803. Řízení spočívající na římském základě se začínalo měnit v průběhu 18. a 19. století díky vlivu francouzskému a anglickému a po revolučních letech v roce 1848 proniklo do tzv. reformovaných řádů trestních. Řízení „reformované“ bylo přijato do trestního řádu z roku 1850, který byl ale záhy zrušen a nahradil ho tr. řád ze dne 29. července 1853, který pozdržel moderní pojetí trestního řízení. Teprve nový trestní řád z roku 1873 přinesl znovu zpět moderní zásady ze zákona z roku 1850 (zásadu obžalovací, ústnost a veřejnost, volné uvažování důkazů apod.).¹⁷³

Tento tr. řád, tedy zákon č. 119/1873 ř.z. nazývaný Strafprozessordnung (StPO) samozřejmě prošel několika novelizacemi, především při obsazení Rakouska Německem, ale po ukončení 2. sv. v. byl navrácen jeho původní stav před rokem 1938. Nové znění tohoto trestního řádu bylo vyhlášeno v roce 1960 a velkou změnou bylo jeho publikování v oznámení spolkové vlády č. 631 BGBl v roce 1975. Trestní řád z r. 1873 tedy i přes řadu událostí, změn a novelizací zůstává platným i dnes.¹⁷⁴

¹⁷³ Storch, F.: *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolter Kluwer Česká republika, 2011, s. 40-41

¹⁷⁴ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 74-75

Právní úprava opravných prostředků v Rakousku:

Rakouský trestní řád neboli Strafprozessordnung (StPO) upravuje institut odvolání ve svých ustanoveních § 280 - § 296 StPO. Odvolání jako řádný opravný prostředek proti rozsudkům soudu prvního stupně je upraven podle toho, o jakou žalobu se jedná a u jakého soudu se proces koná. Opravné prostředky jsou tak členěny podle konkrétní činnosti jednotlivých soudů na řádné a mimořádné. Rakouský trestní řád zná soudy okresní, zemské, krajské (porotní), vrchní zemské a soudy Nejvyšší (§ 29 - § 42 StPO). Vedle odvolání je proti rozsudkům soudu 1. instance přípustná ještě zmateční stížnost (která se převážně podává k Nejvyššímu soudu). V tom spatřuji zásadní rozdíl oproti právní úpravě v ČR a potažmo i na Slovensku, neboť v jejich srovnání je pouze v Rakousku možné podat ještě jiný řádný opravný prostředek proti rozsudkům soudu 1. instance, než je odvolání. Mezi mimořádné opravné prostředky patří zmateční stížnost pro porušení zákona, která se podává k Nejvyššímu soudu a ten pak může rozhodnout i o obnově řízení.¹⁷⁵

Odvolání a řízení o něm v Rakousku dle z. č. 119/1873 ř.z., komparace s Českou právní úpravou:

Odvolání může být podáno proti výroku o trestu a proti výroku o soukromoprávních nárocích (§ 283 StPO), v tom se liší od právní úpravy v ČR. Okruh oprávněných osob je také poměrně široký, a u některých oprávněných osob se odlišuje a rozšiřuje. Těmito oprávněnými osobami tedy jsou: odvolání ve prospěch obžalovaného může podat sám obžalovaný, manžel/ka, opatrovník, prokurátor (stejně označení jako na Slovensku pro našeho státního zástupce) a příbuzný v linii sestupné i vzestupné a v neprospěch obžalovaného jen prokurátor, soukromý žalobce a jeho dědici. Lhůta pro podání odvolání je **třídenní** (je to vůbec nejkratší lhůta ve srovnání s ČR – **osm** dní a Slovenskem – **patnáct** dní) po vyhlášení rozsudku u soudu 1. instance; je to tzv. ohlášení odvolání, které má odkladný účinek a poté lze do čtrnácti dnů ještě podat výklad důvodů odvolání. Předmětné odvolání lze podat písemně i ústně a musí obsahovat prohlášení, že se obžalovaný cítí poškozen výrokem o trestu (nebo o soukromoprávních nárocích). Řízení o odvolání je upraveno v ustanoveních § 294 - § 296a StPO a tvoří základní podmínky pro opravné řízení. O podaném odvolání rozhodne soud ve veřejném nebo v neveřejném zasedání. V neveřejném zasedání (stejně jako v ČR) může senát rozhodnout o zamítnutí odvolání (podané opožděně, neoprávněnou osobou, neobsahuje prohlášení). Základem pro rozhodování odvolacího soudu je rozhodnutí soudu předchozího o

¹⁷⁵ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 75-76, 79

vině obžalovaného a použitá trestní sazba. Platí zde stejně jako u nás a na Slovensku princip beneficium cohaesionis a zásada zákazu reformationis in peius. Odvolání v Rakouském trestním řízení lze spojit se zmateční stížností, kdy se spisy předloží Nejvyššímu soudu. V souladu s ustanovením § 346 je i zde dána možnost navrácení lhůty oprávněné osobě k ohlášení opravného prostředku.¹⁷⁶

3. Shrnutí komparace platné právní úpravy opravných prostředků (odvolání) v České republice, na Slovensku a v Rakousku

Komparací těchto tří zemí a toho, jak jsou v nich upraveny opravné prostředky s důrazem na odvolání a řízení o něm, lze dospět k závěru, že platná právní úprava těchto zemí je obdobná. Konkrétně jsem si pro lepší představu vybrala pro závěrečnou komparaci opravné prostředky a odvolání.

1. Opravné prostředky

Členění opravných prostředků v ČR, na Slovensku a v Rakousku je v podstatě stejné, člení se tedy na řádné a mimořádné opravné prostředky. V ČR jsou řádnými opravnými prostředky odvolání, stížnost a odpor a mimořádnými opravnými prostředky dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. Na Slovensku se úprava opravných prostředků s tímto modelem shoduje. Rakouský trestní řád se odlišuje tím, že obsahuje odvolání a zmateční stížnost jako řádné opravné prostředky a mimořádným opravným prostředkem je zmateční stížnost pro zachování zákona s možností obnovy řízení. Shodné je členění na opravné prostředky, které mají devolutivní účinek a suspenzivní účinek. Podle právní teorie je stejné dělení opravných prostředků podle rozsahu přezkumu (úplně či omezeně). Všechny tři trestní řády také obsahují zásadu zákazu reformationis in peius a princip beneficium cohaesionis.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 76-78

¹⁷⁷ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s. 79-80

2. Odvolání

Pro všechny tři platné právní úpravy je charakteristické, že pomocí podaného odvolání je možné přezkoumat zákonnost, správnost a spravedlnost rozsudku soudu prvního stupně a tím dodržet ústavu a ústavní zákony, které zaručují dodržování práv a svobod občanů.

a) Některé oprávněné osoby k podání odvolání (subjektivní podmínka)

Mezi oprávněné osoby k podání odvolání patří především státní zástupce a obžalovaný. **Státní zástupce** (který je takto označován v ČR), jinak je tomu v Rakousku a na Slovensku, kde je označován jako **prokurátor** (označení je odlišné, ale oprávnění jsou stejná) a **obžalovaný**, kde je možnost za něj podat odvolání zákonným zástupcem nebo obhájcem, pokud obžalovaný není způsobilý k právním úkonům nebo je tato jeho způsobilost omezena (shodně platí v ČR i na Slovensku). Další oprávněnou osobou k podání odvolání je **zúčastněná osoba**, kde se právní úprava shoduje ve všech těchto zemích a **poškozený**, který je upraven odlišně: na **Slovensku** může být pověřena zákonným zástupcem i organizace na pomoc obětem trestných činů, v **Rakousku** je obdobou našeho poškozeného tzv. soukromý účastník a jeho dědici.¹⁷⁸

Okruh osob oprávněných k podání odvolání je velmi široký a proto jsem zde uvedla jen ty nejdůležitější a ty, kteří se od sebe v předmětných právních úpravách nějak odlišují.

b) Objektivní podmínky

Všechny tři platné právní úpravy požadují k úspěšnému uplatnění odvolacího práva odvolatelem splnění subjektivní i objektivní podmínky. Tyto podmínky musí být splněny současně. Mezi objektivní podmínky patří zejména způsobilý předmět, lhůta, zákonné důvody, příslušnost a také institut vzdání se odvolání nebo možnost zpětvzetí odvolání. Některé podmínky jsou upraveny odlišně a jiné v podstatě stejně. Odlišně je upravena především lhůta (viz níže) a příslušnost.

¹⁷⁸ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s 80-81

Odlíšnosti v délce lhůty:

V **ČR** je lhůta pro podání odvolání osm dní od doručení opisu rozsudku (§ 248 odst. 1 tr. řádu), na **Slovensku** je lhůta stanovena na patnáct dní od oznámení rozsudku oprávněným osobám (§ 309 odst. 1 tr. poriadku) a konečně v **Rakousku** je tato lhůta nejkratší a trvá pouhé tři dny od vyhlášení rozsudku (284 StPO).

c) Principy odvolacího řízení

Mezi principy odvolacího řízení patří celá škála principů a zásad, ale odlišnosti můžeme spatřovat především u principu revizního, apelace a kasace. Komparace těchto tří zemí ukazuje, že se postupem času vyvinuly tyto principy odlišně.

Princip revizní: V **ČR** byl novelou trestního řádu z roku 2001 zaveden princip vázanosti soudu podaným odvoláním a princip revizní byl tedy potlačen. Na **Slovensku** se revizní princip zachoval ve větší míře, ale v **Rakousku**, odhlížejíc od řízení o zmateční stížnosti, je tento princip u odvolání potlačován.

Princip apelační a kasační: V **ČR** i v této problematice nastala po novele trestního řádu z roku 2001 změna, která zavedla apelační princip s prvky kasace. **Slovenská** právní úprava odvolání je vybudována na obráceném principu, tedy na kasačním principu s prvky apelace, jak tomu bylo dříve i u nás. **Rakouský** trestní řád je v tomto směru nejvíce benevolentní a umožňuje využití jak kasace, tak apelace.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011, s 88

10. NÁMĚTY DE LEGE FERENDA

Úvahy a náměty *de lege ferenda* vyjadřují představy o právu, jaké by mělo být do budoucna, co by mělo být vylepšeno či změněno. Platné právo *de lege lata* je hodnoceno a na základě toho uvažováno, jak ho změnit.

Dalo by se začít tím, že trestní řád z roku 1961, resp. z. č. 141/1961 Sb. je již dvaapadesát let starý a prošel za tuto dobu mnoha novelizacemi. Je tedy na místě uvažovat o rekodifikaci trestního řádu z roku 1961. Nový trestní řád by měl především urychlit, zjednodušit a zkvalitnit trestní řízení a lépe ochránit oběti trestných činů, tedy poškozených. Legislativní rada Vlády ČR již v roce 2007 představila tzv. věcný záměr trestního řádu, ale do dnešního dne došlo jen k několika dalším novelizacím trestního řádu a ne k nahrazení trestního řádu z roku 1961 řádem novým.

1. Zjednodušení a zrychlení trestního řízení:

Pojem odvolání, resp. odvolací řízení prošlo ve svém historickém vývoji mnoha úpravami a změnami, které se promítly do dnešní platné právní úpravy. Svou funkcí a svým pojetím má odvolací řízení umožnit co nejširší přezkoumání zákonnosti a správnosti rozhodnutí, resp. možnost přezkoumání rozsudků soudů první instance, které nejsou jen jakýmsi závěrem soudního projednání, ale jsou výsledkem několika stadií. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že na výše zmíněných stadiích trestního řízení se podílí postupně jednotlivé orgány činné v trestním řízení. V přípravném řízení se jedná o orgány policejní a státní zástupce, v řízení před soudem pak o soudy prvního stupně, resp. soudy druhého stupně. Všechny tyto orgány jsou při výkonu své pravomoci vázány platným právním řádem, zejména pak trestněprávními předpisy – trestním zákoníkem a trestním řádem. Zcela logicky tak při posuzování konkrétních trestních případů vcelku pravidelně dochází k tomu, že policejní orgány, státní zástupce i soudy protiprávní jednání obviněného shodně právně kvalifikují a v případě státních zástupců a soudců pak mají vcelku shodnou představu o možném potrestání. Z takového stavu věci by bylo možné uvažovat alespoň o částečné úpravě pravomocí soudních orgánů ČR, které rozhodují o řádných, resp. mimořádných opravných prostředcích. Zde by přicházelo v úvahu např. omezení rozhodovací pravomoci Nejvyššího soudu ČR ve věcech trestních, ve kterých by ze zákona nebylo možné podat dovolání. Mohlo by se jednat o případy takových trestních věcí, ve kterých jsou obvinění ohroženi poměrně nízkou trestní sazbou. V praxi by se tato úprava projevila zkrácením celkové délky předmětných řízení, jakož i podstatným snížením počtu vyřizovaných případů u Nejvyššího soudu ČR.

Další možností pro urychlení řízení odvolacích soudů a tedy i přispění k větší hospodárnosti řízení, by stála za úvahu možnost rozhodování v odvolacím řízení před samosoudcem, v případě, že v první instanci rozhodoval právě samosoudce. V současné době o podaných odvoláních rozhoduje pouze senát složený ze soudců z povolání. Na jednu stranu kolektivní rozhodování zajišťuje větší právní jistotu a snižuje riziko chybovosti, ale na stranu druhou by toto navrhované řešení přispělo k urychlení odvolacího řízení a ulehčilo by tak soudům a soudcům rozhodujících v druhém stupni.

2. Institut vzdání se a zpětvzetí odvolání a případná možnost tento institut uplatnit pouze částečně:

Možnost vzdání se či zpětvzetí odvolání vyjadřuje uplatnění zásady dispoziční oprávněnou osobou při dispozici s odvolacím právem. Tuto možnost lze podle současné právní úpravy použít jen zcela. Dle mého názoru zde stojí za úvahu, zda by se toto dispoziční právo nedalo rozšířit tak, aby se oprávněná osoba mohla vzdát či vzít zpět podané odvolání i částečně. Tuto úvahu lze podpořit tím, že dnešní odvolací řízení je vystavěno na principu vymezeného přezkoumávání a princip revizní byl po tzv. velké novele trestního řádu z roku 2001 značně omezen. To znamená, že odvolací soudy podané odvolání přezkoumávají jen v mezích daných v odvolání a již nepřezkoumávají odvolání celé.

3. Lhůta pro podání odvolání:

Dalším mým námětem *de lege ferenda* je možnost upravit délku lhůty pro podání odvolání. Současná lhůta pro podání odvolání, dle trestního řádu, činí osm dní od doručení opisu rozsudku. Oproti tomu lhůta v občanském a správním trestním řízení činí patnáct dnů. Z toho vyplývá, že možnost uvážít podání odvolání proti rozhodnutím učiněným v trestním řízení (v podstatě nejvíce zasahujících do lidských práv a svobod) a jeho náležitého odůvodnění je paradoxně nejkratší. Stojí zde tedy za úvahu, zda by nebylo od věci tuto lhůtu prodloužit na patnáct dnů a tím i sjednotit odvolací lhůty v našem právním řádu.

4. Ochrana postavení poškozeného:

Mezi subjekty, které mohou ze zákona podávat opravné prostředky proti rozhodnutím soudů či jiných orgánů činných v trestním řízení, patří poškození.

Tito poškození jsou svébytnou stranou trestního procesu, nicméně podle mého názoru jejich ochrana v dosavadní úpravě trestního řádu není po celou dobu probíhajícího trestního řízení dostatečná. Přitom poškozený je zpravidla fakticky účasten již na počátku určitého protiprávního jednání obviněného, kdy dochází k jeho újmě a tuto újmu (hmotnou,

nehmotnou, zdravotní apod.), si s sebou nese nejen v průběhu dalšího trestního řízení, ale většinou i po jeho pravomocném skončení. Přesto orgány činné v trestním řízení, alespoň podle stávající praxe a za využití příslušných ustanovení tr. řádu mají zpravidla tendenci tuto jeho faktickou i procesní pozici zlehčovat. O nárocích poškozených je rozhodováno často bez takového důrazu, jaký je běžně vyžadován po orgánech činných v trestním řízení ve vztahu k řešení otázek viny a trestu u pachatelů trestných činů. Pochopitelně poškozený zásadně nemůže v trestněprávním procesu dosáhnout takového postavení, jakého se dostává státnímu zástupci, nicméně by tato jejich postavení neměla být až tak odlišná. Poškozenému by mělo být umožněno bránit se opravnými prostředky proti všem rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení, ve kterých budou jeho oprávněné nároky opomenuty.

Na tomto místě je možné zmínit např. ustanovení § 188 odst. 3 tr. řádu, podle kterého může poškozený podat stížnost pouze proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání. Proti ostatním rozhodnutím soudu po předběžném projednání obžaloby dle ustanovení § 188 odst. 1 písm. b) – e) a odst. 2 tr. řádu může podat stížnost pouze státní zástupce. Poškozenému (na rozdíl od státního zástupce) také nepřísluší právo podat stížnost proti rozhodnutí soudu v hlavním líčení, učiněném podle ustanovení § 222 odst. 2 tr. řádu a také podle ustanovení § 223 odst. 1, odst. 2 tr. řádu. Přitom zejména rozhodnutí soudu podle ustanovení § 223 odst. 2 by mělo být analogicky napadnutelné opravným prostředkem poškozeného tak, jak mu to umožňuje trestní řád v ustanovení § 172 odst. 3 ve vztahu k ustanovení § 172 odst. 2 tr. řádu. Dalo by se říci, že odlišnost úpravy práva poškozeného podat opravný prostředek proti výše zmíněným způsobům rozhodnutí snad spočívá v odlišnosti toho kterého stadia trestního řízení. Rozhodování soudu v hlavním líčení je pak z tohoto pohledu v podstatě „ nadřazeno “ rozhodování činěnému v přípravném řízení. Tato skutečnost by ale neměla být k tíži poškozeného, zejména když rozhodnutí učiněné soudem dle ustanovení § 223 odst. 2 tr. řádu se musí zákonitě opírat o konkrétní důvody, uvedené v ustanovení § 172 odst. 2 tr. řádu.

11. ZÁVĚR

Touto kapitolou bych ráda uzavřela celou diplomovou práci na téma *Odvolací řízení* s krátkým exkurzem do všech částí a kapitol, o kterých jsem pojednávala včetně jejich závěrečného shrnutí a také se shrnutím všech dosažených cílů, které jsem si vytyčila hned v úvodu této diplomové práce. Svou diplomovou práci jsem si hned na začátku snažila rozdělit tak, aby byla přehledná a systematická po stránce obsahové a aby jednotlivé kapitoly na sebe vzájemně navazovaly. Proto jsem ji nakonec rozdělila na deset hlavních kapitol skládajících se pak dále z několika dalších částí (podkapitol) vztahujících se k dané tématice.

V první hlavní kapitole jsem se snažila o menší exkurz do historického vývoje opravných prostředků a především odvolání. Historický exkurz jsem do své práce zařadila proto, že pro objasnění všech skutečností a okolností je nutné znát všechna historická fakta, která nám poslouží pro pochopení dnešní úpravy. Myslím, že pokud chceme proniknout a poté popsat historický vývoj, je nutné nejdříve dohlédnout na samý počátek věci, v tomto případě opravných prostředků, resp. odvolání. Právě proto jsem se snažila provést tento exkurz již od vzniku českého soudnictví, kdy se právo a jeho úprava začala teprve zlehka formovat, tudíž se samozřejmě ještě nedá hovořit o nějakém opravném řízení. První zmínka o institutu odvolání pochází až z tzv. doby Bílé hory (1620), kdy bylo možné podat odvolání proti rozhodnutí Zemského soudu. Na tuto dobu jsem navázala vývojem dalším v průběhu 17., 18. a 19. století, popisem klíčových právních událostí a vydaných právních úprav týkajících se trestní (procesní) oblasti. Mezi těmito klíčovými okamžiky lze zmínit např. Obnovené zřízení zemské z roku 1627, rozdělení na civilní a trestní soudnictví na základě Obecného soudního řádu (1781) a Obecného soudního řádu kriminálního (1788), zavedení trojinstančnosti se vznikem Nejvyššího justičního úřadu nebo vznik tzv. Glaserova tr. řádu (1873) apod. Na tyto události jsem navázala vývojem opravných prostředků, resp. odvolání v průběhu 20. století, kdy došlo k mnoha historickým událostem, které byly klíčové i pro právní oblast a tuto oblast ovlivnily v dalším jejím vývoji. V předmětné oblasti pak nejdůležitějším okamžikem bylo uzákonění trestního řádu, resp. zákona č. 141/1961 Sb., který je platný dodnes a který v průběhu let prošel mnoha novelizacemi. V závěru této kapitoly jsem se snažila o stručný nástin tzv. velké novely trestního řádu, tedy přijetí zákona č. 265/2001 Sb., co tato novela trestního řádu nového přinesla a v čem trestní řád změnila. Změn nastalo několik i v oblasti odvolacího řízení a lze na ně hledět z několika pohledů (pozitivních i negativních). Ráda bych zde zmínila pouze změnu, která je z mého pohledu zásadní, a tou je omezení principu revizního a zavedení principu vymezeného přezkoumání, což v konečném důsledku znamená, že odvolacím soudům to ulehčí a urychlí, nicméně na druhou stranu je

možné, že soud 1. stupně ve zbylé části rozhodnutí mohl pochybit, ale v rámci zachování výše zmíněného principu se již tato část nepřezkoumává a tím pádem se neodstraní ani případné vady rozhodnutí vydaného soudem 1. stupně.

Kapitolu druhou jsem nazvala druhy a charakteristika opravných prostředků (obecně) a pojala ji poněkud zešíroka, proto se ještě dále člení na několik částí a podkapitol. V těchto částech jsem nejdříve pojednávala o stadiích trestního řízení a snažila se vystihnout smysl a účel těchto jednotlivých stadií včetně opravného řízení (jako jedno ze stadií trestního řízení). Na to jsem navázala druhy opravných prostředků uplatňujících se v opravném řízení, jak opravné prostředky rozdělujeme a podle jakých kritérií, což je velice důležité pro porozumění toho, kdy, jak a za jakých podmínek je lze v opravném řízení uplatnit. Opravné prostředky jsem především rozdělila na řádné a mimořádné podle toho, zda směřují proti nepravomocnému (řádné) nebo již pravomocnému (mimořádné) rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení a dále je pak blíže popsala a uvedla jednotlivé druhy. Co se týče řádných opravných prostředků, o odvolání jsem se v této části zmínila jen okrajově, oproti tomu stížnost (proti usnesení orgánů činných v trestním řízení) a odpor (proti trestnímu příkazu vydaného samosoudcem) jsem se snažila podrobněji vyložit a vystihnout jejich hlavní rysy, smysl a účel v opravném řízení. Naše platná právní úprava umožňuje podání celkem tří mimořádných opravných prostředků, kterými jsou dle trestního řádu dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. Stejně jako řádné opravné prostředky zajišťují právní jistotu v demokratické společnosti a proto jejich zařazení do této práce bylo zcela nezbytné. Závěr této kapitoly jsem věnovala popisu jednotlivých specifických principů a zásad, které se vyskytují v opravném řízení, tedy i v řízení odvolacím a toto řízení po celou dobu ovlivňují.

V kapitole třetí jsem charakterizovala základní zásady uplatňující se v odvolacím řízení včetně jejich významu a výkladu. Zásad je celá řada a vyskytují se nejen v opravném, resp. v odvolacím řízení, ale ve všech stadiích trestního řízení a jsou pro průběh jakéhokoli stadia velmi důležité. Tyto zásady nejsou zakotveny jen v trestním řádu, ale i v Ústavě či Listině základních práv a svobod, dále pak i v Mezinárodních dokumentech, konkrétně např. v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv či v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech. Z toho vyplývá, že jejich význam je pro celé trestní řízení zásadní.

V následujících kapitolách jsem se podrobně věnovala meritům této diplomové práce a snažila se o naplnění stěžejního cíle práce vytyčeného v úvodu, snažila jsem se tedy o co nejlepší vymezení a charakteristiku odvolání jako řádného opravného prostředku a o co nejlepší popis průběhu odvolacího řízení. To znamená, že ve čtvrté hlavní kapitole jsem popsala odvolání jako takové a řízení o odvolání a dále jsem tuto kapitolu rozdělila na dalších

pět částí pojednávajících o přípustnosti a účinku odvolání, o osobách, které jsou oprávněny podat předmětné odvolání, o lhůtě a místu podání odvolání, o obsahu a náležitostech tohoto odvolání a i o možnosti podané odvolání vzít zpět či se práva na jeho podání vzdát.

Na tuto část diplomové práce jsem navázala kapitolou, která se zabývá řízením u soudu 1. stupně po podání předmětného odvolání. Posláním příslušného soudu 1. instance ale není jakkoli o podaném odvolání rozhodnout, jeho úkolem je především odstranit nedostatky náležitostí obsahu odvolání a připravit tak náležitý podklad pro rozhodnutí odvolacímu soudu, který o podaném odvolání teprve rozhodne.

V navazující kapitole (šesté hlavní) jsem se již zabývala samotným řízením před odvolacím soudem. Kapitolu šestou jsem si rovněž rozdělila na několik menších částí, pojednávajících o místní příslušnosti odvolacích soudů, o formách odvolacího řízení, o principech a zásadách, které se uplatní před odvolacím soudem a v neposlední řadě o způsobech a důvodech rozhodnutí odvolacího soudu, kterých je celá řada a odvíjí se od různých nastalých situací.

Poslední kapitolou zabývající se odvolacím řízením je kapitola, ve které jsem se zaměřila na řízení u soudu 1. stupně po zrušení rozsudku soudem odvolacím a tím jsem v podstatě zakončila pojednání o odvolání a řízení o něm, tedy o předmětné materii této práce.

Úkolem kapitoly další, tedy osmé hlavní, bylo proniknout do platné právní úpravy opravných prostředků (s důrazem na odvolání) na Slovensku a v Rakousku a provést komparaci s úpravou na našem území. Myslím, že si mi toto srovnání v zásadě zdařilo a že se mi povedlo vystihnout hlavní rysy opravných prostředků, resp. odvolání a řízení o něm v jednotlivých právních úpravách a posléze je tedy porovnat vzájemně. Na závěr lze konstatovat, že (po provedení komparace se Slovenskem a Rakouskem) právní úpravy opravných prostředků, resp. odvolání a řízení o něm jsou v těchto třech zemích obdobné.

Kapitolu devátou pak vytvořily úvahy a náměty *de lege ferenda* (tedy představy o právu, jaké by mělo nebo mohlo být do budoucna), které jsem opřela o vlastní názory a stanoviska na případné zlepšení či zkvalitnění platných právních předpisů a jejich aplikaci v souvislosti s opravnými prostředky, resp. odvoláním a opravným řízením, resp. odvolacím řízením jako takovým. Zaměřila jsem se především na možnost zrychlení a zjednodušení trestního, resp. odvolacího řízení a zlepšení ochrany a pozice poškozeného (to uvažuje i plánovaná rekodifikace trestního řádu). Dále jsem se zamyslela nad možností prodloužení lhůty pro podání odvolání na patnáct dní od doručení opisu rozsudku a tím sjednotit tuto lhůtu i se správním a občanským trestním řízením či institut vzdání se a zpětvzetí odvolání a případná možnost tento institut uplatnit pouze částečně.

Závěr této diplomové práce pak tvoří cizojazyčné resumé v anglickém jazyce, ve kterém jsem uvedla a shrnula vše, co je obsaženo v práci samotné a čím se tato práce především zabývala.

Domnívám se, že mnou na samém počátku vytyčené stěžejní i dílčí cíle (tedy pokusit se především o co nejpřesnější vymezení a charakteristiku odvolání jako řádného opravného prostředku proti rozsudkům soudů prvního stupně, co nejpřesněji a nejlépe popsat průběh a vůbec to, jakým způsobem a za jakých podmínek probíhá právě řízení o tomto opravném prostředku) jsem naplnila a dosáhla, minimálně jsem se o to ze všech sil alespoň pokusila. Po důkladném a důsledném prozkoumání dané problematiky, po rozboru různých zdrojů a pramenů vztahujících se k dané věci a po poradě s odborníky jsem se tedy sama pokusila o co nejpřesnější interpretaci. I přes veškerou snahu je ale jisté, že jsem nemohla vyčerpat a obsáhnout veškerou materii týkající se odvolání a potažmo řízení o něm, neboť se domnívám, že je to zcela nemožné. Informačních zdrojů je v dnešní době nespočet a právo, resp. právní úprava se mění a vyvíjí každým dnem.

Na závěr a celkově lze shrnout, že i přes mnou vytýkané nedostatky a přes navrhované změny, které jsem uvedla mezi náměty a úvahami *de lege ferenda*, institut odvolání a řízení o něm po proběhlých novelách trestního řádu dle mého názoru vcelku dostatečně zajišťuje a umožňuje uplatnit základní právo na spravedlivý proces.

12. CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

The diploma thesis on the topic of appellate proceedings deals with remedial measures (ordinary and extraordinary remedial measures) with focus on appeal as one of the possible ordinary remedial measures applicable in the remedial proceeding, respectively in the appellate proceeding, in the proceeding of the subject appeal. This work does not deal only with the existing legislation, but also with the way remedial measures historically developed and how historical developments influence today's legislation. In order to understand the issue, a short excursion into the legislation of other states is needed and a comparison between the legislation of other states, namely Austria, Slovakia and our country is essential.

This thesis is divided into thirteen chapters that consist of the introduction, ten main chapters, conclusion, foreign-language summary and the list of used literature. The first main chapter is dedicated to the historical development of remedial measures, since the beginning of the Czech judiciary until the novel of the Code of Criminal Procedure, the law n. 141/1961 Sb., which took place in 2001 and with slight adjustments is valid until today. The second, more extensive chapter is divided into subchapters that deal with the stages of criminal proceeding including remedial proceeding and with the different types of remedial measures – ordinary and extraordinary and with different types of these ordinary and extraordinary remedial measures that is possible to use in the appellate proceeding. The end of the second chapter is dedicated to detailed description of specific principles that are applicable in the remedial proceeding. The third chapter defines individual basic principles of the appellate proceeding, including their relevance and interpretation. The following chapters (chapter four to chapter seven) are concerned with the main problematic of the thesis – the appellate proceeding itself. Specifically the chapter four deals with appellate proceeding and is further divided into five parts. The following chapter deals with the proceeding in the Court of First Instance for submitting the appeal. The sixth chapter is dedicated to the proceeding in the Court of Appeals and is also divided into further subsections. The last chapter that deals with the appellate proceeding is chapter seven, that focuses on the proceeding in the Court of First Instance for denial of decision by the Court of Appeal. The purpose of the chapter eight is a comparison between valid adjustment of remedial measures of the Czech Republic and the legislature in Austria and Slovakia. The ninth chapter consists of consideration *de lege ferenda* and includes views and proposals on possible improvement of law rulings and their application with connection with remedial measures and remedial proceeding itself. The end of this thesis consists of summary of the issues that have been discussed.

13. SEZNAM LITERATURY

KNIŽNÍ PUBLIKACE:

Adamová, K.: *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938.*

1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, ISBN 80-869-2007-0

Císařová, D., Fenyk J., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, ISBN 978-80-7357-348-5

Husár, E.: *Trestné právo procesné.* Tretie prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2006

Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní.* 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-30-1

Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 1. vydání. Praha: Leges, 2009, ISBN 978-80-87212-22-6

Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákon a trestní řád, zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Poznámkové vydání s judikaturou.* Praha: Linde Praha, 2005, ISBN 80-7201-530-3

Klabouch, K.: *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo).* Praha: Orbis Praha, 1967

Miříčka, A.: *Trestní právo procesní.* Praha: Všehrd, 1932

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.*

3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-572-8

Novotný, F., Souček, J. a kol.: *Trestní právo procesní.* 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-237-0

Růžek, A.: *Československé trestní řízení.* Praha: Panorama, 1982, ISBN 1102471

Solnář, V.: *Učebnice trestního řízení platného v zemi České a Moravskoslezské.* Praha: Melantrich, 1946

Storch, F.: *Řízení trestní rakouské.* Praha: Wolter Kluwer Česká republika, 2011, ISBN 978-807-3576-516

Šámal, P.: *Opravné prostředky v trestním řízení – Stížnost pro porušení zákona, Obnova řízení.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999, ISBN 80-717-9249-7

Šámal, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému.* 1. vydání, Praha: CODEX Bohemia, 1999, ISBN 80-85963-89-2

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

České právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších právních předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů

Zahraniční právní předpisy:

Zákon č. 119/1873, ř.z., (trestní řád)

Zákon č. 301/2005, Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších právních předpisů

POUŽITÉ NÁLEZY ÚSTAVNÍHO SOUDU A SOUDNÍ ROZHODNUTÍ:

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 276/04 ze dne 3. 8 2005, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu uveřejněný ve sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu:

ÚS svazek 40, č. 24 Sb. n. a u.

Nález Ústavního soudu uveřejněný ve sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu:

ÚS svazek 31, usnesení č. 26 Sb. n. a u.

Nález Ústavního soudu uveřejněný ve sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu:

ÚS svazek 25, č. 35/2002 Sb. n. a u.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn./č.j. 5 Tdo 429/2002, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR, část trestní, ročník 2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn./č.j. 59/02, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR – část trestní, ročník 2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp zn./č.j. 3 Tdo 101/2004, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR - část trestní, ročník 2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn./č.j. 3/71 – 30, uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu ČR, část trestní

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn./č.j. 2/80 – 18 uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu ČR, část trestní

Soudní rozhodnutí sp. zn./ č.j. II/62, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 13/65 – II., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp zn./č.j. 17/68, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 19/77, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 19/88, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 14/91, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 55/95 – II., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 5/99, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 9/01, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 22/02 – II., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 28/03, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 32/03 uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 1/05, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 23/05, uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

Soudní rozhodnutí sp.zn./č.j. 60/05 – I., uveřejněné v: Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009

POUŽITÉ ČLÁNKY Z ODBORNÝCH ČASOPISŮ:

Grossmannová, M.: *Osoby oprávněné podat dovolání v trestní věci*. Bulletin advokacie, 2007, č. 7-8, str. 45-47

Hrachovec, P.: *Deset let dovolání podle trestního řádu, 1. Část*. Bulletin advokacie, 2012, č. 1-2, str. 17

Pípek, J.: *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2001, č. 3, str. 51-60

Pípek, J.: *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2001, č. 11, str. 93-102

Púry, F., Sotolář, A.: *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2005, č. 3, str. 17-19

Šámal, P.: *Dovolání – nový mimořádný opravný prostředek*. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, str. 103

Visinger, R.: *Vše, co advokát potřebuje vědět o stížnosti pro porušení zákona, ale nechce se zeptat*. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, str. 25, 31

OSTATNÍ POUŽITÉ ZDROJE:

Důvodová zpráva k návrhu novely trestního řádu, zvláštní část, čl. I (§ 249- § 263 odst. 2 tr. řádu)

Důvodová zpráva k novele tr. řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Vránová, L.: *Diplomová práce: Odvolání v trestním řízení*. Plzeň, 2011

Zeman, P.: *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), ISBN 978-807-3380-687

